

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA

Parlamentārās izmeklēšanas komisijas par Latvijas valsts rīcību, izvērtējot 2013.gada 21.novembrī Zolitūdē notikušās traģēdijas cēloņus, un turpmākajām darbībām, kas veiktas normatīvo aktu un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā, lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtošanos, kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā galaziņojums

Saturs

Lietoto saīsinājumu saraksts	2
A. Ievads	3
1. Komisijas mandāts un darbības principi	3
2. Komisijas mērķis un uzdevumi	5
3. Komisijas sastāvs	5
4. Komisijas darbībā iesaistītās personas	6
5. Komisijas paveiktais	7
6. Komisijas vērtējums par Valsts policijas veikto izmeklēšanu	8
B. Būvniecības jomas normatīvais regulējums un uzraudzības sistēma	12
7. Valsts atteikšanās no būvniecības kontroles	12
8. Valsts īstenotas būvniecības kontroles atjaunošana un pašreizējā būvniecības uzraudzības sistēma	16
9. Spēkā esošā būvniecības jomas normatīvā regulējuma vērtējums	19
10. Būvspeciālistu kompetences novērtēšanas un patstāvīgās prakses uzraudzības (sertifikācijas) kārtība	24
11. Būvizstrādājumu tirgus uzraudzība	26
12. Publiskie iepirkumi būvniecībā	29
13. Par nepieciešamību ieviest identifikācijas kartes būvniecībā nodarbinātajiem	33
14. Prasības vides pieejamībai būvniecībā personām ar invaliditāti	34
15. Par nepieciešamību ieviest lobisma tiesisko reglamentāciju	35
C. Valsts un pašvaldības dienestu gatavība rīcībai ārkārtējās situācijās	36
16. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta veikto darbību un tehnisko iespēju novērtējums saistībā ar Zolitūdes traģēdiju	36
17. Traģēdijas ietekmē veiktie uzlabojumi ugunsdrošības un civilās aizsardzības jomu regulējošos normatīvajos aktos	38
18. Par nepieciešamību izstrādāt vadlīnijas tirdzniecības darbinieku drošībai darba vietās	39
19. Valsts un pašvaldību uzdevumi ārkārtējās situācijās	40
20. Apsardzes darbinieku apmācības un sertifikācijas kārtības uzlabošanas nepieciešamība	42
21. Trauksmes cēlēju tiesiskās aizsardzības sistēmas ieviešanas nepieciešamība	44
22. Vienotas agrīnās apziņošanas platformas ieviešana un civilās trauksmes sistēmas modernizēšana	47
D. Traģēdijas seku novēršana	48
23. Ar traģēdijā cietušajiem saistītie sociālās nodrošināšanas jautājumi	48

Lietoto saīsinājumu saraksts

Būvniecības birojs – Būvniecības valsts kontroles birojs;

KNAB – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs;

Komisija vai Izmeklēšanas komisija – 2014.gada 11.novembrī Saeimas izveidotā Parlamentārās izmeklēšanas komisija par Latvijas valsts rīcību, izvērtējot 2013.gada 21.novembrī Zolitūdē notikušās traģēdijas cēloņus, un turpmākajām darbībām, kas veiktas normatīvo aktu un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā, lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtosanos, kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā;

Lielveikals – SIA „Homburg Zolitude” un SIA „Tineo” kopīpašumā esošā ēka Rīgā, Zolitūdes mikrorajonā, Priedaines ielā 20, kurā uz nomas līguma pamata darbojās SIA “Maxima Latvija” veikals „Maxima xx” un kuras jumta konstrukcijas 2013.gada 21.novembrī iebrauca;

Tautsaimniecības komisija – Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisija;

VUGD – Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests;

Zolitūdes traģēdija vai Traģēdija – 2013.gada 21.novembrī Rīgā, Zolitūdes mikrorajonā, Priedaines ielā 20, notikusī traģēdija, kad, iebrūkot veikala „Maxima xx” jumtam, bojā gāja 54 cilvēki, bet traumas guva 59 cilvēki;

IUB – Iepirkumu uzraudzības birojs;

Talsu traģēdija – 1997.gada 28.jūnija traģēdija Talsos, kad Iekšlietu ministrijas organizēto ugunsdzēsēju un policijas svētku laikā, deformējoties Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta autopacēlāja strēlei notrūka grozs ar tajā esošajiem cilvēkiem, no kuriem vairākums bija bērni. Dzīvību zaudēja deviņi bērni, bet traumas guva 21 persona.

A. Ievads

2013.gada 21.novembrī Rīgā, Priedaines ielā 20, iebruka lielveikala „Maxima xx” jumts un tā rezultātā bojā gāja 54 cilvēki, bet 59 tika ievainoti.¹ Pēc bojāgājušo skaita tā ir viena no lielākajām traģēdijām, kas Latvijā notikusi miera laikā.

Saistībā ar Zolitūdes traģēdiju veiktie glābšanas darbi ir paši apjomīgākie Latvijas Republikā. Tajos jau pirmajās 14 stundās tika iesaistīti vairāk nekā 192 ugunsdzēsēji, 17 Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta brigādes, 215 policijas amatpersonas, 46 Rīgas pašvaldības policijas darbinieki, 110 Nacionālo bruņoto spēku karavīri un zemessargi. Glābšanas darbi kopumā ilga četras dienas (94 stundas).²

Ņemot vērā Zolitūdes traģēdijas apmēru un sabiedrības lielo sašutumu, valdība dažas nedēļas pēc notikušā – 2013.gada 11.decembrī – izveidoja Zolitūdes traģēdijas sabiedrisko izmeklēšanas komisiju. Tai vajadzēja izvērtēt traģēdijas tiešos un netiešos cēloņus, glābšanas darbus un traģēdijas seku likvidēšanas procesu, atbildīgo dienestu un amatpersonu rīcības efektivitāti, kā arī normatīvā regulējuma darbības efektivitāti būvniecības, publisko iepirkumu un civilās aizsardzības jomā.³ Pastrādājusi vien dažas dienas, sabiedriskās izmeklēšanas komisija jau bija paspējusi pieprasīt sev dārgu biroja tehniku un apvainot fondu “Ziedot.lv” kapacitātes trūkumā.⁴ Tas raisīja diskusijas sabiedrībā un šaubas par šādas komisijas spējām kaut ko izmeklēt. Līdz ar sabiedrības uzticības zaudēšanu komisija izjuka. Visa gada garumā valdība darbojās, lai novērstu Traģēdijas sekas un veiktu izmaiņas normatīvajos aktos un valsts iestāžu darbībā.⁵ 2014.gada 11.novembrī jaunievēlēta 12.Saeima izveidoja Parlamentārās izmeklēšanas komisiju par Latvijas valsts rīcību, izvērtējot 2013.gada 21.novembrī Zolitūdē notikušās traģēdijas cēloņus, un turpmākajām darbībām, kas veiktas normatīvo aktu un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā, lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtosanos, kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā.⁶

1. Komisijas mandāts un darbības principi

1.1. Saskaņā ar Satversmes⁷ 26.pantu Saeima ieceļ parlamentārās izmeklēšanas komisiju, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Minēto komisiju izveidoja pēc 36 deputātu pieprasījuma. Izmeklēšanas komisiju darbību regulē ne tikai minētais Satversmes 26.pants, bet arī Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likums⁸ un Saeimas kārtības rullis.⁹

¹ Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieka A.Grišina sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 20.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.16, 3.lpp.

² VUGD priekšnieka vietnieka K.Eklona sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 20.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.16, 5.lpp. Detalizētāku informāciju par glābšanas darbiem sk. Pārresoru koordinācijas centra [informatīvais ziņojums](#) “Par Zolitūdes traģēdiju un tās seku novēršanu”.

³ Ministru kabineta 11.12.2013. [rīkojums](#) Nr.612 “Par sabiedrisko komisiju 2013.gada 21.novembra Zolitūdes traģēdijas apstākļu izvērtēšanai”.

⁴ LTV: Zolitūdes izmeklēšanas komisijas pirmā vēstule – fondam “Ziedot.lv”.

Pieejama: <http://www.irir.lv/2013/12/17/ltv-zolitudes-izmeklesanas-komisijas-pirma-vestule-ziedot-lv>.

⁵ Valdības paveiktais apkopots [Pārresoru koordinācijas centra informatīvajā ziņojumā](#) “Par Zolitūdes traģēdiju un tās seku novēršanu”.

⁶ Saeimas priekšsēdētājas I.Mūrnieces 11.11.2014. [paziņojums](#) par Zolitūdes traģēdijas parlamentārās izmeklēšanas komisijas izveidi.

⁷ Latvijas Republikas Satversme: pieņemta 15.02.1922. (spēkā no 07.11.1922.)// Likumu un Valdības Rīkojumu Krājums, 1922, 12.burtnīca, Nr.113; Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993., Nr.43.

⁸ Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likums: pieņemts 08.05.2003. (spēkā no 01.06.2003.)// Latvijas Vēstnesis, 22.05.2003., Nr.76.

⁹ Saeimas kārtības rullis: pieņemts 28.07.1994. (spēkā no 01.09.1994.)// Latvijas Vēstnesis, 18.08.1994., Nr.96.

1.2. Saskaņā ar normatīvajiem aktiem **izmeklēšanas komisijām ir šādas tiesības:** 1) pieprasīt savai darbībai vajadzīgās ziņas un paskaidrojumus no Ministru kabineta locekļiem un viņiem padotajām iestādēm, kā arī no pašvaldībām un citām publiskajām institūcijām; 2) uzaicināt jebkuru personu uz komisijas sēdēm; 3) uzdot izdarīt revīziju valsts un pašvaldību iestādēs un citās institūcijās; 4) iesniegt likumprojektu izskatīšanai Saeimā; 5) sagatavot secinājumus un priekšlikumus, kurus valdība un parlaments ņem vērā savā darbībā vai iestrādā normatīvos aktos.

1.3. Kā jebkurai Saeimas komisijai, arī parlamentārās izmeklēšanas komisijai pamatdarbības veids ir sēdes. Izmeklēšanas komisijas darbības noslēgumā tā apstiprina **galaziņojumu par izmeklēšanu**, kurā atspoguļo ziņas par komisiju, komisijas konstatētos faktus un to novērtējumu, kā arī priekšlikumus konstatēto trūkumu novēršanai. Galaziņojums tiek izskatīts Saeimas sēdē, par to notiek debates, un tas tiek publicēts oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis".

1.4. Komisija darbojas, pamatojoties uz Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likumu un vadoties pēc šādiem principiem:

1.4.1. Parlamentārās izmeklēšanas princips. Izmeklēšanas komisijas veic **parlamentāro izmeklēšanu**, kas atšķiras no tiesībsardzības institūciju veiktās izmeklēšanas. Parlamentārā izmeklēšana primāri ir parlamenta kontrole pār izpildvaras darbībām saistībā ar kādu notikumu vai faktu, kas liek domāt par valsts pārvaldes bezdarbību vai mazspēju kādas konkrētas funkcijas izpildē. Parlamentārās izmeklēšanas priekšmets nav tiesas process un kriminālvajāšana, lai gan komisija var paust politisku vērtējumu par tiesībsardzības institūciju darbu;¹⁰

1.4.2. Nevainīguma prezumpcijas princips. Ikvienā tiesiskā un demokrātiskā valstī darbojas nevainīguma prezumpcija, saskaņā ar kuru nevienu personu nevar atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kamēr tās vaina nav pierādīta likumā noteiktajā kārtībā.¹¹ Komisija, pildot savus uzdevumus, ievēro minēto principu, un neviens šajā ziņojumā minētais apsvērumš nevar tikt interpretēts pretēji nevainīguma prezumpcijas principam. Šis princips ir saistošs un nepārkāpjams gan Komisijai, gan ikvienai valsts amatpersonai, kas izteikusies, izsakās vai izteiksies saistībā ar Zolitūdes traģēdiju. Minētais princips kā krimināltiesisks ir jānošķir no Izmeklēšanas komisijas vērtējuma. Komisijas vērtējums neprezumē attiecīgo personu vainu, tomēr parlamentārās izmeklēšanas laikā konstatētie fakti var būt par pamatu tiesībsardzības iestāžu ierosinātam kriminālprocesam vai valsts pārvaldes iestādes ierosinātai disciplinārlietai;

1.4.3. Neitralitātes un objektivitātes princips. Lai novērstu jebkuras aizdomas par iespējamu ietekmi uz Komisijas locekļu lēmumiem, ikviens Komisijas loceklis ir parakstījis apliecinājumu par interešu konflikta neesamību viņa darbībā Izmeklēšanas komisijā, kā arī apliecinājis, ka uz viņu neattiecas Saeimas deputātu ētikas kodeksa 10.punkts (deputāts atturas no iesaistīšanās parlamentārās izmeklēšanas komisijās, ja izmeklējamā joma un periods ir saistīti ar viņa darbību);

1.4.4. Labas pārvaldības princips. Saeimas ziņā ir atbalstīt Komisijas galaziņojuma secinājumus un pārveidot tos par tiesību normām. Izmeklēšanas komisijas viedokļa respektēšana ir atkarīga no Saeimas vairākuma tiesiskās apziņas un vēlmes uzlabot valsts pārvaldes darbību un garantēt valsts iedzīvotāju drošību;

1.4.5. Atklātības un informācijas pieejamības princips. Lai gan var būt izmeklēšanas komisijas, kuras savas darbības specifikas dēļ informāciju, kas ir to rīcībā, nepublicē un kuru sēdes ir aizklātas, šī izmeklēšana notika sabiedrībai pilnībā atklāti. Ņemot vērā sabiedrības lielo interesi un vēlmi līdzdarboties Komisijas darbā, pirmo reizi Saeimas vēsturē ikviens komisijas sēdes varēja vērot tiešraidē. Saeima nodrošināja videotranslāciju, kuru retranslēja arī portāls "Delfi". Lai nodrošinātu Izmeklēšanas komisijas darba caurspīdīgumu, Saeimas mājaslapā ir izveidota atsevišķa interneta vietne <http://zolitude.saeima.lv/>, kurā aprakstīts ne tikai Komisijas darbs un apkopota Komisijas sarakste ar valsts institūcijām, pašvaldībām un nevalstiskajām

¹⁰ Balodis R. Parlamentāru (parlamentārisku) izmeklēšanas komisiju statuss un to loma valsts pārvaldībā. Jurista Vārds, 12.05.2015., Nr.19. Pieejams: http://zolitude.saeima.lv/attachments/499_Jurista%20Vards%2012052015.pdf.

¹¹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri, VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. Latvijas Vēstnesis, 2011, 144.–148.lpp.

organizācijām, bet arī ikvienam interesentam tiek nodrošināta iespēja aplūkot visu Komisijas sēžu video un audio ierakstu arhīvu un Komisijas sēžu protokolus. Zolitūdes traģēdijas parlamentārās izmeklēšanas komisija ir pirmā parlamentārās izmeklēšanas komisija, kas izveidojusi savu mājaslapu. Šobrīd vēl tikai četrām no 16 Saeimas pastāvīgajām komisijām ir sava mājaslapa.¹²

2. Komisijas mērķis un uzdevumi

Komisijas darbības **mērķis** ir konstatēt un izvērtēt Zolitūdes traģēdiju veicinošas nepilnības valsts un pašvaldību iestāžu darbā un normatīvajā regulējumā, identificējot arī par nepilnībām atbildīgās amatpersonas, kā arī formulēt priekšlikumus normatīvā regulējuma un valsts un pašvaldību iestāžu darba uzlabošanai. Ņemot vērā to, ka policija un prokuratūra Komisijas darbības laikā veica kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanu un apsūdzības izvirzīšanu, Komisijai saskaņā ar Kriminālprocesa likuma¹³ 396.pantu nebija iespējams iepazīties ar lietas materiāliem un aizsargājamo informāciju.¹⁴ Komisija respektēja tās 2014.gada 15.decembra sēdē izteikto ģenerālprokurora Ērika Kalnmeiera ierosinājumu, proti, izmeklēt trūkumus normatīvo aktu sistēmā un valsts iestāžu darbībā, neiejaucoties tiesībsardzības iestāžu darbā. Izmeklēšanas komisijas **uzdevumi** ir izmeklēt Traģēdijas cēloņus, primāri analizējot Lielveikala celtniecības un ekspluatācijas laikā pastāvošo būvniecības uzraudzības sistēmu, kā arī analizēt valsts un pašvaldību veiktās darbības Zolitūdes traģēdijas seku novēršanā, normatīvo aktu sakārtošanā un iestāžu darba uzlabošanā, lai līdzīgas traģēdijas neatkārtotos.

3. Komisijas sastāvs

3.1. Saskaņā ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likumu izmeklēšanas komisiju locekļi tiek iecelti vienādā skaitā (proporcionāli) no katras Saeimas frakcijas. Izmeklēšanas komisijas sastāvā ir 12 tautas priekšstāvji no sešām 12.Saeimā izveidotajām frakcijām: Ringolds Balodis (NSL), Ints Dālderis (V), Artuss Kaimiņš (LRA), Kārlis Krēslīņš (NA), Aleksejs Loskutovs (V), Inguna Rībena (NA), Kārlis Seržants (ZZS), Inguna Sudraba (NSL), Mārtiņš Šics (LRA), Zenta Tretjaka (S), Juris Vectirāns (ZZS), Igors Zujevs (S).

3.2. Komisijas locekļi par Komisijas priekšsēdētāju ievēlēja Ringoldu Balodi (NSL), bet par Komisijas sekretāru – Intu Dālderu (V).

3.3. Komisijas sākotnējā sastāvā no 2014.gada 27.novembra līdz 2015.gada 7.maijam bija arī deputāte Regīna Ločmele-Luņova (S), kas tika ievēlēta par priekšsēdētāja biedri. Regīnas Ločmeles-Luņovas (S) vietā Saeima par Komisijas locekli ievēlēja Igoru Zujevu (S).

3.4. Komisijas konsultante no 2015.gada 5.janvāra līdz 2015.gada 31.maijam bija Sandra Notruma, pēc viņas šos pienākumus pildīja Krišjānis Bebers. No 2015.gada 1.jūnija par Komisijas sekretāri strādāja Asnāte Streļča.

¹² Savas mājaslapas ir Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas [komisijai](#), Mandātu, ētikas un iesniegumu [komisijai](#), Pilsonības, migrācijas un sabiedrības saliedētības [komisijai](#) un Ilgtspējīgas attīstības [komisijai](#).

¹³ Kriminālprocesa likums: pieņemts 21.04.2005. (spēkā no 01.10.2005.)// Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005., Nr.74.

¹⁴ Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurora A.Kalniņa sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 01.12.2014. [sēdes protokols](#), 2.lpp., Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras ģenerālprokurora Ē.Kalnmeiera sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 15.12.2014. [sēdes protokols](#) Nr.4, 3.lpp.

4. Komisijas darbībā iesaistītās personas

4.1. Balstoties uz Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 8.pantu, jau pirmajā izmeklēšanas komisijas sēdē tika vienbalsīgi nolemts Komisijas darbā iesaistīt prokuroru. Atsaucoties uz Komisijas ierosinājumu, ģenerālprokurors dalībai Komisijā norīkoja Krimināltiesiskā departamenta virsprokuroru Arvīdu Kalniņu, kuru nepieciešamības gadījumā aizvietoja Krimināltiesiskā departamenta Pirmstiesas izmeklēšanas uzraudzības nodaļas prokurors Ivo Ivanovs.

4.2. Komisijai, iztaujājot lieciniekus saistībā ar bijušā Ekonomikas ministrijas valsts sekretāra Jura Pūces sievas vadītās biedrības „Ascendum” saņemtajiem ziedojumiem no vairākiem būvniecības uzņēmumiem, radās aizdomas par korupciju būvniecības normatīvo aktu izstrādes jomā. Tādēļ Komisija 2015.gada 15.janvārī vērsās pie KNAB, lūdzot uz Komisijas sēdēm deleģēt KNAB pārstāvi. No 2015.gada 19.janvāra līdz 2015.gada 2.martam Komisijas sēdēs piedalījās KNAB priekšnieka vietniece Ilze Jurča.

4.3. Saskaņā ar Saeimas kārtības ruļļa 169.pantu Komisijai ir tiesības savā darbā iesaistīt **lietpratējus** – gan patstāvīgus, gan atsevišķiem gadījumiem. Ikvienam no Komisijas darbā iesaistītajiem ekspertiem pirms sēdes bija jāparaksta **apliecinājums**, ka viņš ir iepazinies ar Parlamentārās izmeklēšanas komisiju likuma 11.pantu, kurā noteikts, ka par apzināti nepatiesu paskaidrojumu vai atzinumu sniegšanu komisijai persona saucama pie kriminālatbildības. Savu uzdevumu izpildei Komisija uz sabiedriskiem pamatiem darbā iesaistīja virkni savas jomas lietpratēju. Uz Komisijas sēdēm tika aicinātas arī atbildīgās valsts un pašvaldību iestāžu amatpersonas un liecinieki.

4.3.1. Lietpratēji no nevalstiskajām organizācijām, kas iesaistījās Komisijas darbā, bija pārstāvji no Latvijas Arhitektu savienības, Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra, Latvijas Būvinženieru savienības, Latvijas Elektroenerģētiķu un energobūvnieku asociācijas, Latvijas Būvnieku asociācijas, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes, Latvijas Krimināllietu advokātu biedrības, biedrības “Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS”, Latvijas Ugunsdzēsības asociācijas, biedrības “Sabiedrība par atklātību – Delna”, Drošības nozares kompāniju asociācijas, Latvijas Drošības biznesa asociācijas, Latvijas Juristu apvienības, Latvijas Tirgotāju asociācijas, Invalīdu un viņu draugu apvienības “Apeiron”, Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Pasākumu centru asociācijas, Latvijas Lielo pilsētu asociācijas, fonda “Ziedot.lv”, Latvijas Sarkanā Krusta, Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas un Romas Katoļu baznīcas.

4.3.2. Komisijas sēdēs piedalījās pārstāvji no šādām **valsts un pašvaldību institūcijām**: Valsts kancelejas, Pārresoru koordinācijas centra, Valsts kontroles, Tiesībsarga biroja, Latvijas Nacionālā akreditācijas biroja, Ekonomikas ministrijas un tās padotības iestādēm – Būvniecības valsts kontroles biroja un Patērētāju tiesību aizsardzības centra, Finanšu ministrijas un tās padotības iestādes – Iepirkumu uzraudzības biroja, Iekšlietu ministrijas un tās padotības iestādēm – Valsts policijas un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Aizsardzības ministrijas, Zemessardzes, Veselības ministrijas un tās padotības iestādes – Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta, Izglītības un zinātnes ministrijas un tās padotības iestādes – Valsts izglītības satura centra, Labklājības ministrijas un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas. Komisijas sēdēs ir piedalījušies un savus viedokļus pauduši Rīgas, Liepājas, Jelgavas, Jūrmalas, Daugavpils, Ventspils, Ogres un Tukuma pašvaldību pārstāvji.

4.3.3. Komisijas sēdēs piedalījās arī **Saeimas deputāti, kas nav Komisijas locekļi**: Inesis Boķis, Aleksandrs Kiršteins, Māris Kučinskis, Juris Šulcs, Ivars Zariņš, kā arī **pastāvīgo komisiju priekšsēdētāji**: Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas priekšsēdētājs Ainars Latkovskis, Sociālo un darba lietu komisijas priekšsēdētāja Aija Barča, Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas priekšsēdētājs Romāns Naudiņš.

4.3.4. Komisijas sēdēs piedalījās Latvijas Universitātes, Rīgas Tehniskās universitātes, Biznesa augstskolas “Turība” un Nacionālās aizsardzības akadēmijas pārstāvji.

4.3.5. Komisijas sēdēs **liecības sniedza šādas personas:** bijušais Ministru prezidents Valdis Dombrovskis, Rīgas domes priekšsēdētājs Nils Ušakovs, iekšlietu ministrs Rihards Kozlovskis, bijušie ekonomikas ministri Artis Kampars un Daniels Pavļuts, 11.Saeimas Tautsaimniecības komisijas priekšsēdētājs un bijušais ekonomikas ministrs Vjačeslavs Dombrovskis, bijušais Ekonomikas ministrijas valsts sekretārs Juris Pūce, 11.Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja Ilma Čepāne, bijušais Saeimas Juridiskā biroja juridiskais padomnieks Edgars Pastars, Valsts kancelejas vadītāja Elita Dreimane, Pārresoru koordinācijas centra vadītājs Pēteris Vilks, SIA “Maxima Latvija” pārstāvji: korporatīvo attiecību vadītājs Ivars Svilāns un Juridiskā departamenta direktors Andrejs Šteinmanis, SIA “Tilts” vadītājs Sergejs Gridņevs (glābšanas darbos tika piesaistīta SIA “Tilts” tehnika), Traģēdijā cietušie un bojāgājušo tuvinieki Valērijs Sliņko, Aļona Burve-Želudkova, Imants Burvis, Marija Mizula.

5. Komisijas paveiktais

5.1. Ir notikušas 19 Izmeklēšanas komisijas sēdes, kurās kopumā piedalījušies vairāk nekā simt piecdesmit cilvēku. Iztaujāti vairāk nekā 60 liecinieki un amatpersonas. Savu vērtējumu snieguši vairāk nekā 30 būvniecības, civilās aizsardzības, ugunsdrošības, apsardzes un citu jomu nevalstisko organizāciju pārstāvji.

5.2. Paralēli Komisijas sēdēm noritēja apjomīga sarakste ar valsts un pašvaldību iestādēm, augstākajām izglītības iestādēm, ekspertiem un arī fiziskajām personām. Uz Komisijas rakstiskajiem jautājumiem atbildes tika saņemtas no Ekonomikas ministrijas un tās padotības iestādes – Būvniecības valsts kontroles biroja, bijušā Ministru prezidenta, Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieka eiro un sociālā dialoga jautājumos Valda Dombrovskā, Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas, Valsts kancelejas, Ādažu, Aizkraukles, Carnikavas, Cēsu, Daugavpils, Dobeles, Garkalnes, Grobiņas, Gulbenes, Ikšķiles, Jēkabpils, Jelgavas, Jūrmalas, Ķekavas, Liepājas, Limbažu, Ogres, Olaines, Rēzeknes, Rīgas, Salacgrīvas, Siguldas, Talsu, Tukuma, Valmieras, Ventspils būvvaldēm un pašvaldībām, Iekšlietu ministrijas un tās padotības iestādēm – Valsts policijas un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, Veselības ministrijas un tās padotības iestādēm – Valsts tiesu medicīnas ekspertīžu centra un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta. Atbildes tika saņemtas no Rīgas Psihiatrijas un narkoloģijas centra un Rīgas Stradiņa universitātes Psihosomatiskās medicīnas un psihoterapijas klīnikas, kā arī biedrības “Skalbes”.

5.3. Izmeklēšanas komisija savas darbības laikā izjuta lielu sabiedrības atsaucību. Tika saņemti vairāk nekā 30 privātpersonu, nevalstisko organizāciju un amatpersonu (Latvijas Pašvaldību savienības, Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS, biedrības “Sabiedrība par atklātību – Delna”, Patērētāju tiesību aizsardzības centra, Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra, Latvijas Arhitektu savienības, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes, dr. iur. Jāņa Bramaņa u.c.) rakstiski priekšlikumi Komisijas galaziņojumam. Liela daļa no tiem arī tika iekļauti šajā galaziņojumā.

5.4. Komisijas sēdēs tika analizēti šādi jautājumi:

5.4.1. Valsts būvinspekcijas likvidācijas iemesli un tās ietekme uz būvniecības uzraudzības sistēmas efektivitāti;

5.4.2. no 2008.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 21.novembrim izdarītie grozījumi būvniecības jomu regulējošos normatīvajos aktos un Ekonomikas ministrijas veiktie pasākumi, lai ieviestu Valsts kontroles 2010.gada 26.novembra revīzijas ziņojuma ieteikumus būvniecības jomā;

5.4.3. jaunā būvniecības jomas normatīvā regulējuma kvalitāte, tā salīdzinājums ar iepriekšējo regulējumu;

5.4.4. Ekonomikas ministrijas realizētā politika būvniecības jomā pirms un pēc Zolitūdes traģēdijas, kā arī ministrijas kapacitāte, lai nodrošinātu būvniecības vispārējo uzraudzību un koordināciju;

5.4.5. Būvniecības biroja izveides nepieciešamība, tam piešķirto resursu pietiekamība un funkciju apjoms;

5.4.6. pašvaldību īstenotā būvniecības kontrole;

5.4.7. publisku ēku ekspluatācija būvdarbu laikā un būvizstrādājumu tirgus uzraudzība;

5.4.8. būvniecības jomas informācijas sistēmas un pakalpojumu ieviešana elektroniskajā vidē;

5.4.9. būvspeciālistu izglītības un sertifikācijas kvalitāte;

5.4.10. publisko iepirkumu procedūra būvniecības nozarē;

5.4.11. būvprojekta autora un eksperta atbildība;

5.4.12. Ekonomikas ministrijas veiktās darbības, lai aicinātu iedzīvotājus ziņot par pārkāpumiem būvniecībā, par iedzīvotāju aktivitāti šajā jomā un institūciju reakciju uz attiecīgajām sūdzībām;

5.4.13. apsardzes darbinieku zināšanu apjoms un faktiskā izpratne par rīcību trauksmes gadījumā;

5.4.14. publisku ēku ekspluatācijas apturēšanas iespējas drošības riska situācijās;

5.4.15. glābšanas dienestu sadarbība ar pašvaldībām ārkārtas situācijās, glābšanas darbu organizēšana un seku novēršana katastrofu gadījumos, iesaistīto dienestu nodrošinājums;

5.4.16. civilās aizsardzības plānošana un valdības koordinējošā loma krīzes situācijās;

5.4.17. Valsts policijas veiktās izmeklēšanas gaita;

5.4.18. nevalstisko organizāciju iesaiste ārkārtas situācijās sociālā atbalsta organizēšanai;

5.4.19. valsts un pašvaldību sniegtais sociālais nodrošinājums ārkārtas situācijās.

6. Komisijas vērtējums par Valsts policijas veikto izmeklēšanu

6.1. Sabiedrībā pastāv viedoklis, ka Traģēdijas izmeklēšana ir bijusi pārāk gausa, tādēļ Komisija uzskatīja par savu pienākumu izvērtēt, vai šāds apgalvojums ir pamatots. Pēc izmeklēto krimināllietu nodošanas prokuratūrai Komisijas 2015.gada 20.aprīļa sēdē Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieks Andrejs Grišins sniedza ziņojumu par Traģēdijas izmeklēšanas rezultātiem. Tāpat informācija par izmeklēšanas gaitu ir saņemta no Valsts policijas priekšnieka Inta Ķuža. Izvērtējot iegūto informāciju, kā arī publiskajā telpā pieejamos avotus, Komisija ir nākusi pie šādiem secinājumiem:

6.1.1. Traģēdijas dienā, 2013.gada 21.novembrī, policija uzsāka kriminālprocesu, kas tika kvalificēts pēc Krimināllikuma¹⁵ 239.panta otrās daļas (būvniecības noteikumu pārkāpšana, kā rezultātā iestājušās smagas sekas). Šajā krimināllietā par cietušajiem atzīta 251 persona, kopējā materiālā zaudējuma summa – 98 387 732 eiro. Sākotnēji tika izveidota izmeklētāju grupa 47 cilvēku sastāvā, dažbrīd izmeklēšanā vienlaikus strādāja pat 100 policijas darbinieku. Izmeklēšanas darbības notikuma vietā tika veiktas 249 dienas. Izmeklēšanas laikā kriminālprocesam tika noteikta papildu kvalifikācija pēc Krimināllikuma 319.panta trešās daļas (valsts amatpersonas bezdarbība, ja ar to izraisītas smagas sekas). Vairāk nekā pēc gada, proti, 2015.gada 7.aprīlī, krimināllieta tika nodota prokuratūrai, lūdzot uzsākt kriminālvajāšanu pret astoņām personām: pret piecām personām pēc Krimināllikuma 239.panta otrās daļas un pret trim personām pēc Krimināllikuma 319.panta trešās daļas. Ar kriminālprocesu saistītās izmaksas sasniedza 1,3 miljonus eiro. Prokuratūrai nodotā krimināllieta sastāv no 56 sējumiem, bet procesuālo dokumentu apjoms ir vairāk nekā 14 000 lappušu;¹⁶

¹⁵ Krimināllikums: pieņemts 17.06.1998. (spēkā no 01.04.1999.)// Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998., Nr.199/200.

¹⁶ Valsts policijas priekšnieka I.Ķuža un Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieka A.Grišina sniegtā informācija. Sk.: Valsts policijas 09.06.2015. [vēstule](#) Nr.20/2/618949, Komisijas 20.04.2015. [sēdes protokols](#)

6.1.2. par Traģēdiju atbildīgo vainas pierādīšana nav iespējama bez ekspertīzes slēdziena, un ir likumsakarīgi, ka 2014.gada sākumā policija noteica komplekso būvniecības ekspertīzi, ko veica 10 Latvijas būvniecības speciālisti. Sākotnēji bija plānots, ka ekspertīze varētu tikt pabeigta oktobra beigās vai novembra sākumā, bet sakarā ar to, ka notikuma vietas izpētes gaitā tika atklātas būtiskas nianse un augustā tika uzdoti svarīgi papildu jautājumi, ekspertīze tika pabeigta gada nogalē. Ekspertīzes gaitā tika veikti divi izmeklēšanas eksperimenti. Pirmais – no 2014.gada 15.aprīļa līdz 17.aprīlim – noslogojot konstrukciju kopnes. Otrais – 2014.gada 27.maijā – veicot kontrolētu dedzināšanu, lai izpētītu, kā uguns varēja ietekmēt jumta stiprību (aptuveni divus gadus pirms traģēdijas uz Lielveikala jumta bija izcēlies ugunsgrēks). Visiem ekspertīzē iesaistītajiem ekspertiem tika apmaksāts darbs visa gada garumā. Ekspertīze kopumā izmaksāja 180 tūkstošus eiro;¹⁷

6.1.3. saistībā ar Traģēdiju Valsts darba inspekcija veica pārbaudi attiecībā uz Lielveikala darbinieku bojāeju un traumu gūšanu nogrūvuma rezultātā. Pārbaudes slēdzienā Valsts darba inspekcija saskatīja noziedzīga nodarījuma pazīmes minētā uzņēmuma darbinieku rīcībā. Pamatojoties uz Valsts darba inspekcijas slēdzienu, 2014.gada 9.jūnijā pēc Krimināllikuma 146.panta otrās daļas tika uzsākts kriminālprocess par darba aizsardzības noteikumu pārkāpšanu, ja tas izraisījis cilvēka nāvi vai smagus miesas bojājumus vairākiem cilvēkiem. Šajā kriminālprocesā par aizdomās turamo tika atzīta viena persona, un 2015.gada 15.aprīlī šis kriminālprocess tika nodots prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai;¹⁸

6.1.4. ņemot vērā to, ka policija un prokuratūra Komisijas darbības laikā veica kriminālprocesa pirmstiesas izmeklēšanu un apsūdzības izvirzīšanu, izmeklēšanas komisijai saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 396.pantu nebija iespējas iepazīties ar lietas materiāliem un aizsargājamo informāciju,¹⁹ līdz ar to Komisija nevar vērtēt Valsts policijas veiktās izmeklēšanas kvalitāti.

6.2. Lai varētu izdarīt secinājumus par izmeklēšanas virzību Latvijā, Komisija analizēja līdzīgu būvniecības traģēdiju izmeklēšanas praksi citās valstīs (piemēram, Polijā, Vācijā un Kanādā).

6.2.1. 2006.gada 28.janvāra traģēdija Polijas pilsētas Katovices Starptautiskajā izstāžu centrā (*Międzynarodowe Targi Katowickie*), kad zem sniega segas nogruva izstāžu zāles jumts, ievainojot 170 apmeklētājus un atņemot dzīvību 65 personām, tostarp 13 ārvalstu pilsoņiem, ir lielākā pēdējo gadu būvniecības katastrofa Eiropā.²⁰ **Izmeklēšanas procesu personiski pārraudzīja toreizējais Polijas prezidents Lehss Kačiņskis**, krimināllieta tika ierosināta uzreiz pēc negadījuma, **pirmie aresti sekoja jau pēc trim nedēļām**, pirmās apsūdzības – pēc sešiem mēnešiem, savukārt izmeklēšana turpinājās pusotru gadu, kopumā izvirzot apsūdzības 12 cilvēkiem un 2008.gada jūlijā beigās atzīstot visus 12 par vainīgiem, piespriežot 8–12 gadu ilgas cietumsodus.²¹ Katastrofas rezultātā Polijas Seims 2007.gadā izdarīja grozījumus savos normatīvajos aktos, turpmāk paredzot

Nr.16, 3.–4.lpp.; Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieka A.Grišina [sniegtā informācija](#) plašsaziņas līdzekļiem, Valsts policijas 16.04.2015. [preses relīze](#).

¹⁷ Valsts policijas priekšnieka I.Ķuža un Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieka A.Grišina, kā arī valdības sniegtā informācija. Sk.: Valsts policijas 09.06.2015. [vēstule](#) Nr.20/2/618949, Komisijas 20.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.16, 3.–4.lpp., Pārresoru koordinācijas centra [informatīvais ziņojums](#) “Par Zolitūdes traģēdiju un tās seku novēršanu,” 19.–20.lpp.

¹⁸ Valsts policijas priekšnieka I.Ķuža un Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieka A.Grišina sniegtā informācija. Sk.: Valsts policijas 09.06.2015. [vēstule](#) Nr.20/2/618949, Komisijas 20.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.16, 3.–4.lpp.

¹⁹ Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurora A.Kalniņa sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 01.12.2014. [sēdes protokols](#), 2.lpp., Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras ģenerālprokurora Ē.Kalnmeiera sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 15.12.2014. [sēdes protokols](#) Nr.4, 3.lpp.

²⁰ Kapitāls. Kā Polijas varas iestādes rīkojās pēc *Maxima* traģēdijai līdzīgās 2006.gada janvāra traģēdijas Katovicē. 25.11.2013. Pieejams: <http://goo.gl/VCWrCe>.

²¹ M.Kodis. Speciāli no Polijas: Pēc izstāžu zāles sabrukšanas jau astoņus gadus turpinās tiesvedība. 01.12.2013. Pieejams: <http://goo.gl/vo7WoD>.

veikt ēku apsekošanu divreiz gadā – pirms ziemas iestāšanās un pēc tās – un par neatbilstībām nosakot naudas sodu vai pat cietumsodu atkarībā no konstatēto pārkāpumu apmēra.²² Katovices tirdzniecības centra gadījumā bija svarīga atbildīgo izmeklēšanas iestāžu ātra reakcija, jo, neskatoties uz nekavējoties uzsāktu kriminālprocesu, ēkas īpašnieks un pārvaldītājs – uzņēmums „International Katowice Fair” –, zinot par savu vēlāk pierādīto nolaidību ēkas drošības prasību nodrošināšanā, bija mēģinājis iznīcināt lielu daļu dokumentācijas, tai skaitā uzņēmuma datoros glabāto, bet vēlāk atjaunoto informāciju.²³ Uzņēmuma amatpersonu aresti tika uzskatīti arī par preventīvu līdzekli, lai novērstu iespējamo liecinieku ietekmēšanas varbūtību.²⁴ **Katovices izmeklēšanas eksperti secināja, ka galvenais katastrofas iemesls ir kļūdas ēkas projektā, kas vairākkārt grozīts, lai samazinātu būvniecības izmaksas.**²⁵ No plašsaziņas līdzekļos izskanējušās informācijas ir zināms, ka Latvijas policijas darbinieki 2014.gada janvārī devās uz Katovici, lai apmainītos pieredzē ar Polijas traģēdijas izmeklētājiem.²⁶

6.2.2. Līdzīga rakstura traģēdija, konstrukcijām neizturot sasnigušā sniega smagumu, notika dažas nedēļas pirms nelaimes Katovicē, 2006.gada 2.janvārī iebrūkot ledus halles jumtam Bādreihenhallas pilsētā (*Bad Reichenhall*) Vācijā, kur dzīvību zaudēja 15 cilvēki, galvenokārt bērni, un smagus ievainojumus guva 34 personas.²⁷ Apsūdzības tika izvirzītas piecām personām tikai pusotru gadu pēc traģēdijas,²⁸ gandrīz visi apsūdzētie tika attaisnoti, un tikai par halli atbildīgajam būvzinīerim piesprieda 18 mēnešus apcietinājumā.²⁹ Otrs kriminālprocesā apsūdzētais būvzinīeris, kas trīs gadus pirms negadījuma bija apstiprinājis ēkas drošību un pārbaudījis būvkonstrukciju stāvokli, 2011.gada apelācijas procesa rezultātā tika atkārtoti attaisnots.³⁰ Vācijas sabiedriskajos medijos galvenie pārmēti izskanēja par kavēšanos vērtēt amatpersonu atbildību, kā arī par nesamērīgi ilgo atbildīgo meklēšanas un sodīšanas procesu.³¹

6.2.3. Trešais Komisijas aplūkots izmeklēšanas piemērs ir 2012.gada 23.jūnijā Kanādas Ontārio provinces Eliotleikas (*Elliot Lake*) pilsētā iebrukušais „Algo” tirdzniecības centrs (*Algo Centre Mall*, no 2005.gada – Īstvudas tirdzniecības centrs (*Eastwood Mall*)). Šajā traģēdijā dzīvību zaudēja divas sievietes, bet ievainojumus guva 19 personas.³² Glābšanas darbi ilga 48 stundas, bet tika pārtraukti glābēju drošības apsvērumu dēļ, tad atkal atsākti, noslēdzot tos 27.jūnijā, kad no gruvešiem tika iznestas abu sieviešu mirstīgās atliekas.³³ Šīs traģēdijas izmeklēšanai izveidotās komisijas ziņojums tapa divus gadus, un tajā komisija iedziļinājās visos 33 tirdzniecības centra pastāvēšanas gados, no kuriem lielākā daļa pagāja, cīnoties ar likstām ēkas konstrukcijās.³⁴ Izmeklēšana, kurā tikai 2014.gada 31.janvārī tika celta apsūdzība pret bijušo tirdzniecības centra

²² Kapitāls. Kā Polijas varas iestādes rīkojās pēc *Maxima* traģēdijai līdzīgās 2006.gada janvāra traģēdijas Katovicē. 25.11.2013. Pieejams: <http://goo.gl/VCWrCe>.

²³ Turpat.

²⁴ Turpat.

²⁵ Turpat.

²⁶ Kasjauns.lv. Polijas ģenerālprokurors: “Latviešiem Zolitūde ir tas pats, kas mums Smoļenskas traģēdija.”. 02.01.2014. Pieejams: <http://goo.gl/RQzoGs>.

²⁷ *Die Welt*. *Falscher Leim verursacht Einsturz*. 20.07.06. <http://goo.gl/prcCMd>.

²⁸ *Wedemeyer G*. *Wer hat Schuld am Tod meiner Mutter?* *Stern.de*, 28.01.2008. <http://goo.gl/kUWWB4>.

²⁹ *Gunkel C*. *Und wo sind die Mitschuldigen?* *Frankfurter Allgemeine*, 18.11.2008. <http://goo.gl/jAUfn1>.

³⁰ *Sueddeutsche Zeitung*. *Freispruch für den “Statikpapst”*. 27.10.2011. <http://goo.gl/bsqFwu>.

³¹ *Stübinger S*. *Neuer Freispruch im Fall Bad Reichenhall 2:1 für Traunstein gegen Karlsruhe*. *Legal Tribune Online*, 27.10.2011. <http://goo.gl/UdpMaI>.

³² *Bélanger, P*. *Report of the Elliot Lake Commission of Inquiry, Executive Summary*. October 2014, p. 3 http://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/inquiries/elliottlake/report/ES/ELI_ES_E.pdf.

³³ *Ibid*.

³⁴ Eliotleikas izmeklēšanas komisijas ziņojums divās daļās un ziņojuma kopsavilkums pieejams: <http://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/inquiries/elliottlake/report/index.html>.

inženieri³⁵, kā arī tiesāšanās civilā kārtā ar 13 atbildētājiem turpinās vēl pašlaik, vismaz 300 personas prasa zaudējumu atlīdzināšanu.

6.3. Attiecībā uz izmeklēšanas ilgumu Komisijas slēdziens ir piesardzīgi nogaidošs. Ņemot vērā Zolitūdes traģēdijas krimināllietu apjomu, kā arī nepieciešamību pēc kvalitatīva, juridiski korekta ekspertīzes atzinuma, pašreizējā kriminālprocesa stadijā, Komisijas ieskatā, nav pamata pārnest policijai krimināllietu pārāk ilgu izmeklēšanu. Lietas izmeklēšanā tika iesaistīti ievērojami finansiāli un cilvēku resursi. Ja policija būtu pakļāvusies sabiedrības un politiķu spiedienam, pastāv liela iespējamība, ka šāda sasteigta izmeklēšana varētu beigties ar fiasko tiesā. Komisija par izmeklēšanas kvalitāti varēs spriest tikai pēc tiesas procesa noslēguma.

³⁵ *The Canadian Press. Robert Wood, Elliot Lake mall inspector, charged with criminal negligence.* 31.01.2014.
<http://goo.gl/o817RB>.

B. Būvniecības jomas normatīvais regulējums un uzraudzības sistēma

7. Valsts atteikšanās no būvniecības kontroles

Nemot vērāt to, ka viens no Komisijas uzdevumiem ir noskaidrot cēloņus, kas noveda pie 2013.gada 21.novembra traģiskajiem notikumiem, Komisija ir noskaidrojusi Valsts būvinspekcijas likvidācijas iemeslus un sekas, kā arī par šo lēmumu atbildīgās institūcijas.

7.1. Pēc valsts neatkarības atgūšanas Latvijas būvniecības sistēma tika veidota, balstoties uz pārmantotiem PSRS normatīvajiem aktiem un pieredzi.³⁶ Izprotot nepieciešamību radīt savu normatīvo bāzi, Latvijas valdība 1992.gadā apstiprināja Latvijas būvnormatīvu pamatlikumu, kas ļāva uzsākt Latvijas būvnormatīvu izstrādi.³⁷ 1995.gada 10.augustā Saeima pieņēma Būvniecības likumu,³⁸ kurā cita starpā bija noteikts, ka būvniecības kontroli īsteno pašvaldības un Valsts būvinspekcija, tomēr šāda uzraudzības sistēma reāli sāka darboties vien 1998.gadā, kad tika izveidota Valsts būvinspekcija.³⁹

7.2. Izveidotā būvniecības uzraudzības sistēma, kuru īstenoja gan valsts, gan pašvaldības, pastāvēja līdz 2009.gada 1.jūlijam, kad spēkā stājās grozījumi Būvniecības likumā,⁴⁰ ar kuriem tika likvidēta Valsts būvinspekcija, bet tas faktiski nozīmēja valsts pilnīgu atteikšanos no būvniecības uzraudzības funkcijas, to atstājot tikai pašvaldību (konkrēti – pašvaldību būvvalžu) ziņā.

7.3. Zolitūdes traģēdija aktualizēja jautājumu par valsts atbildību būvniecības jomā, it sevišķi tas attiecas uz būvniecības procesa uzraudzību. Šajā sakarā vairāki būvniecības jomas eksperti (Traģēdijas kontekstā) norādīja, ka tieši ar Valsts būvinspekcijas likvidāciju notikusī valsts atteikšanās no būvniecības uzraudzības to ir būtiski samazinājusi, jo ar pašvaldību īstenoto kontroli vien nepietika.⁴¹

7.4. Izmeklēšanas komisija analizēja Valsts būvinspekcijas likvidācijas apstākļus un sekas vairākās sēdēs (2015.gada 12. un 19.janvāra, 16.februāra un 16.marta sēdē). Par iemesliem, kuru rezultātā institūcija tika likvidēta, Komisijai savas liecības ir sniegušas tās amatpersonas, kuras ir līdzatbildīgas Valsts būvinspekcijas likvidācijā, proti, bijušais ekonomikas ministrs Artis Kampars un bijušais Ministru prezidents Valdis Dombrovskis.

7.4.1. No Arta Kampara un Valda Dombrovskā izteikumiem secināms, ka, viņuprāt, pēc Valsts būvinspekcijas likvidācijas valstī nav samazinājusies būvniecības uzraudzība, jo pilnīgi visas Valsts būvinspekcijas funkcijas tika nodotas citām institūcijām.⁴²

7.4.2. Vairāki būvniecības jomas pārstāvji, piemēram, Latvijas Būvinženieru savienības vadītājs Mārtiņš Straume un valdes loceklis Leonīds Jākobsons, kā arī Būvindustrijas nevalstisko organizāciju Koordinācijas centra prezidija priekšsēdētājs Valdis Birkavs, Komisijas sēdēs skaidri norādīja, ka Valsts būvinspekcijas likvidācija ir bijusi kļūda.⁴³

7.4.3. Ekonomikas ministrija, atbildot uz Komisijas lūgumu, rakstiskā atbildē par Valsts būvinspekcijas likvidācijas apstākļiem norādīja, ka sākotnējā Ekonomikas ministrijas iecere bija

³⁶ J.Bramanis. Būvniecības tiesību attīstības problemātika Latvijā. [Promocijas darbs](#). 2013.

³⁷ Turpat.

³⁸ Būvniecības likums: pieņemts 10.08.1995. (zaudējis spēku)// Latvijas Vēstnesis, 30.08.1995., Nr.131.

³⁹ Latvijas Valsts arhīva [informācija](#).

⁴⁰ Grozījumi Būvniecības likumā: pieņemts 12.06.2009. (zaudējis spēku)// Latvijas Vēstnesis, 26.06.2009., Nr.97.

⁴¹ Latvijas Būvinženieru savienības valdes priekšsēdētāja M.Straumes, Latvijas Būvinženieru savienības valdes locekļa un Valsts būvinspekcijas vadītāja L.Jākobsona, Būvniecības biroja vadītāja P.Druķa paustie vērtējumi par Valsts būvinspekcijas likvidāciju. Sk.: I.Veģe. Būvinspekcijas vadītājs: pamatā veicām fiziskas pārbaudes. Neatkarīgā Rīta Avīze Latvijai, 11.12.2013. Pieejams: <http://goo.gl/ISmmHn>, M.Kalaus. Būvinženieru savienības vadītājs: Likvidējot būvinspekciju, likvidēta būvprojektu valsts ekspertīze. Nozare.lv, 25.11.2013. Pieejams: <http://goo.gl/olK0jl>. Z.Dzedulis. Valsts sāk uzraudzīt būvniecību. Latvijas Avīze, 01.07.2015. Pieejams: <http://goo.gl/4VRSVC>.

⁴² Komisijas 16.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.10, Komisijas 16.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.13.

⁴³ Komisijas 12.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.5, 5.–6.lpp., Komisijas 19.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.6, 5.lpp., Komisijas 16.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.13, 5.lpp.

būvniecības uzraudzības funkcijas centralizācija, Valsts būvinspekcijas sastāvā iekļaujot pašvaldību būvvalžu būvinspektoros. Centralizācijas ideja tika atmesta, jo tai kategoriski nepiekrita Latvijas Pašvaldību savienība. Pēcāk, finanšu krīzes ietekmē, veicot budžeta konsolidāciju, tika pieņemts lēmums par Valsts būvinspekcijas likvidāciju.⁴⁴

7.4.4. Papildus tika izpētīti vairāki citi avoti, tai skaitā Latvijas Republikas Valsts kontroles revīzijas ziņojums “Būvniecības uzraudzības un kontroles funkciju īstenošana pēc Valsts būvinspekcijas reorganizācijas”, kurā secināts, ka pēc Valsts būvinspekcijas likvidācijas būvniecības uzraudzība valstī ir samazinājusies.⁴⁵

7.5. Apkopojusi un izanalizējusi savā rīcībā esošo informāciju, **Komisija secina:**

7.5.1. Valsts būvinspekcijas reorganizācijas nepieciešamība iezīmējās jau 2008.gadā, kad Ekonomikas ministrija bija sagatavojusi un iesniegusi valdībai Būvniecības nozares attīstības pamatnostādnes 2009.–2013.gadam.⁴⁶ Dokumentā kā pamats reorganizācijas veikšanai minēta Valsts būvinspekcijas un pašvaldību būvvalžu **funkciju dublēšanās**,⁴⁷

7.5.2. sākotnējā Ekonomikas ministrijas pozīcija bija vērsta nevis uz Valsts būvinspekcijas likvidāciju, bet gan uz tās stiprināšanu, piedāvājot noteikt, ka Valsts būvinspekcijas sastāvā tiek iekļauti pašvaldību būvvalžu būvinspektori,⁴⁸ tomēr šādai iecerei kategoriski nepiekrita Latvijas Pašvaldību savienība, un līdz ar to centralizācijas ideja tika atmesta;⁴⁹

7.5.3. Latvijas ekonomiskajai situācijai strauji pasliktinoties, 2008.gada nogalē valsts uzsāka starptautiskā aizdevuma programmu. Īstenojot šo programmu, valdība veica būtiskus budžeta deficīta samazināšanas pasākumus. Daudzi tā laika lēmumi bija sasteigti un nepārdomāti.⁵⁰ Kā sekas minētajiem taupības pasākumiem, ko veica valdība, bija arī 2009.gada 12.jūnijā pieņemtie grozījumi Būvniecības likumā, ar kuriem tika likvidēta Valsts būvinspekcija. Minētie grozījumi bija iekļauti 2009.gada valsts budžeta grozījumu likumprojektu paketē, kas paredzēja budžeta deficīta samazināšanu par 500 miljoniem latu.⁵¹ Par pamatu Valsts būvinspekcijas likvidācijai Saeimā atrodamos dokumentos norādīti divi iemesli, proti, funkciju dublēšanās novēršana⁵² un budžeta līdzekļu ietaupīšana.⁵³ Komisijas ieskatā Valsts būvinspekcijas likvidācijas mērķis bija **steidzama nepieciešamība ietaupīt valsts budžeta līdzekļus, nerēķinoties ne ar ko. Funkciju dublēšanās novēršana tika izmantota vien kā papildu arguments, kuram nebija izšķirošas nozīmes.**⁵⁴ Pats Ministru kabinets savā atbildes vēstulē uz 11.Saeimas Pieprasījumu komisijas vēstuli, kurā pēc iedzīvotāju iesnieguma izskatīšanas tika lūgts atjaunot Valsts būvinspekciju, norādījis: **“Valsts būvinspekcijas reorganizācija ir notikusi, lai ietaupītu valsts budžeta**

⁴⁴ Ekonomikas ministrijas 08.01.2015. [vēstule Nr.1-1-150](#) par atbildēm uz Komisijas 29.12.2014. [vēstulē Nr.233.9/18-14-12/14](#) uzdotajiem jautājumiem, 1.–3.lpp.

⁴⁵ Pieejams: <http://goo.gl/zJVU4b>.

⁴⁶ V.Dombrovska 12.03.2015. [vēstule](#) par atbildēm uz Komisijas 16.02.2015. [vēstulē Nr.233.9/18-27-12/15](#) uzdotajiem jautājumiem, 1.lpp. Komisijas 16.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.10, 3.–4.lpp.

⁴⁷ Būvniecības nozares attīstības [pamatnostādņu](#) 2009.–2013.gadam projekts (informatīvā daļa), 16.lpp.

⁴⁸ Ekonomikas ministrijas 08.01.2015. [vēstule Nr.1-1-150](#) par atbildēm uz Komisijas 29.12.2014. [vēstulē Nr.233.9/18-14-12/14](#) uzdotajiem jautājumiem, 2.lpp. Ekonomikas ministrijas sagatavotā likumprojekta “Grozījumi Būvniecības likumā” [anotācijas](#) I sadaļas “Kādēļ normatīvais akts ir vajadzīgs” 3.punkts, III sadaļas “Kāda var būt normatīvā akta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem” 6.punkts.

⁴⁹ V.Dombrovska 12.03.2015. vēstule par atbildēm uz Komisijas 16.02.2015. [vēstulē Nr.233.9/18-27-12/15](#) uzdotajiem jautājumiem, [vēstules 2.pielikums](#). Komisijas 16.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.10, 3.–4.lpp.

⁵⁰ Balodis R., Pleps J. *Financial Crisis and the Constitution in Latvia*. Grām. *Constitution in the Global Financial Crisis. A Comparative Analysis* (Ed. Xenophon Contiades). Centre for European Constitutional Law. Greece, ASHGATE 2013. p.115.–140.

⁵¹ Saeimas likumprojektu datubāze. Pieejams: <http://goo.gl/gokxIF> (Nr.1319/Lp9).

⁵² 12.06.2009. pieņemtā likuma “Grozījumi Būvniecības likumā” likumprojekta [anotācijas](#) I sadaļas “Kādēļ normatīvais akts ir vajadzīgs” 2.punkts.

⁵³ Turpat, III sadaļas “Kāda var būt normatīvā akta ietekme uz valsts un pašvaldību budžetiem” 6.punkts.

⁵⁴ Ekonomikas ministrijas 08.01.2015. [vēstule Nr.1-1-150](#) par atbildēm uz Komisijas 29.12.2014. [vēstulē Nr.233.9/18-14-12/14](#) uzdotajiem jautājumiem, 2.lpp. Komisijas 12.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.5, 3.lpp., Grozījumi Būvniecības likumā: pieņemts 12.06.2009. (zaudējis spēku)// Latvijas Vēstnesis, 26.06.2009., Nr.97., [anotācija](#).

līdzekļus, veicot 2009.gada valsts budžeta konsolidācijas pasākumus.”⁵⁵ Turklāt jāpiezīmē, ka tēzi par funkciju dublēšanos apšaubā būvniecības nozarē atzīti eksperti – Latvijas Būvinženieru savienības valdes priekšsēdētājs Mārtiņš Straume un Latvijas Būvinženieru savienības valdes loceklis Leonīds Jākobsons;⁵⁶

7.5.4. pēc Valsts būvinspekcijas likvidācijas atsevišķas tās funkcijas pārņēma Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, Ekonomikas ministrija un Iekšlietu ministrija,⁵⁷ bet Būvniecības likuma 29.pantā noteiktā Valsts būvinspekcijas funkcija – pārbaudīt, kā pašvaldību institūcijas ievēro likumu un citu normatīvo aktu prasības būvniecības jomā, kā arī dot pašvaldību būvvaldēm norādījumus konstatēto būvniecības pārkāpumu novēršanai un uzraudzīt to izpildi – **netika nodota nevienai institūcijai**. Būvniecības procesa uzraudzību iepriekšējo pilnvaru apjomā **turpmāk īstenoja tikai pašvaldību būvvaldes**;

7.5.5. Valsts būvinspekcijas pamatuzdevums bija uzraudzīt pašvaldību būvvalžu darbu, kontrolējot pieņemto lēmumu atbilstību normatīvajiem aktiem un to, kā uzraudzības funkcija tiek reāli izpildīta dabā.⁵⁸ Tā, piemēram, 2008.gadā Valsts būvinspekcija, veicot pārbaudes, konstatēja, ka 14,4 procentos no pārbaudītajiem būvobjektiem būvdarbu žurnāls netiek regulāri pildīts, 14,1 procentā no pārbaudītajiem būvobjektiem nebija autoruzraudzības žurnāla, 13,1 procentā no pārbaudītajiem objektiem nebija sagatavoti segto darbu akti, bet 7,3 procentos no pārbaudītajiem būvprojektiem normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos nebija veikta ekspertīze.⁵⁹ **Augstie pārkāpumu rādītāji liecina, ka pašvaldību īstenojamā kontrole bija nepietiekama;**

7.5.6. līdz ar Valsts būvinspekcijas likvidāciju **pieauga interešu konflikta riski** gadījumos, kad būvniecības iniciators bija pati pašvaldība.⁶⁰ Bez šaubām, būvinspektori, atrodoties darba tiesiskajās attiecībās ar pašvaldību, nevarēja būt objektīvi, uzraugot pašvaldību objektus. Ņemot vērā apstākli, ka pašvaldību būvvaldes pēc Valsts būvinspekcijas likvidācijas neviens neuzraudzīja, pašvaldību būvinspektoru neatkarība bija būtiski apdraudēta. **Vairs netika veiktas Valsts būvinspekcijas būvprojektu ekspertīžu pārbaudes, kuras pamatā tika veiktas koncentrējoties uz sabiedriski nozīmīgām būvēm.**⁶¹ **Saskaņā ar Vispārīgajiem būvnoteikumiem,⁶² Valsts būvinspekcijai bija arī tiesības organizēt būvprojekta ekspertīzi,** lai novērtētu būvprojekta atbilstību normatīvajos aktos un tehniskajos noteikumos noteiktajām prasībām. **Līdz ar Valsts būvinspekcijas likvidāciju tika zaudēta iespēja realizēt vienotu valsts politiku būvniecībā.**⁶³

⁵⁵ Latvijas Republikas 11.Saeimas Pieprasījumu komisijas sarakste pamatdarbības jautājumos [(2012.gada janvāris-decembris). 07.08.2012. Ministru kabineta atbildes vēstule Nr.18/TA-1471 uz Pieprasījumu komisijas vēstuli Nr.9/11-2-n/45-11/12.] Pieejama: Saeimas arhīvā.

⁵⁶ Komisijas 16.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.13, 5.lpp., Komisijas 12.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.5, 5.lpp.

⁵⁷ Ministru kabineta 29.05.2009. [rikojums](#) Nr.352 “Par Valsts būvinspekcijas reorganizāciju”.

⁵⁸ J.Bramanis. Būvniecības tiesību attīstības problemātika Latvijā. [Promocijas darbs](#). 2013. Komisijas 12.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.5, 5.lpp.

⁵⁹ Latvijas Republikas Valsts kontroles 26.11.2010. [revīzijas ziņojums](#) Nr.5.1-2-7/2010 “Būvniecības uzraudzības un kontroles funkciju īstenošana pēc Valsts būvinspekcijas reorganizācijas”, 143.–144.punkts.

⁶⁰ Latvijas Republikas Valsts kontroles 26.11.2010. [revīzijas ziņojums](#) Nr.5.1-2-7/2010 “Būvniecības uzraudzības un kontroles funkciju īstenošana pēc Valsts būvinspekcijas reorganizācijas”, 14.punkts.

⁶¹ Latvijas Būvinženieru savienības valdes priekšsēdētāja M. Straumes sniegtā informācija. Sk.: M.Kalaus. Būvinženieru savienības vadītājs: Likvidējot būvinspekciju, likvidēta būvprojekta valsts ekspertīze. Nozare.lv, 25.11.2013. Pieejams: <http://goo.gl/olK0jl>.

Piebilde. Sabiedriski nozīmīga būve - ēka, kurai ir vairāk nekā pieci virszemes stāvi, publiskā ēka, kurā paredzēts vienlaikus uzturēties vairāk nekā simt cilvēkiem, ražošanas ēka, tornis, kā arī tilts, ceļa pārvads, tunelis, ja tas ir garāks par 100 m, vai vairāk nekā viena stāva apakšzemes būve. Pašvaldība vietējos apbūves noteikumos papildus varēja noteikt sabiedriski nozīmīgas būves attiecīgajā teritorijā. **Sabiedriski nozīmīga būve bija arī 23.11.2013. sabrukušais lielveikals „MAXIMA”.**

⁶² Ministru kabineta 01.04.1997 noteikumi Nr.112 „Vispārīgie būvnoteikumi”.(zaudējis spēku)// Latvijas Vēstnesis, 04.04.1997., Nr. 88.

⁶³ Šādu viedokli ir pauduši Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācija centra Prezidija priekšsēdētājs V. Birkavs, Ekonomikas ministrijas valsts sekretāra vietnieks J. Spiridonovs. Sk.: Komisijas 12.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr. 5, 3.lpp.; Komisijas 19.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.6, 5.lpp.

7.6. Grozījumus Būvniecības likumā, ar kuriem tika likvidēta Valsts būvinspekcija, Saeimā iesniedza valdība, kas 2009.gada 29.maija valdības sēdē par atbildīgo šā likumprojekta virzīšanai noteica Ekonomikas ministriju – likumprojekta sagatavotāju.⁶⁴ Ir pamats domāt, ka šai laikā ministrijā nebija labas pārvaldības.⁶⁵ Saeimā likumprojekts tika nodots Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijai kā atbildīgajai komisijai un Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai.⁶⁶ Minētās komisijas bez diskusijām un priekšlikumiem lēma par šo grozījumu atbalstīšanu, vienīgie priekšlikumi, likumprojektu virzot uz otro lasījumu, bija Saeimas Juridiskajam birojam.⁶⁷ Saeimā šie grozījumi tika pieņemti 2009.gada 12.jūnijā, tos atbalstīja visi pozīcijas un opozīcijas deputāti, kuri piedalījās balsojumā.⁶⁸ Nebija sistēmas,⁶⁹ kuras ietvaros varētu paredzēt šāda lēmuma tālejošās un traģiskās sekas. Komisijas atzinums: **Valsts būvinspekcijas likvidācija ievērojami samazināja būvniecības uzraudzību, tādējādi palielinot Zolitūdes traģēdijas iespējamību. Par Valsts būvinspekcijas likvidāciju solidāra atbildība ir jāuzņemas 9.Saeimai un tās apstiprinātajai valdībai, bet it sevišķi Ekonomikas ministrijai, kas, būdama atbildīgā par būvniecības jomu, iniciēja Valsts būvinspekcijas likvidāciju.**

7.7. Komisijas ieskatā Saeimas Kancelejas ietvaros beidzot būtu jāizveido dienests, kura pienākums būtu apkopot informāciju un veikt analīzi likumdevēja darba kvalitātes uzlabošanai. Šī analīze ietvertu pirmslikumdošanas (*ex ante*) un pēclikumdošanas (*ex post*) novērtēšanas sistēmu. Tas gan uzlabotu likumprojektu izstrādātāju darba kvalitāti, gan palielinātu likumdevēju atbildību par pieņemto tiesību normu efektivitāti. Šāda likumdošanas analīzes dienesta izveide stiprinātu Latvijas parlamentārismu un novērstu valstiskus riskus un traģēdijas. Likumdošanas analīze arī uzlabotu varas dalīšanas sistēmu un mazinātu ierēdniecības/birokrātijas ietekmi uz tautas ievēlētu tās priekšstāvju lēmumiem, tādējādi atjaunojot tautas uzticību demokrātijai un parlamentārisma kopumā.

⁶⁴ Ministru kabineta 29.05.2009. sēdes protokols Nr.35. Pieejams: <http://likumi.lv//ta/id/192651?&search=on>.

⁶⁵ **Piebilde.** Ierosinātas disciplinārlietas pret septiņiem Ekonomikas ministrijas ierēdņiem, pamatojoties uz dienesta pārbaudes rezultātiem dienesta ziņojumā par amatpersonu rīcības izvērtējumu saistībā ar izstādes *EXPO Milano 2015* organizēšanā konstatētajiem tiesību normu pārkāpumiem, t.sk. vairāku iepirkumu organizēšanu, līgumu slēgšanu un noslēgto līgumu izpildes kontroli, un tās rezultātā notikušo būvniecības un citu izmaksu sadārdzinājumu salīdzinājumā ar sākotnēji paredzēto budžeta izmaksu apjomu, kā arī Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likuma 18.panta pirmās daļas 2.punktu, 19.panta pirmo un otro daļu par Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likuma 36.panta otrajā daļā norādīto disciplinārpārkāpumu (amata pienākumu nepamatota nepildīšana un nekvalitatīva pildīšana, kā rezultātā valstij nodarīts būtisks mantisks zaudējums un valsts interesēm būtisks kaitējums) iespējamo izdarīšanu. (Disciplinārlietas izmeklēšanas komisijas 2015.gada 1.jūlija atzinums par disciplinārpārkāpumu konstatēšanu, Nr.1-19-1274.).

⁶⁶ Saeimas likumprojektu datubāze. Pieejams: <http://goo.gl/gokxIF> (Nr.1319/Lp9).

⁶⁷ Latvijas Republikas 9.Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas sēžu protokoli ar tiem pievienotajiem materiāliem (Nr.241-267), 2.sējums, 2009.gada 1.aprīlis–12.jūnijs. Latvijas Republikas 9.Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas sēžu protokoli ar tiem pievienotajiem materiāliem (Nr.66–70), 13.sējums, 2009.gada 2.–4.jūnijs. Pieejami: Saeimas arhīvā.

⁶⁸ Balsošanas rezultāti. Pieejami: <http://www.saeima.lv/steno/Saeima9/090612/Balsoj/075.htm>.

⁶⁹ **Piebilde.** Viena no ļoti vajadzīgajām vietām Saeimas darbībā ir deputātu analītiskais nodrošinājums – Latvijā nav pētnieciskās kapacitātes. Latvijā atšķirībā no citām Baltijas valstīm nav pat nelielas nodaļas, kuras pienākumos būtu apkopot informāciju. Saeima Rietumu demokrātijā ir viens no retajiem parlamenti, kurā netiek veltīta uzmanība analīzei. Izmeklēšanas komisijām netiek sniegts pieredzes bagātu komisiju konsultantu vai Juridiskā biroja pārstāvju atbalsts. Iespējams, ja būtu šāda nodaļa, kas gatavotu analīzes, apskates un pētījumus, Valsts būvinspekcija netiktu likvidēta.

Saistībā ar Valsts būvinspekcijas likvidāciju Valsts kontrole ir norādījusi: “**Lēmuma par Valsts būvinspekcijas reorganizāciju sagatavošanas procesā netika pietiekami izvērtēta plānotās reorganizācijas ietekme uz būvniecības procesa kontroles funkcijas īstenošanu valstī**, un revīzijas laikā tika konstatētas nepilnības normatīvajā regulējumā un atbildīgo institūciju faktiskajā rīcībā, kas ietekmē patērētāju drošību.” Latvijas Republikas Valsts kontroles 26.11.2010. [revīzijas ziņojums](http://www.valsts-kontrole.lv) Nr.5.1-2-7/2010 “Būvniecības uzraudzības un kontroles funkciju īstenošana pēc Valsts būvinspekcijas reorganizācijas”, 12.punkts.

8. Valsts īstenotas būvniecības kontroles atjaunošana un pašreizējā būvniecības uzraudzības sistēma

8.1. Valda Dombrovska vadītais Ministru kabinets, kas tika apstiprināts **2009.gada 12.martā**, savā deklarācijā par iecerēto darbību apņēmas izstrādāt un pieņemt jaunu Būvniecības likumu.⁷⁰ Pēc diviem gadiem, 2011.gada 12.aprīlī, Ekonomikas ministrijas izstrādātais Būvniecības likuma projekts tika atbalstīts Ministru kabinetā un iesniegts izskatīšanai Saeimā.⁷¹ Saeima šo likumprojektu skatīja divus gadus, līdz **2013.gada 9.jūlijā** tika pieņemts pašreiz spēkā esošais Būvniecības likums.⁷² Tā sākotnējā redakcija neparedzēja valsts iesaisti būvniecības procesa uzraudzībā, šo uzdevumu atstājot vien pašvaldību un to būvvalžu ziņā.

8.2. Tikai Zolitūdes traģēdijas iespaidā, reaģējot uz sabiedrības kategorisko prasību palielināt būvniecības uzraudzību, Saeima jaunajā Būvniecības likumā iekļāva normu,⁷³ kas **atjaunoja** valsts būvniecības kontroli. Būvniecības likuma 6.pants tika papildināts ar jaunu septīto daļu un izveidots jauns 6.¹ pants, kas paredzēja Būvniecības valsts kontroles biroja īstenotu būvniecības kontroli.⁷⁴ **Tādejādi līdztekus jau esošajai pašvaldību būvniecības kontrolei tika izveidota valsts būvniecības kontrole. Tika radīti priekšnosacījumi tam, lai Zolitūdes traģēdijai līdzīgas nelaimes vairs neatkārtotos pavisam kontroles dēļ. Sabiedrībā tika radīts iespaids, ka kontrole būvniecības jomā ir būtiski pastiprinājusies.**

8.3. Būvniecības kontroles jomā **valsts un pašvaldību funkcijas ir nodalītas.** Ekonomikas ministrijas padotībā esošā Būvniecības biroja uzdevumos ietilpst uzraudzīt noteiktu kategoriju būvju būvniecības procesu un ekspluatācijas drošumu, organizēt būvprojektu ekspertīzes likumā noteiktajos gadījumos, kā arī veikt būveksperts sertifikāciju. Pašvaldību būvvalžu kompetencē ir uzraudzīt visu pārējo būvju būvniecības procesu un ekspluatācijas drošumu, kā arī lemt ar būvniecības ieceri saistītus jautājumus.

8.4. Izmeklēšanas komisija pašvaldību īstenotās būvniecības kontroles jautājumus analizēja 2015.gada 26.janvāra sēdē, kurā piedalījās arī Latvijas lielāko pašvaldību būvvalžu pārstāvji. Divdesmit piecu pašvaldību būvvaldēm tika lūgts sniegt rakstiskas atbildes par sadarbību ar valsts iestādēm, tostarp Ekonomikas ministriju, un par veiktajiem pasākumiem būvniecības uzraudzības jomā pēc Traģēdijas, kā arī par būvprojektu un būvprojektu ekspertīžu kontroli.

8.4.1. Pašvaldību būvvalžu pienākumi, kas būvniecības kontroles jomā izriet no Būvniecības likuma un Vispārīgajiem būvnoteikumiem,⁷⁵ pēc būtības ir birokrātiska procedūra, kuras ietvaros galvenokārt notiek **dokumentu pārbaude.**⁷⁶ **Būvvaldes nepārbauda būvprojektu aprēķinu pareizību, un būvinspektoru veiktā būvdarbu kontrole nevar tikt pielīdzināta būvuzrauga veiktajai kontrolei.**⁷⁷ Pēc Zolitūdes traģēdijas sabiedrība ir satraukta par drošumu publiskās ēkās (veikalos, koncertzālēs, skolās, iestādēs u.tml.), nav apmierināta ar šādas kārtības pastāvēšanu, un tas spiež politiķus domāt par būvvalžu funkciju paplašināšanu. Lai gan sabiedrības nostāja ir saprotama, tomēr, lai būtiski stiprinātu pašvaldību īstenoto kontroli būvniecības jomā, nepieciešams ievērojami palielināt būvvaldēs nodarbināto būvinspektoru un citu speciālistu skaitu.

⁷⁰ [Deklarācija](#) par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību (12.03.2009.–02.11.2010.).

⁷¹ Ministru kabineta 12.04.2011. sēdes protokols Nr.24. Pieejams: <http://likumi.lv//ta/id/228801?&search=on>.

⁷² Būvniecības likums: pieņemts 09.07.2013. (spēkā no 01.10.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 30.07.2013., Nr.146.

⁷³ Grozījumi Būvniecības likumā: pieņemts 24.04.2014. (spēkā no 01.05.2014.)// Latvijas Vēstnesis 30.04.2014., Nr.84.

⁷⁴ Būvniecības birojs savu darbu uzsāka 01.10.2014. līdz ar jaunā Būvniecības likuma spēkā stāšanos.

⁷⁵ Ministru kabineta 19.08.2014. noteikumi Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumi" (spēkā no 01.10.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 26.09.2014., Nr.191.

⁷⁶ Dr. iur. J.Bramanis. 25 Latvijas pašvaldību sniegto atbilžu analīze. Sk.: [J.Bramana 01.06.2015. vēstule](#).

⁷⁷ **Piebilde.** Būvniecības likuma 19.panta sestā daļa nosaka: "Būvuzraugs ir atbildīgs par visa būvdarbu procesa uzraudzību kopumā un ikviena būvuzraudzības plānā noteiktā posma kontroli būvlaukumā termiņos, kādi attiecīgajā plānā paredzēti, kā arī par to, lai būve vai tās daļa, kuras būvniecības laikā viņš pildījis savus pienākumus, atbilstu būvprojektam un pasūtītāja, šā likuma un citu normatīvo aktu prasībām. **Būvuzraugus nenodarbina publiskas institūcijas, uz līguma pamata viņus piesaista pasūtītājs.**"

Tas praktiski nav realizējams, jo jau tagad **valstī trūkst speciālistu, kuri vēlētos strādāt par pašvaldību būvinspektoriem.**⁷⁸ Lai gan Zolitūdes traģēdija neapšaubāmi apliecināja, ka būvniecības ekonomisko efektivitāti nedrīkst vērtēt augstāk par drošību, tomēr, nosakot būvvaldēm par pienākumu veikt būvprojektu aprēķinu pārbaudi, **būvniecības process tiktu nesamērīgi pagarināts.**⁷⁹ Komisija, ņemot vērā minētos apsvērumus, pievienojas vairāku pašvaldību paustajam viedoklim,⁸⁰ ka drošu būvniecību **nenodrošinās** visaptveroša valsts un pašvaldību kontrole **katrā** būvniecības procesa stadijā. **Drošu būvniecību nodrošinās saprātīgs līdzsvars starp valsts un pašvaldību būvniecības kontroli un katra būvniecības procesa dalībnieka atbildību un kompetenci. Komisija vienprātīgi uzskata, ka pastāvošās sistēmas ietvaros ir jāstiprina pašvaldību būvvalžu kapacitāte un pilnvaras, tajā pašā laikā cenšoties nepaplašināt būvvalžu funkcijas. Līdztekus tam jādomā par būvniecības procesa dalībnieku atbildības un kompetences stiprināšanu.**

8.4.2. Piemērojot vieniem un tiem pašiem lietas faktiskajiem apstākļiem vienas un tās pašas tiesību normas, pašvaldību būvvaldēm būtu jānonāk pie vienādas tiesību normu interpretācijas. Tomēr pašvaldību sniegtās atbildes liecina, ka būvniecības normatīvie akti katrā pašvaldībā tiek piemēroti atšķirīgi,⁸¹ turklāt kompetences trūkuma dēļ pašvaldības izdara pārkāpumus.⁸² Šāda situācija ir izveidojusies tādēļ, ka daudzām pašvaldībām trūkst finanšu un cilvēku resursu, lai nodrošinātu profesionālu tiesiskā regulējuma interpretēšanu, turklāt būvniecības jomas normatīvais regulējums ir sarežģīts un stājies spēkā salīdzinoši nesen.⁸³ **Tādēļ Izmeklēšanas komisija pievienojas viedoklim, ka nepieciešams palielināt Ekonomikas ministrijas sniegto metodisko palīdzību būvniecības normatīvo aktu piemērošanas jomā, bet valdības un Saeimas uzdevums ir piešķirt attiecīgu finansējumu metodiskās palīdzības palielināšanai.**

8.4.3. Būvniecības likuma 7. un 12.pants uzliek par pienākumu katrai Latvijas pašvaldībai patstāvīgi vai kopā ar citām pašvaldībām izveidot būvvaldi, kurā jābūt nodarbinātam vismaz vienam arhitektam un vienam būvinspektoram. 2014.gadā Latvijas 119 pašvaldībās darbojās 86 būvvaldes, kurās tika nodarbināti 144 būvinspektori, kopumā tika izsniegtas 9110 būvatļaujas un veiktas 13 100 pārbaudes.⁸⁴ Kā liecina Ekonomikas ministrijas dati par 2014.gadu, 14 būvvalžu

⁷⁸ Uz būvinspektoru trūkumu esošo funkciju ietvaros ir norādījusi **Rīgas dome, Tukuma novada būvvalde, Olaines novada būvvalde.** Sk.: Komisijas 26.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.7, 5.lpp., Tukuma nov. būvvaldes 17.04.2015. [vēstule Nr.6-2/1721/1603](#), Olaines nov. būvvaldes 15.04.2015. [vēstule Nr.7.3./1574](#).

⁷⁹ Uz to, ka būvprojekta pārbaude būtu ļoti laikietilpīga, ir norādījusi **Rīgas dome, Rēzeknes novada būvvalde, Tukuma novada būvvalde, Liepājas pilsētas būvvalde, Ikšķiles novada būvvalde, Ķekavas novada būvvalde.** Sk.: Komisijas 26.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.7, 5.lpp., Rēzeknes nov. būvvaldes 16.04.2015. [vēstule Nr.1.7.1.46.](#), Tukuma nov. būvvaldes 17.04.2015. [vēstule Nr.6-2/1721/1603.](#), Liepājas pils. būvvaldes 18.02.2015. [vēstule Nr.24643/2.2.1./322860](#), Ikšķiles nov. būvvaldes 18.04.2015. [vēstule Nr.6-20/80](#), Ķekavas nov. būvvaldes 16.04.2015. [vēstule Nr. BŪV/4-12.1/15/66](#).

⁸⁰ Drošas būvniecības kontekstā būvniecības procesā iesaistīto atbildību un kompetenci ir uzsvērusi **Rēzeknes novada būvvalde, Jelgavas pilsētas būvvalde, Liepājas pilsētas būvvalde, Ķekavas novada būvvalde, Gulbenes novada būvvalde.** Sk.: Rēzeknes nov. būvvaldes 16.04.2015. [vēstule Nr.1.7.1.46](#), Jelgavas pils. būvvaldes 18.02.2015. [vēstule Nr.26/4-3](#), Liepājas pils. būvvaldes 18.02.2015. [vēstule Nr.324643/2.2.1./322860](#), Ķekavas nov. būvvaldes 16.04.2015. [vēstule Nr.BŪV/4-12.1/15/66](#), Gulbenes nov. būvvaldes 15.04.2015. [vēstule Nr.BV 2.11./15/23](#).

⁸¹ Uz atšķirīgu normatīvo aktu piemērošanu dažādās pašvaldībās ir norādījusi **Cēsu novada būvvalde, Ķekavas novada būvvalde, Ikšķiles novada būvvalde, Gulbenes novada būvvalde.** Sk.: Cēsu nov. būvvaldes 16.04.2015. [vēstule Nr.4/1368](#), Ķekavas nov. būvvaldes 16.04.2015. [vēstule Nr.BŪV/4-12.1/15/66](#), Ikšķiles nov. būvvaldes 18.04.2015. [vēstule Nr.6-20/80](#), Gulbenes nov. būvvaldes 15.04.2015. [vēstule Nr.BV 2.11./15/23](#).

⁸² M.Riekstiņa. Visvairāk sūdzas par vietējās varas lēmumiem. Diena, 04.08.2015. Pieejams: http://zolitude.saeima.lv/attachments/534_Diena%2004082015.pdf.

⁸³ Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšlikums palielināt metodiskās palīdzības apjomu pašvaldību būvvaldēm un Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes atzinums par šo priekšlikumu. Sk.: Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 27.02.2015. [vēstule Nr.1-31-630](#), Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 06.07.2015. [vēstule Nr.2020/V10-138](#).

⁸⁴ Ekonomikas ministrijas 18.06.2015. [vēstule Nr.412-1-5018](#).

teritorijās tika izsniegts 30 vai mazāk būvatļauju,⁸⁵ turklāt Komisijas sēdēs vairākkārt ir izskanējis, ka **mazajām pašvaldībām** trūkst kapacitātes sarežģītāku objektu kontrolei.⁸⁶ **Komisijas ieskatā Latvijā pastāvošais administratīvais iedalījums ir novedis pie situācijas, ka vairākās pašvaldībās atsevišķas būvvaldes pastāvēšana nav lietderīga, tāpēc Ekonomikas ministrijai ir jāizstrādā pasākumi, kas veicinātu apvienoto būvvalžu veidošanu. Samazinot būvvalžu skaitu, tās apvienojot, būvinspektora slodze un atalgojums palielinātos, bet tas ļautu attiecīgi palielināt būvinspektoru skaitu un viņiem izvirzāmās prasības, turklāt izzustu atšķirība starp mazo un pārējo pašvaldību būvvalžu kapacitātēm.**

8.5. Ar Būvniecības biroju saistītos jautājumus Komisija skatīja 2015.gada 2.februāra sēdē un 20.aprīļa sēdē, papildus tam Ekonomikas ministrija sniedza informāciju par Būvniecības biroja nodrošinājumu. Izvērtējot šos un citus avotus, Komisija par Būvniecības likumā noteiktajām Būvniecības biroja funkcijām **secina:**

8.5.1. līdz Būvniecības biroja izveidei pašvaldību būvvalžu darbiniekiem bija jākontrolē arī tie objekti, kuros būvniecības ieceres iesniedzējs bija pati pašvaldība. Tādējādi neizbēgami radās **interesu konflikta situācijas**, jo pastāvēja iespēja, ka būvvalžu darbiniekiem, vienlaikus esot darba tiesiskajās attiecībās ar pašvaldību, būs jāpieņem tai nelabvēlīgi lēmumi. Būvniecības likuma 6.¹ pantā nosakot, ka Būvniecības birojs veic būvdarbu kontroli un būvju pieņemšanu ekspluatācijā gadījumos, kad būvniecības ieceres iesniedzējs ir pašvaldība un būvniecības izmaksas pārsniedz 1,5 miljonus eiro, **šādu gadījumu skaits tiks ievērojami samazināts;**

8.5.2. daudzām pašvaldībām trūkst kompetences un kapacitātes sarežģītāku objektu uzraudzībai. Komisija uzskata, ka, Būvniecības likuma 6.¹ pantā Būvniecības birojam uzliktot par pienākumu veikt publisku ēku būvniecības un ekspluatācijas uzraudzību, **valsts ir rīkojusies pareizi.** Turklāt šādā veidā visā valsts teritorijā tiks nodrošināta vienota publisku ēku uzraudzības prakse;

8.5.3. šo un citu⁸⁷ Būvniecības likumā noteikto Būvniecības biroja funkciju izvērtējums kontekstā ar Komisijas secinājumiem par pašvaldību īstenoto būvniecības uzraudzību ļauj Komisijai pievienoties Latvijas vadošā politikas pētniecības centra PROVIDUS paustajam viedoklim, ka Būvniecības likumā noteiktās **Būvniecības biroja funkcijas ir vērstas uz jēgpilnu un efektīvu būvniecības procesa uzraudzību.**⁸⁸ **Līdz ar to Būvniecības biroja kompetenču sašaurināšana ir nepieļaujama.** Tieši otrādi – Komisija tuvāko divu līdz triju gadu laikā **aicina Ekonomikas ministriju un Saeimu paplašināt Būvniecības biroja funkcijas**, nosakot šo biroju par pirmstiesas strīdu risināšanas iestādi, tādējādi samazinot ar būvniecību saistītu tiesvedības procesu skaitu. Tāpat Būvniecības birojam vajadzētu uzlikt par pienākumu organizēt regulāras pašvaldību būvinspektoru apmācības un, iespējams, būvinspektoru sertifikāciju, tādējādi stiprinot pašvaldību būvvaldes.⁸⁹

8.6. Attiecībā uz Būvniecības birojam paredzēto nodrošinājumu Komisijas **secinājums ir šāds.** Šogad Būvniecības biroja budžets ir 1 629 684 eiro, no kuriem 80 procenti paredzēti atlīdzībai, bet

⁸⁵ Izsniegto būvatļauju skaits administratīvo teritoriju būvvaldēs: Viļakas nov. – **25**, Tērvetes nov. – **19**, Sējas nov. – **15**, Rugāju nov. – **7**, Rucavas nov. – **28**, Mālpils nov. – **19**, Līgatnes nov. – **21**, Kandavas nov. – **24**, Jaunpils nov. – **11**, Ērgļu nov. – **14**, Dundagas nov. – **24**, Alsungas nov. – **11**, Alojās nov. – **21**, Aizkraukles nov. – **30**. Sk.: Ekonomikas ministrijas 18.06.2015. [vēstule Nr.412-1-5018](#).

⁸⁶ Uz to ir norādījis Latvijas Pašvaldību savienības padomnieks A.Salmiņš un Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS pētniece, būvniecības jomas eksperte A.Lešinska. Sk.: Komisijas 16.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.10, 10.lpp., Komisijas 27.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.17, 9.lpp.

⁸⁷ **Piebilde.** Bez minētajām funkcijām Būvniecības birojs: 1) nodrošina metodisku palīdzību savas kompetences jautājumos; 2) informē sertifikācijas institūcijas par būvspeciālistu pārkāpumiem; 3) Būvniecības likumā noteiktajos gadījumos organizē būvekspertīzes; 4) organizē būvniecības jomas nevalstisko organizāciju un kontroles institūciju sadarbību; 5) izskata iesniegumus par būtiskiem būvniecības normatīvo aktu pārkāpumiem; 6) nodrošina BIS informācijas pieejamību; 7) sākot ar 01.01.2016., veiks būveksperts sertifikāciju. Sk.: Būvniecības likuma 6.¹ pants un 6.panta septītā daļa.

⁸⁸ Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS 27.04.2015. [vēstule Nr.2015/AL-008](#).

⁸⁹ Turpat.

tuvākos divus gadus katru gadu Būvniecības birojam paredzēts finansējums 1 902 123 eiro apmērā, no kura 82 procenti paredzēti atlīdzībai. Būvniecības birojā plānots nodarbināt 63 darbiniekus.⁹⁰ **Būvniecības biroja vadītājs Pēteris Druķis ir atzinis, ka Būvniecības birojam trūkst finansējuma** aprīkojuma iegādei, bet attiecībā uz darbinieku skaitu pieļāvis iespējamību, ka tas nav pietiekams.⁹¹ **Komisija aicina Ministru kabinetu un Saeimu, sastādot nākamā gada budžetu, būtiski palielināt Būvniecības biroja finansējumu. Pretējā gadījumā Būvniecības likumā noteiktās Būvniecības biroja funkcijas paliks vien uz papīra, bet biroja izveide būs tikai politisks “ķeksis” sabiedrības nomierināšanai, radot tai maldīgu priekšstatu par drošu būvniecību.**

8.7. Līdz šā gada oktobrim beidzot⁹² būs pabeigta Būvniecības informācijas sistēmas izveide (turpmāk – Informācijas sistēma).⁹³ Patlaban tīmekļa vietnē www.bis.gov.lv ir pieejami četri reģistri,⁹⁴ līdz oktobrim būs pieejami vēl divi reģistri,⁹⁵ kā arī četri e-pakalpojumi.⁹⁶ Informācijas sistēmas izveide ir nepieciešama, jo būvniecības informācijas aprīkojums līdz šim notika lokālā mērogā papīra dokumentu formātā, tādēļ informācijas lietotāju loks ir ierobežots, līdz ar to sabiedrības un valsts iesaistīšanās būvniecības procesos un būvniecības kontrolē ir apgrūtināta.⁹⁷ **Komisija uzskata, ka Informācijas sistēma pašreizējā attīstības stadijā nenodrošina informāciju par būvniecības procesā esošajiem objektiem (par objekto paredzētajiem darbiem, būvdarbu apjomu, ģenerāluzņēmēju, būvdarbu uzsākšanas termiņu un citiem aspektiem),⁹⁸ tādēļ ir nepieciešams nekavējoties rast resursus tālākai Informācijas sistēmas attīstīšanai.** Informācijas sistēmas tālāka attīstīšana samazinās birokrātiju un padarīs efektīvāku uzraugošo iestāžu darbu. Tāpēc Ekonomikas ministrijai ir jāizstrādā plāns Informācijas sistēmas tālākai attīstībai, bet valdībai un Saeimai jānodrošina pietiekams finansējums.

9. Spēkā esošā būvniecības jomas normatīvā regulējuma vērtējums

9.1. Būvniecības jomu reglamentējošo normatīvo aktu sistēmu veido Būvniecības likums un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi, tajā skaitā Vispārīgie būvnoteikumi, speciālie būvnoteikumi un būvnormatīvi.⁹⁹ 2014.gada 1.oktobrī, spēkā stājoties jaunajam Būvniecības likumam, spēku zaudēja iepriekšējais Būvniecības likums un visi uz tā pamata izdotie Ministru

⁹⁰ Ekonomikas ministrijas 15.01.2015. [vēstule Nr.1-1-428](#) par atbildēm uz Komisijas 29.12.2014. [vēstulē Nr.233.9/18-14-12/14](#) uzdotajiem jautājumiem, 19.–21.lpp.

⁹¹ Būvniecības biroja 09.04.2015. [vēstule Nr.1-1/139](#), Z.Dzedulis. Valsts sāk uzraudzīt būvniecību. Latvijas Avīze, 01.07.2015. Pieejams: <http://goo.gl/4VRSVC>.

⁹² Jau 30.08.2002. Ministru kabineta apstiprinātajā Būvniecības nacionālajā programmā tika uzsvērtā nepieciešamība izveidot Būvniecības informācijas sistēmu. Sk.: Ministru kabineta 30.08.2002. rīkojums Nr.478 “Par būvniecības nacionālo programmu”, 4.1.6.–4.1.7.punkts. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=65990u>.

⁹³ Būvniecības informācijas sistēmas mājaslapā pieejamā informācija. Pieejams: <https://goo.gl/GY5rdd>.

⁹⁴ Tie ir Būvkomersantu reģistrs, Būvspeciālistu reģistrs, Būvinspektoratu reģistrs un Dzīvojamu māju pārvaldnieku reģistrs.

⁹⁵ Būs pieejams Neatkarīgu ekspertu ēku energoefektivitātes jomā reģistrs un Ēku energosertifikātu reģistrs.

⁹⁶ Tiks nodrošināti šādi e-pakalpojumi: būvniecības ieceres izskatīšana, būvatļaujas izsniegšana, vienkāršotas rekonstrukcijas vai renovācijas saskaņošana un būves nodošana ekspluatācijā, kā arī elektroniskas pieteikšanās formas reģistros.

⁹⁷ Noteikumu projekta “Būvniecības informācijas sistēmas noteikumi” [anotācijas](#) I sadaļas “Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība” 2.punkts. Pieejams: <http://goo.gl/fhC6Wx>.

⁹⁸ Patērētāju tiesību aizsardzības centra priekšlikumi būvizrādājumu tirgus jomā un Ekonomikas ministrijas atzinums par tiem. Sk.: PTAC 01.07.2015. [vēstule Nr.4.2.-5/477](#), Ekonomikas ministrijas 22.07.2015. [vēstule Nr.1-1-6097](#).

⁹⁹ **Piebilde.** Vispārīgajos būvnoteikumos ir atrunāti tie jautājumi, kuri attiecas uz būvniecības procesu neatkarīgi no būves veida, bet speciālajos būvnoteikumos ietvertais regulējums attiecas uz atsevišķām būvju grupām, piemēram, dzelzceļa būvēm vai ostu hidrotehniskajām būvēm. Būvnormatīvos nosaka tehniskās prasības attiecībā uz būvēm un to elementiem un vides pieejamības prasības attiecībā uz būvēm. Sk.: Būvniecības likuma 5.pants.

kabineta noteikumi.¹⁰⁰ Tāpēc līdz ar jaunā Būvniecības likuma pieņemšanu tika izstrādāti un pieņemti arī jauni būvniecības jomu reglamentējoši Ministru kabineta noteikumi.

9.2. Saistībā ar jaunā Būvniecības likuma izstrādes gaitu Latvijas Arhitektu savienība un Latvijas Būvzinieņu savienība ir norādījušas, ka **nevalstisko organizāciju viedokļi nereti ir ignorēti.**¹⁰¹ Būvniecības jomā iesaistītie uzsver, ka, veidojot jauno regulējumu, **nav veikta pietiekama būvniecības jomas problēmu izpēte un konceptuāli netika definēti mērķi, kas ar jauno regulējumu būtu jāsasniedz.** Tāpat Ekonomikas ministrija nekad nav veikusi padziļinātu un sistēmisku analīzi par ārzemju būvniecības regulējumiem.¹⁰² **Komisijas ieskatā minētie pārmetumi ir pamatoti,** jo būvniecības jomas politikas plānošanas dokumenti – Būvniecības nozares attīstības pamatnostādnes 2009.-2013. gadam un Būvniecības nozares attīstības pamatnostādnes 2011.-2015. gadam tā arī netika apstiprinātas Ministru kabinetā. Arī krasā uzstādījumu maiņa pēc Zolitūdes traģēdijas un veiktie grozījumi, vēl nesen pieņemtajā Būvniecības likumā, liecina par analīzes trūkumu jaunā regulējuma izstrādes gaitā. **Ar būvniecību saistītie norāda,**¹⁰³ **ka jaunais regulējums ir nekvalitatīvs, tas satur savstarpēji pretrunīgas normas un ir mākslīgi sarežģīts, kas rada riskus sabiedrības drošībai.**

9.3. Pašlaik Ekonomikas ministrija ir izstrādājusi grozījumus Vispārīgajos būvnoteikumos¹⁰⁴ un Ēku būvnoteikumos,¹⁰⁵ ar kuriem tiks risināta daļa no jaunā regulējuma neprecizitātēm un problēmām. Tiek gatavoti arī grozījumi Noteikumos par būvspeciālistu un būvdarbu veicēju civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu un veidota darba grupa, lai risinātu vairākas Latvijas Pašvaldību savienības aktualizētās problēmas. Turklāt šogad ir piešķirts finansējums piecu Latvijas būvnormatīvu pārstrādāšanai,¹⁰⁶ un tuvāko gadu laikā ir plānots pārstrādāt visus Latvijas būvnormatīvus.¹⁰⁷ Ir sagatavots Eirokodeksu standartu uzlabošanas pasākumu plāns.¹⁰⁸ Tai pat laikā, Komisijas ieskatā, ja Ekonomikas ministrija būtiski nemainīs lēmumu pieņemšanas kultūru, pirms normatīvo aktu izstrādāšanas neveicot analīzi, un neieklausoties nevalstisko organizāciju viedoklī, tad nozares sakārtošana ir maz ticama, ko pierāda vēl nesen pieņemtā būvniecības normatīvā regulējuma zemā kvalitāte. **Beidzot, sadarbībā ar būvniecības nevalstiskajām organizācijām un ekspertiem, ir jāizstrādā politikas plānošanas dokuments tuvākajiem gadiem. Bez šāda dokumenta izstrādes, nozares attīstība turpinās būt haotiska. Meklējot risinājumus nozares sakārtošanai, nepieciešams pievērst uzmanību arī ārzemju būvniecības regulējumiem, un tas nenozīmē iepriekšējos gados piekopto Ekonomikas ministrijas praksi,**

¹⁰⁰ Saskaņā ar Būvniecības likuma pārejas noteikumu 2.punktu līdz aizvietojošo Ministru kabineta noteikumu spēkā stāšanās dienai, bet ne vēlāk kā līdz 01.07.2015. spēkā ir uz iepriekšējā Būvniecības likuma pamata izdotie būvnormatīvi.

¹⁰¹ Komisijas 16.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.13, 9.lpp., Komisijas 16.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.10, 8.lpp.

¹⁰² Latvijas Arhitektu savienības 16.02.2015. [vēstule](#) Izmeklēšanas komisijai, Dr. iur. J. Bramaņa 01.06.2015. [vēstule](#) Izmeklēšanas komisijai, Komisijas 16.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.10, 8.lpp., Lešinska A. Par politikas veidošanu būvniecības nozarē. Pieejams: <http://providus.lv/article/par-politikas-veidosanu-buvniecibas-nozare>

¹⁰³ Negatīvus vērtējumus par jauno Būvniecības likumu un tam pakārtotajiem Ministru kabineta noteikumiem ir pauduši Latvijas Arhitektu savienība, Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centrs, dr. iur. I. Čepāne, PROVIDUS pētniece, būvniecības jomas eksperte A. Lešinska, dr. iur. J. Bramanis, Ķekavas un Ventspils būvvaldes u.c. Sk.: Latvijas Arhitektu savienības 16.02.2015. [vēstule](#) Izmeklēšanas komisijai, Dr. iur. J. Bramaņa 01.06.2015. [vēstule](#) Izmeklēšanas komisijai, Komisijas 16.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.10, 8.lpp., Lešinska A. Par politikas veidošanu būvniecības nozarē. Pieejams: <http://providus.lv/article/par-politikas-veidosanu-buvniecibas-nozare> Ķekavas nov. būvvaldes 16.04.2015. [vēstule](#) Nr. BŪV/4-12.1/15/66., Ventspils pil. būvvaldes 23.03.2015. [vēstule](#) Nr. 9-11/167. Čepāne I. Jaunā Būvniecības likuma kropļības. Jurista Vārds, 08.04.2014., Nr.14.

¹⁰⁴ Noteikumu projekts "Grozījumi Ministru kabineta 2014.gada 19.augusta noteikumos Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumi"". Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40350435> .

¹⁰⁵ Noteikumu projekts "Grozījumi Ministru kabineta 2014.gada 2.septembra noteikumos Nr.529 "Ēku būvnoteikumi"". Pieejams: <https://goo.gl/j0brvl>.

¹⁰⁶ Latvijas Būvniecības padomes 27.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.6.

¹⁰⁷ Ekonomikas ministrijas Būvniecības un mājokļu politikas departamenta vadītājas I.Ošas sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 19.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.6, 7.lpp.

¹⁰⁸ Plāna projekts. Sk.: <http://goo.gl/9Fyb9Q>

izvērtēt vien atsevišķus aspektus atrauti no sistēmas,¹⁰⁹ bet gan sistēmisku un visaptverošu analīzi. Komisija arī aicina lēmumu pieņēmējus nesteigties ar pārsteidzīgiem lēmumiem, jo to, kas netika izdarīts daudzu gadu laikā nav iespējams atrisināt „vienā rāvienā”, neveicot rūpīgu analīzi.

9.4. Apkopojusi un izanalizējusi nevalstisko organizāciju priekšlikumus, Izmeklēšanas komisija sniedz šādus priekšlikumus:

9.4.1. Būvniecības likuma 2.pantā ir noteikts, ka: „ likuma mērķis ir kvalitatīvas dzīves vides radīšana, nosakot efektīvu būvniecības procesa regulējumu, lai nodrošinātu ilgtspējīgu valsts ekonomisko un sociālo attīstību, kultūrvēsturisko un vides vērtību saglabāšanu, kā arī energoresursu racionālu izmantošanu.” Lai gan likuma mērķis pats par sevi nesatur tieši piemērojamas tiesību normas, tomēr tam ir liela nozīme to interpretēšanā. **Tāpēc Saeimas Tautsaimniecības komisijai ir jāizstrādā un Saeimai jāpieņem grozījumi Būvniecības likuma 2.pantā, nosakot, ka arī būvju ekspluatācijas drošums ir mērķis, kas ar Būvniecības likumu ir jāsasniedz. Tāpat jāprecizē Būvniecības likuma 3.pantā noteiktā likuma darbības joma, papildinot pantu ar norādi uz būvju ekspluatācijas uzraudzību;**

9.4.2. būvniecības jomu regulējošie normatīvie akti pašvaldībām nedod tiesības pieņemt lēmumu, kas aizliedz ierosināt vai turpināt būvniecību zemes gabalā morāli ētisku apsvērumu dēļ. Sabiedrībā, bet it sevišķi Zolitūdes traģēdijā cietušo vidū, lielu sašutumu ir izraisījusi sabrukušā Lielveikala ēkas īpašnieku vēlme pabeigt Lielveikalam blakus esošo daudzdzīvokļu māju.¹¹⁰ Komisija uzskata, ka būvniecība vietā, kur bojā gāja 54 cilvēki, ir necieņa pret traģēdijā cietušajiem. **Izmeklēšanas komisija aicina Saeimas Tautsaimniecības komisiju izvērtēt iespēju ieviest Rīgas pilsētas būvvaldes priekšlikumu izdarīt Būvniecības likumā grozījumus, piešķirot pašvaldībām tiesības aizliegt ierosināt vai turpināt būvniecību zemes gabalā morāli ētisku apsvērumu dēļ;**¹¹¹

9.4.3. Lielveikala projektēšanas laikā saskaņā ar toreiz spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem Lielveikala projektam bija jāveic ekspertīze. Būvprojekta ekspertīze tiek veikta pirms būvdarbu uzsākšanas ar mērķi sniegt izvērtējumu par būvprojekta tehniskā risinājuma atbilstību normatīvo aktu un tehnisko noteikumu prasībām.¹¹² Tādā veidā tiek nodrošināts tā sauktais četru acu princips, kad vēl kāds bez paša projektētāja vēlreiz pārbauda projekta saturu. Pastāv liela iespējamība, ka Lielveikala projekta ekspertīze tika veikta formāli, jo iepriekšējais regulējums aprakstīja ekspertīzes formālo pusi, paredzot, ka ekspertīze ir veicama un ka ekspertam ir jāsniedz savs atzinums par izvērtējamo būvprojektu, bet ekspertīzes saturs netika noteikts. Tomēr arī pēc traģēdijas pieņemtajos un pašreiz spēkā esošajos Vispārīgajos būvnoteikumos šī problēma netiek risināta. Tāpēc Saeimas Tautsaimniecības komisijai ir jāizstrādā un Saeimai jāpieņem grozījumi Būvniecības likumā, paredzot Ministru kabinetam tiesības izstrādāt atsevišķus Ministru kabineta noteikumus, kuros būtu regulēta būvprojekta ekspertīzes gaita, precīzi nosakot arī obligāti izdarāmos aprēķinus.¹¹³ Turklāt Izmeklēšanas komisija aicina Saeimas Tautsaimniecības komisiju izvērtēt priekšlikumu stiprināt būvekspertīzes veicēju atbildību,

¹⁰⁹ Latvijas Arhitektu savienības priekšsēdētāja vietnieces E. Rožulapas sniegtā informācija Sk.: Komisijas 16.02.2015. sēdes protokols Nr. 10, 8.lpp.

¹¹⁰ A.Kozlovska. Ja Priedaines ielas dzīvojamās ēkas īpašnieki piekritīs zemes maiņai, tiem ēka būs jānojauc. LETA, 05.06.2015. Pieejams: <http://goo.gl/bgEWYA>.

¹¹¹ Priekšlikumu iesniedza Rīgas pilsētas būvvalde, norādot, ka šādu lēmumu pašvaldība varētu pieņemt, pirms tam rīkojot publisko apspriešanu (konsultatīvos nolūkos, bet ne kā publisko apspriešanu par būvniecības ieceri). Sk.: Rīgas pils. būvvaldes 01.06.2015. [vēstule Nr.BV-15-7423-nd](#).

¹¹² Vispārīgo būvnoteikumu 2.5.punkts.

¹¹³ Priekšlikumu iesniedza viens no vadošajiem būvniecības jomas uzņēmumiem AS *LNK industries*, norādot, ka eksperta aprēķini ir obligāti pievienojami eksperta atzinumam un būvprojektam. Sk.: AS *LNK industries* 18.02.2015. [vēstule Nr.37/02-2015](#).

Būvniecības likumā nosakot būvprojekta autoru un būvprojekta ekspertīzes veicēju solidāru atbildību;¹¹⁴

9.4.4. šobrīd Būvniecības likums paredz pienākumu informēt sabiedrību par būvatļaujas izdošanas faktu, **bet neparedz šādu pienākumu attiecībā uz būvatļaujā ietverto nosacījumu izpildi**, lai gan tieši nosacījumu izpilde ir priekšnoteikums būvatļaujas izpildei – būvdarbu uzsākšanai. Praksē strīdi pamatā attiecas uz būvatļaujā ietverto nosacījumu faktisko izpildi. Lai gan tiesu prakse par būvatļaujas pārsūdzību pēc jaunā regulējuma vēl tikai veidojas, ļoti iespējams, ka privātpersonas būs tiesīgas lūgt tiesu pārbaudīt, vai pasūtītājs ir pareizi izpildījis būvatļaujā ietvertos nosacījumus. Tai pat laikā sabiedrībai nav reālu iespēju uzzināt, vai un kad pasūtītājs ir izpildījis būvatļaujas nosacījumus. **Tāpēc Saeimas Tautsaimniecības komisijai ir jāizstrādā un Saeimai jāpieņem grozījumi Būvniecības likumā, nosakot pienākumu informēt sabiedrību par būvatļaujā noteikto nosacījumu izpildi;**¹¹⁵

9.4.5. Latvijā ir vesela virkne vēsturiski (pirms 20–30 un vairāk gadiem) uzbūvētu ēku, kuras tiek ekspluatētas, kaut arī pienācīgā kārtībā nav pieņemtas ekspluatācijā vai nav saglabājušies dokumenti, kas apliecinātu to pieņemšanu ekspluatācijā. **Tādējādi rodas draudi sabiedrības drošībai**, jo nav zināms, kā notikusi šo ēku būvniecība un vai to ekspluatācija šobrīd ir droša. **Tāpēc Saeimas Tautsaimniecības komisijai ir jāizstrādā un Saeimai jāpieņem grozījumi Būvniecības likumā, piešķirot Ministru kabinetam deleģējumu izstrādāt regulējumu vēsturiski uzbūvēto būvju ekspluatācijas drošuma pārbaudei;**¹¹⁶

9.4.6. būvdarbu garantijas termiņš ir laiks, kurā pasūtītājs var prasīt, lai būvdarbu veicējs par saviem līdzekļiem novērs būvdarbu defektus, kas atklājušies pēc būves pieņemšanas ekspluatācijā.¹¹⁷ Līdz 2014.gada 1.oktobrim šā termiņa minimums bija divi gadi, bet no 2014.gada 1.oktobra termiņa minimums trešās grupas ēkām ir pieci gadi. Būvdarbu garantijas termiņš tiek skaitīts no brīža, kad būve pieņemta ekspluatācijā. Šā iemesla dēļ arī pašas garantijas saistības sākas ar brīdi, kad attiecīgo aktu paraksta būvvalde. Pirms jauno noteikumu spēkā stāšanās ievērojams skaits būvniecības uzņēmumu ar pasūtītājiem bija noslēguši būvniecības līgumus, kuros būvdarbu garantijas termiņš bija īsāks par pieciem gadiem. Minētais attiecas arī uz publiskajiem iepirkumiem gadījumos, kad piedāvājumi tika iesniegti līdz 2014.gada 1.oktobrim, bet līgumi slēgti pēc šā datuma. Tādēļ rodas juridiski strīdi, kuru skaits tuvākajā laikā var ievērojami palielināties. **Līdz ar to Ministru kabinetam Ēku būvnoteikumos jāparedz pārejas regulējums, kas attiektos uz iepriekš minētajiem gadījumiem, nosakot, ka garantijas termiņi netiek mainīti;**¹¹⁸

9.4.7. jaunais būvniecības regulējums paredz būvju iedalījumu trijās grupās. No piederības grupai ir atkarīgs, cik stingra būs būvniecības procesa uzraudzība. Vispārīgajos būvnoteikumos noteikts, ka trešās grupas ēka ir publiska ēka, kurā paredzēts vienlaikus uzturēties vairāk nekā 100 cilvēkiem. Šo ēku uzraudzība jāveic Būvniecības birojam (pārējās ēkas kontrolē pašvaldības). Ir

¹¹⁴ Priekšlikumu iesniedza dr. iur. J.Bramanis. Sk.: J.Bramaņa 01.06.2015. [vēstule](#) Izmeklēšanas komisijai.

¹¹⁵ Priekšlikumu iesniedza Latvijas Zvērinātu advokātu padome, bet Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, Būvniecības birojs un Ekonomikas ministrija aicina to atbalstīt. Sk.: Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 27.02.2015. [vēstule Nr.1-31-630](#), Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 06.07.2015. [vēstule Nr.2020/V10-138](#), Būvniecības biroja 30.06.2015. [vēstule Nr.1-1/380](#), Ekonomikas ministrijas 22.07.2015. [vēstule Nr.1-1-6098](#).

¹¹⁶ Priekšlikumu iesniedza Latvijas Zvērinātu advokātu padome, bet Rīgas Tehniskā universitāte, Būvniecības birojs, Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte un Ekonomikas ministrija aicina to atbalstīt. Sk.: Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 27.02.2015. [vēstule Nr.1-31-630](#), Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 06.07.2015. [vēstule Nr.2020/V10-138](#), Rīgas Tehniskās universitātes 04.06.2015. [vēstule Nr.0400-2.2.1/57](#), Būvniecības biroja 30.06.2015. [vēstule Nr.1-1/380](#), Ekonomikas ministrijas 22.07.2015. [vēstule Nr.1-1-6098](#).

¹¹⁷ Ministru kabineta 02.09.2014. noteikumu Nr.529 "Ēku būvnoteikumi" 176.punkts (spēkā no 01.10.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 01.10.2014., Nr.194.

¹¹⁸ Priekšlikumu iesniedza neatkarīgi viena no otras Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centrs un Latvijas Zvērinātu advokātu padome, bet Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte un Būvniecības birojs aicina to atbalstīt. Sk.: Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 27.02.2015. [vēstule Nr.1-31-630](#), Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra 09.02.2015. [vēstule Nr.BKC 12/01](#), Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes 06.07.2015. [vēstule Nr.2020/V10-138](#), Būvniecības biroja 30.06.2015. [vēstule Nr.1-1/380](#).

vairākkārt izskanējis, ka praksē rodas problēmas noteikt, kas ir publiska ēka,¹¹⁹ turklāt 100 cilvēku kritērijs ir atkarīgs no projektā norādītā. Jau tagad ir sastopami gadījumi, kad norādīts, ka ēkā vienlaikus uzturēsies mazāk nekā 100 cilvēku, kaut arī labi zināms, ka tā nav tiesa.¹²⁰ **Tāpēc Ministru kabinetam ir jāizdara grozījumi Būvniecības likumam pakārtotajos Ministru kabineta noteikumos, lai precizētu publiskas ēkas jēdzienu;**

9.4.8. līdz ar jauno Būvniecības likumu pašvaldību būvvaldēm un Būvniecības birojam tika uzdots jauna funkcija – ēku ekspluatācijas uzraudzība. Tomēr pat teorētiski nav iespējams nodrošināt tādu būvinspektoru skaitu, lai varētu pilnībā izkontrolēt visas ēkas. Jau tagad atsevišķas pašvaldības šo funkciju veic, atbildot tikai uz sūdzībām.¹²¹ Tāpēc Komisija uzskata, ka ir loģiski stiprināt ēkas īpašnieka pienākumu pašam rūpēties par ēkas drošumu ekspluatācijas laikā. Ēku būvnoteikumu 191.punktā noteikts, ka otrās vai trešās grupas publiskas ēkas īpašniekam ir pienākums veikt ēkas tehnisko apsekošanu ne retāk kā reizi 10 gados; ja tiek konstatēti būtiski bojājumi, tad īpašnieks „veic nepieciešamos pasākumus to novēršanai.” **Ministru kabinetam Būvniecības likumam pakārtotajos Ministru kabineta noteikumos ir jānosaka kārtība, kad būvspeciālistam, tehniskās apsekošanas laikā konstatējot būtiskus trūkumus, ir jāpaziņo par to pašvaldības būvvaldei vai Būvniecības birojam (pēc piekritības), kurš tālāk kontrolētu pienākuma izpildi;**¹²²

9.4.9. Būvniecības likums katram būvspeciālistam uzliek par pienākumu apdrošināt savu profesionālo darbību, tomēr, ņemot vērā, ka pastāv neatbilstības starp likumu un Ministru kabineta noteikumiem Nr.502 “Noteikumi par būvspeciālistu un būvdarbu veicēju civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu”¹²³, rodas juridiskas problēmas, kas ir jānovērš. **Izmeklēšanas komisija aicina Ekonomikas ministriju sadarbībā ar Saeimas Tautsaimniecības komisiju būvniecības normatīvajos aktos sakārtot jautājumus, kas saistīti ar juridisko personu lomu un atbildību būvniecības procesā, kā arī novērst neprecizitātes būvniecības apdrošināšanas regulējumā;**

9.4.10. Ministru kabinetam Būvniecības likumam pakārtotajos Ministru kabineta noteikumos ir jāveic šādi uzlabojumi:¹²⁴

9.4.10.1. Vispārīgo būvnoteikumu 49.punktā noteiktie obligāti iesniedzamie dokumenti, kas ekspertīzes pasūtītājam jāiesniedz ekspertīzes veicējam, attiecas tikai uz būvju būvkonstrukciju ekspertīzi. Iesniedzamos dokumentus nepieciešams detalizēt pa būvniecības nozarēm un būvprojekta daļām, jo ekspertīze ietver arī citas jomas,

9.4.10.2. Vispārīgo būvnoteikumu 28. punkts nosaka, ka būvprojekta izstrādātājs izstrādā būvprojektu atbilstoši normatīvajiem aktiem, līgumam par būvprojekta izstrādi un labai profesionālajai praksei noteikumos paredzētā apjomā. Nepieciešams definēt labu profesionālo praksi,

9.4.10.3. Vispārīgo būvnoteikumu 95.punkts nosaka būvdarbu vadītāja pienākumu nodrošināt konkrētā darba kvalitāti atbilstoši būvprojektam. Speciālajos būvnoteikumos nepieciešams definēt būvprojekta kvalitāti,

¹¹⁹ Uz publiskas ēkas jēdziena neskaidrību norāda Būvniecības biroja vadītājs P.Druķis, Ogres novada būvvalde, Latvijas Pašvaldību savienības padomnieks tehnisko problēmu jautājumos A.Salmiņš. Sk.: Komisijas 23.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.14, 11.lpp., E.Valtmane. LPS norāda uz nepilnībām sabiedrisko ēku uzskaitē. LETA, 03.02.2015. Pieejams: <http://goo.gl/YtxEa1>, Ogres nov. būvvaldes 14.04.2015. [vēstule Nr.1-10.1/82](#).

¹²⁰ Būvniecības biroja vadītāja P.Druķa sniegtā informācija. Sk.: Būvniecības biroja 09.04.2015. vēstule Nr.1-1/139. Z.Dzedulis. Valsts sāk uzraudzīt būvniecību. Latvijas Avīze, 01.07.2015. Pieejams: <http://goo.gl/4VRSVC>.

¹²¹ Uz to, ka ekspluatācijas uzraudzības funkcijas izpilde prasa pārāk lielus resursus un līdz ar to funkcija tiek izpildīta, atbildot tikai uz sūdzībām, norādījusi Liepājas pilsētas būvvalde. Sk.: Komisijas 26.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.7, 6.lpp.

¹²² Sk. Komisijas 02.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr. 8, 5.lpp.

¹²³ Ministru kabineta 19.08.2014. noteikumi Nr.502 “Noteikumi par būvspeciālistu un būvdarbu veicēju civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu” (spēkā no 01.10.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 02.09.2014., Nr.172.

¹²⁴ 9.4.10.1.–9.4.10.8.punktā minētos priekšlikumus iesniedza Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centrs. Sk.: Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra 09.02.2015. [vēstule Nr.BKC 12/01](#).

9.4.10.4. Vispārīgajos būvnoteikumos nepieciešams iekļaut regulējumu attiecībā uz autoruzraudzības plānu, nosakot, ka autoruzraugs piedalās segto darbu pieņemšanā,

9.4.10.5. Vispārīgo būvnoteikumu 125.9.punktā ir jādefinē kritēriji attiecībā uz būvdarbu vadītāja prombūtni,

9.4.10.6. Vispārīgo būvnoteikumu 125.20.punktā ir jādefinē, kuri dokumenti tiks uzskatīti par uzskaiti pamatojošo dokumentāciju,

9.4.10.7. Vispārīgo būvnoteikumu 127.1.punktā noteikts, ka būvuzraudzības plānā, ņemot vērā būves specifiku, sākotnēji ietver informāciju par nepieciešamajām pārbaudēm un to apjomu. Ir jānosaka minimālās prasības pārbaudēm,

9.4.10.8. Vispārīgo būvnoteikumu 129. punkts nosaka, ka: „Būvuzraugs pirms būves nodošanas ekspluatācijā iesniedz pasūtītājam un būvvaldei vai birojam pārskatu par būvuzraudzības plānā norādīto pasākumu savlaicīgu izpildi un apliecina, ka būve ir uzbūvēta atbilstoši būvdarbu kvalitātes prasībām un normatīvajiem aktiem.” Nepieciešams noteikt pārskata saturu.

10. Būvspeciālistu kompetences novērtēšanas un patstāvīgās prakses uzraudzības (sertifikācijas) kārtība

10.1. Saistībā ar uzsāktu krimināllietu par Zolitūdes traģēdiju Valsts policija 2015.gada 7.aprīlī prokuratūrai lūdza uzsākt kriminālvajāšanu pret pieciem būvspeciālistiem, kuriem tika inkriminēts Krimināllikuma 239.panta otrajā daļā ietvertais noziedzīgais nodarījums – būvniecības noteikumu pārkāpšana, kā rezultātā iestājušās smagas sekas.¹²⁵ Šis apstāklis, kā arī Komisijas sēdēs vairākkārt izskanējusi kritika attiecībā uz būvspeciālistu kompetences novērtēšanas un patstāvīgās prakses uzraudzības kārtību¹²⁶ Komisijai lika pievērst pastiprinātu uzmanību šiem jautājumiem, nonākot pie turpmāk minētajiem secinājumiem un priekšlikumiem.

10.2. Būvspeciālistu sertifikācija ir procedūra, kurā topošajiem arhitektiem, būvinžinieriem un elektroinžinieriem tiek noteikts kompetences līmenis un piešķirtas patstāvīgās prakses tiesības,¹²⁷ kā arī veikta patstāvīgās prakses uzraudzība (turpmāk – sertifikācijas kārtība). Saskaņā ar Būvniecības likuma 13.panta trīspadsmito daļu būvspeciālistu sertifikācija ir **valsts uzdevums**. Par būvniecības nozari atbildīgā Ekonomikas ministrija¹²⁸ slēdz deleģēšanas līgumus, **deleģējot šo uzdevumu nevalstiskajām profesionālajām organizācijām**. Šobrīd būvspeciālistu sertifikācijas pienākums ir uzticēts Latvijas Arhitektu savienībai, Latvijas Būvinžinieru savienībai, Latvijas Dzelzceļnieku biedrībai, Latvijas Siltuma, gāzes un ūdens tehnoloģijas inženieru savienībai, Latvijas Elektroenerģētiķu un Energobūvnieku asociācijai, Latvijas Elektriķu brālībai, Latvijas Jūrnieceības savienībai, kā arī Latvijas Melioratoru biedrībai (turpmāk – sertifikācijas institūcijas).¹²⁹

10.3. No Komisijas sēdēs pieaicināto ekspertu un atbildīgo institūciju pārstāvju sniegtās informācijas Izmeklēšanas komisija secina, ka Lielveikala celtniecības laikā spēkā esošajā sertifikācijas kārtībā **bija vairāki būtiski trūkumi, kas dod pamatu secināt, ka Lielveikala**

¹²⁵ Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes priekšnieka A.Grišina sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 20.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.16, 3.lpp.

¹²⁶ Latvijas Arhitektu savienības priekšsēdētāja U.Baloža un Latvijas Arhitektu savienības Sertificēšanas centra vadītājas E.Rožulapas sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 26.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.7, 8.lpp., Komisijas 02.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.8, 9.lpp.

¹²⁷ Ilustrētā svešvārdu vārdnīca. Rīga: izdevniecība “AVOTS”, 2005 (šķirkļis – sertifikācija).

¹²⁸ Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 45.panta pirmo daļu par deleģēšanas līguma slēgšanu uz laiku līdz trim gadiem lemj Ministru kabineta loceklis, kura padotībā atrodas līgumu slēdzošā iestāde, bet par līgumiem, kas tiek slēgti uz ilgāku laiku, lemj Ministru kabinets.

¹²⁹ Ekonomikas ministrija deleģēšanas līgumus ar minētajām organizācijām saskaņā ar Ministru kabineta 14.04.2015. rīkojumiem Nr.181,182,183,184,185,186 un 31.07.2015. rīkojumiem Nr.419, 420 ir noslēgusi uz nākamajiem pieciem gadiem, kas ir iespējama maksimālā termiņš.

celtniecības laikā spēkā esošā sertifikācijas kārtība neveicināja drošu un kvalitatīvu būvspeciālista darba izpildījumu. Tie ir šādi:

10.3.1. par visiem būvspeciālista patstāvīgās prakses pārkāpumiem neatkarīgi no to nozīmības un rakstura bija noteikta viena sankcija (sertifikāta anulēšana), kas izslēdza soda diferenciācijas iespējas;

10.3.2. sertifikācijas institūcijām anulēt sertifikātu tajos gadījumos, kad būvspeciālists veica rupjus, sabiedrībai bīstamus profesionālās darbības pārkāpumus, bija gandrīz neiespējami,¹³⁰

10.3.3. nepastāvēja atsevišķs sertifikāts tiem būvspeciālistiem, kuri darbojās būvekspertīzes jomā, līdz ar to būvekspertīze netika īpaši kontrolēta, tādējādi veicinot tās zemo kvalitāti.¹³¹

10.4. Līdz ar jaunā Būvniecības likuma spēkā stāšanos un Ministru kabineta noteikumu Nr.610 "Būvspeciālistu kompetences novērtēšana un patstāvīgās prakses uzraudzības noteikumi"¹³² pieņemšanu iepriekšējā sertifikācijas kārtība tika būtiski uzlabota. Tagad par būvspeciālista patstāvīgās prakses pārkāpumiem ir paredzēta sankciju diferenciācija, kā arī paplašināts patstāvīgās prakses pārkāpuma jēdziens, kas sertifikācijas institūcijām ļauj veikt efektīvāku patstāvīgas prakses uzraudzību.¹³³ Paredzēts, ka ar 2016.gada 1.janvāri, nosakot pretendentiem augstākas kvalifikācijas prasības, sāks funkcionēt būvekspertīžu veicēju sertifikācija, kas daļēji risinās būvekspertīžu kvalitātes problēmas. Bez iepriekš minētajiem būtiskajiem uzlabojumiem ir vēl virkne citu,¹³⁴ tādēļ Izmeklēšanas komisija pievienojas Latvijas Arhitektu savienības Sertificēšanas centra paustajam viedoklim,¹³⁵ ka **pašreizējā sertifikācijas kārtība ir ievērojami labāka** par iepriekšējo.

10.5. Tajā pašā laikā, izvērtējot pastāvošo sertifikācijas kārtību, Komisija ir identificējusi atsevišķas nepilnības un trūkumus, tāpēc izvirza valdībai un Saeimai priekšlikumus to novēršanai:

10.5.1. sertifikāciju regulējošo Ministru kabineta noteikumu Nr.610 45.punktā precīzi norādīti tie gadījumi, kad sertifikācijas institūcija ir tiesīga anulēt būvspeciālista sertifikātu. Sertifikācijas institūcija par būvspeciālista patstāvīgās prakses pārkāpumiem, kas radījuši apdraudējumu cilvēku dzīvībai, veselībai vai videi, sertifikātu ir tiesīga anulēt tikai tad, ja ir saņemts spēkā stājies tiesas spriedums, kurā šie fakti ir konstatēti. Līdz ar to sertifikācijas institūcijām gadījumos, kad tās pašas konstatē iepriekš minētos pārkāpumus, nav tiesību nepieciešamības gadījumā anulēt sertifikātu. Tas ir nepareizi, jo lielākā daļa no šāda veida pārkāpumiem nekad nenonāks tiesas redzeslokā, turpretī sertifikācijas institūcijas ir pirmās, kas saņems informāciju par iespējamiem pārkāpumiem. Turklāt tās ir viskompetentākās šādu jautājumu izlemšanā. **Ministru kabinetam ir jāgroza Ministru kabineta noteikumi Nr.610 "Būvspeciālistu kompetences novērtēšana un patstāvīgās prakses uzraudzības noteikumi", paredzot sertifikācijas institūcijām tiesības anulēt sertifikātus gadījumos, kad tās konstatē rupjus profesionālās darbības pārkāpumus;**

10.5.2. Vispārīgo būvnoteikumu 43.punkts noteic, ka: „ būvprojekta ekspertīze ir obligāta trešās grupas būvju būvprojektiem.” Būvprojekta ekspertīze tiek veikta pirms būvdarbu uzsākšanas ar mērķi sniegt izvērtējumu par būvprojekta tehniskā risinājuma atbilstību normatīvo

¹³⁰ Uz minētajiem trūkumiem (9.3.1. un 9.3.2.punkts) norāda Latvijas Būvzinieņu savienības valdes priekšsēdētājs M.Straume un Latvijas Arhitektu savienības Sertificēšanas centra vadītāja E.Rožulapa. Sk.: Komisijas 02.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.8, 10.lpp., Komisijas 09.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.12, 11.lpp., Komisijas 02.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.11, 10.lpp.

¹³¹ Uz būvekspertīžu zemo kvalitāti ir norādījuši Latvijas lielāko pilsētu būvvalžu pārstāvji. Sk.: Komisijas 26.01.2015. [sēdes protokols](#) Nr.7, 6.lpp.

¹³² Ministru kabineta 07.10.2014. noteikumi Nr.610 "Būvspeciālistu kompetences novērtēšana un patstāvīgās prakses uzraudzības noteikumi" (spēkā no 15.10.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 14.10.2014., Nr.203.

¹³³ Latvijas Arhitektu savienības Sertificēšanas centra vadītājas E.Rožulapas prezentācija "Arhitektu un būvzinieņu prakses regulējums". Sk.: Komisijas 02.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.11, 9.–11.lpp.

¹³⁴ Ekonomikas ministrijas rakstiski sniegtajās atbildēs ietvertais uzlabojumu uzskaitījums, salīdzinot spēku zaudējušo regulējumu ar spēkā esošo. Sk.: Ekonomikas ministrijas 15.01.2015. [vēstule Nr. 1-1-428](#) par atbildēm uz Komisijas 29.12.2014. [vēstulē Nr. 233.9/18-14-12/14](#) uzdotajiem jautājumiem, 21.–23.lpp.

¹³⁵ Latvijas Arhitektu savienības Sertificēšanas centra vadītājas E.Rožulapas prezentācija "Arhitektu un būvzinieņu prakses regulējums". Sk.: Komisijas 02.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.11, 9.–11.lpp.

aktu un tehnisko noteikumu prasībām.¹³⁶ Tādā veidā tiek nodrošināts tā sauktais četru acu princips, kad vēl kāds bez paša projektētāja vēlreiz pārbauda projekta saturu. Latvijas būvniecības sistēmā trešās grupas būves ir tehniski vissarežģītākās, piemēram, būves, kurās paredzēts vienlaikus uzturēties vairāk nekā 100 cilvēkiem, vai ražošanas ēkas, kuru kopējā platība ir lielāka par 1000 m². Ņemot vērā iepriekš minēto, Komisija uzskata, ka **Ministru kabinetam ir jāizdara grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr.610, “Būvspeciālistu kompetences novērtēšana un patstāvīgās prakses uzraudzības noteikumi”, nosakot, ka būvprojekta ekspertīzes veicējiem ir jābūt pieredzei to būvju projektēšanā, kurām ekspertīze noteikta kā obligāta, kā arī jāietver prasība par profesionālās darbības un ētikas pārkāpumu neesamību.**

10.5.3. Ekonomikas ministrija, slēdzot ar sertifikācijas institūcijām būvspeciālistu sertifikācijas deleģējuma līgumus, vērtē vairākus kritērijus. To starpā tiek vērtēta organizācijas kompetence un sertifikācijas institūcijas iespējamā atrašanās interešu konfliktā. Bet šādu kritēriju vērtēšana Ekonomikas ministrijai nav saistoša, tā ir atkarīga no ministrijas ierēdņu nostājas. Tādēļ pastāv iespēja izveidot sertifikācijas institūciju, kura ir ieinteresēta nevis speciālistu kompetencē un atbildībā, bet gan sev izdevīgu nosacījumu piemērošanā sertificētajām personām. Turklāt Ministru kabineta noteikumu Nr.610 5.punkts noteic, ka maksimālais deleģēšanas līgumu termiņš ir pieci gadi. Tas nozīmē periodisku deleģēšanas līgumu pārslēgšanu, kas neveicina sertifikācijas pēctecību.¹³⁷ Iepriekš minēto iemeslu dēļ **Saeimas Tautsaimniecības komisijai ir jāizstrādā un Saeimai jāizdara grozījumi Būvniecības likumā, nosakot tiešu deleģējumu būvspeciālistu sertifikācijas institūcijām.**

Gan spēku zaudējušais, gan spēkā esošais būvspeciālistu sertifikācijas normatīvais regulējums paredz, ka persona, kas saņēmusi būvspeciālista sertifikātu, ir tiesīga veikt savu patstāvīgo praksi attiecībā uz visu veidu objektiem. Tomēr, pastāvot iepriekšējai būvspeciālistu sertifikācijas kārtībai, sertifikācijas institūcijām bija tiesības sašaurināt kompetences jomu, kurā sertificētais būvspeciālists drīkst darboties. Šīs tiesības tika plaši izmantotas tajos gadījumos, kad persona bija pietiekami kompetenta, lai darbotos kādā specifiskā jomā, bet vienlaikus pārējās sertifikāta darbības sfērās tās darbība bija nepieļaujama. Tā, piemēram, Latvijas Būvinženieru savienība ugunsdrošības risinājumu ekspertiem piešķīra sertifikātu “Ēku konstrukciju projektēšana” ar piebildi, ka atļautās darbības sfēra ir “Ugunsdrošības konstrukciju projektēšana”. Taču šāds mehānisms vairs nepastāv, jo Ekonomikas ministrijas un sertifikācijas institūciju noslēgtajos deleģēšanas līgumos ir noteikts aizliegums veikt šādas darbības. Tas nozīmē, ka visiem šiem speciālistiem, kas gadiem ilgi ir sekmīgi darbojušies kādā specifiskā jomā, **sava darbība tajā būs jāpārtrauc.**¹³⁸ Tādēļ, **īstenojot Izmeklēšanas komisijas priekšlikumu par būvspeciālistu sertifikācijas deleģēšanu ar Būvniecības likumu, ir jānosaka sertifikācijas institūciju tiesības sašaurināt kompetences jomu.**

11. Būvizstrādājumu tirgus uzraudzība

11.1. Pēc Zolitūdes traģēdijas publiskajā telpā ir izskanējušas aizdomas par Lielveikala celtniecībā izmantoto būvizstrādājumu kvalitāti un to pielietojumu.¹³⁹ Ņemot vērā šīs aizdomas un lielo pārkāpumu skaitu būvizstrādājumu tirgus uzraudzības jomā,¹⁴⁰ Komisija ir izvērtējusi

¹³⁶ Vispārīgo būvnoteikumu 2.5.punkts.

¹³⁷ Latvijas Arhitektu savienības Sertificēšanas centra vadītājas E.Rožulapas prezentācija “Arhitektu un būvinženieru prakses regulējums”. Sk.: Komisijas 02.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.11, 11.lpp.

¹³⁸ Latvijas Būvinženieru savienības valdes priekšsēdētāja M.Straumes sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 02.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.11, 9.lpp.

¹³⁹ Z.Mače. *Maxima* lietas pirmais izrāvieni. Žurnāls “Ir”, 22.01.2015., 21.lpp. Pieejams: http://www.saeima.lv/zolitude/publikacijas/IR_22012015.pdf.

¹⁴⁰ Ekonomikas ministrijas 15.01.2015. [vēstule Nr. 1-1-428](#) par atbildēm uz Komisijas 29.12.2014. [vēstulē Nr.233.9/18-14-12/14](#) uzdotajiem jautājumiem, 16.–17.lpp.

būvizstrādājumu tirgus uzraudzības sistēmas efektivitāti un nākusi pie vairākiem secinājumiem un priekšlikumiem.

11.2. Būvizstrādājums ir ikviens iestrādāšanai būvē paredzēts izstrādājums vai rūpnieciski izgatavota konstrukcija.¹⁴¹ Būvizstrādājumu tirgus uzraudzību primāri regulē Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 9.marta regula Nr.305/2011,¹⁴² kā arī Ministru kabineta noteikumi Nr.156 “Būvizstrādājumu tirgus uzraudzības kārtība”.¹⁴³ Būvizstrādājumu tirgus uzraudzību Latvijā veic Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (turpmāk–PTAC), Būvniecības birojs un pašvaldību būvvaldes. Savukārt būvdarbu dalībniekiem ir noteikts pienākums izvēlēties atbilstošas kvalitātes būvizstrādājumus.

11.3. PTAC 2013.gadā ir pārbaudījis 243 būvizstrādājumus un 130 būvizstrādājumu modeļiem (53%) konstatējis neatbilstības normatīvo aktu prasībām. 2014.gadā PTAC pārbaudīja 582 būvizstrādājumus un 277 būvizstrādājumu modeļiem (47%) konstatēja neatbilstības normatīvo aktu prasībām. Divdesmit diviem būvizstrādājumu paraugiem tika veikta ekspertīze un 10 gadījumos konstatētas neatbilstības deklarētajām īpašībām. No būvobjektos pārbaudītajiem būvizstrādājumiem 150 būvizstrādājumu modeļiem nebija nodrošināta ražotāja sastādīta deklarācija, un tas liek secināt, ka būvdarbu dalībnieki nav pārbaudījuši būvizstrādājumu ekspluatācijas īpašības un to atbilstību projektā paredzētajam.¹⁴⁴ PTAC gada pārskatos apkopotie dati liecina, ka arī iepriekšējos gados veiktajās pārbaudēs konstatēti augsti pārkāpumu procenti,¹⁴⁵ bet uz būvmateriālu tirgus uzraudzības problēmām eksperti norādījuši jau agrāk.¹⁴⁶ **Izmeklēšanas komisijas secinājums ir šāds: gan Lielveikala celtniecības laikā, gan šobrīd būvizstrādājumu tirgus uzraudzības sistēma nenodrošina būvju drošumu. Komisijas ieskatā būtu jāveic virkne uzlabojumu.**

11.3.1. Būvdarbu procesā galvenajam būvdarbu veicējam un galvenajam būvdarbu vadītājam ir **pienākums nodrošināt**, lai būvdarbos tiek izmantoti tikai būvprojektam atbilstoši būvizstrādājumi, kuriem ir atbilstību apliecināšie dokumenti. Toties būvuzraugam ir **pienākums pārbaudīt** šo prasību ievērošanu. Pēc piekritības būvvaldes vai Būvniecības biroja būvinspektoriem ir **pienākums pārliecināties** par būvizstrādājumu atbilstību apliecināšanas dokumentācijas esamību būvlaukumā un par konstatētajiem trūkumiem informēt PTAC, savukārt PTAC pienākums ir pārliecināties par būvizstrādājumu atbilstību apliecināšanas dokumentācijas **pamatību**. Šāds funkciju sadalījums **Komisijai liek secināt**, ka valsts institūcijas būvlaukumos kontrolē būvizstrādājumu atbilstību normatīvo aktu prasībām, toties **netiek kontrolēts, vai būvizstrādājumi tiek pareizi pielietoti**. Šajā sakarā PTAC ir ierosinājis normatīvajos aktos noteikt kārtību, ka par būvdarbu kontroli atbildīgās iestādes būvinspektori ne tikai pārliecinās par

¹⁴¹ Būvniecības likuma 1.pantā ietvertā jēdziena “būvizstrādājums” legaldefinīcija.

Piebilde. Būvizstrādājumus attiecībā uz tiem piemērojamiem normatīvajiem aktiem un nepieciešamajiem atbilstību apliecināšajiem dokumentiem var iedalīt trijās grupās: būvizstrādājumi, uz kuriem attiecināma Eiropas Parlamenta un Padomes 09.03.2011. [regula Nr.305/2011](#) ([regula Nr.305/2011](#) ir attiecināma uz būvizstrādājumiem, kuriem ir piemērojamas saskaņotās tehniskās specifikācijas, tas ir, saskaņotie standarti vai Eiropas novērtējuma dokumenti); būvizstrādājumi, kuriem piemērojami Latvijas valsts standarti; pārējie būvizstrādājumi. Sk. plašāk:

<http://www.ptac.gov.lv/lv/content/informacija-profesionalim>.

¹⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes 09.03.2011. regula Nr.[305/2011](#), ar ko nosaka saskaņotus būvizstrādājumu tirdzniecības nosacījumus un atceļ Padomes direktīvu [89/106/EEK](#).

¹⁴³ Ministru kabineta 25.03.2014. noteikumi Nr.156 “Būvizstrādājumu tirgus uzraudzības kārtība” (spēkā no 01.10.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 27.03.2014., Nr.62.

¹⁴⁴ Ekonomikas ministrijas 15.01.2015. [vēstule Nr. 1-1-428](#) par atbildēm uz Komisijas 29.12.2014. [vēstulē Nr.233.9/18-14-12/14](#) uzdotajiem jautājumiem, 16.–19.lpp.

¹⁴⁵ PTAC 2011.gadā pārbaudīja 354 būvizstrādājumu modeļus, 240 modeļiem konstatēja neatbilstības normatīvo aktu prasībām. PTAC, 2012.gadā pārbaudot 27 siltumizolācijas modeļus, 15 gadījumos konstatēja neatbilstības normatīvajiem aktiem. Pārbaudot logus un gājēju zonas ārdurvis, 42 procentos gadījumu konstatētas neatbilstības normatīvo aktu prasībām. Sk.: PTAC 2011.gada pārskats, 32.lpp., PTAC 2012.gada pārskats, 38.–39.lpp. Pieejams: http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/docs/publiskais_parskats_2012.pdf.

¹⁴⁶ Z.Dzedulis. Ieved sliktus būvmateriālus. Latvijas Avīze, 29.02.2012. Pieejams: <http://www.la.lv/ieved-sliktus-buvmaterialus%E2%80%A9/>.

būvizstrādājumu atbilstību apliecināšanu dokumentu esību būvlaukumos, bet arī pārliecinās par būvizstrādājuma atbilstību paredzētajam mērķim un projektā izvirzītajām prasībām.¹⁴⁷ Tomēr šādas kārtības ieviešanai būtu nepieciešams būtiski palielināt būvinspektoru skaitu, turklāt, lai varētu pilnībā uzņemt atbildību, būvinspektoriem praktiski visu laiku būtu jāuzturas būvlaukumā,¹⁴⁸ tāpēc, lai uzlabotu būvizstrādājumu tirgus uzraudzības kvalitāti, primāri nepieciešams stiprināt būvniecības procesa dalībnieku atbildību.

11.3.2. Lai gan ir noteikti būvdarbu dalībnieku pienākumi un atbildība, tomēr **nav skaidrības, kas uzņemas galveno atbildību** par neatbilstoša būvizstrādājuma iestrādāšanu būvē. **Komisijas ieskatā Būvniecības likumā jānosaka, ka galvenā atbildība jāuzņemas būvdarbu veicējam (ģenerāluzņēmējam), tāpēc Saeimas Tautsaimniecības komisijai ir jāizstrādā un Saeimai ir jāpieņem attiecīgi grozījumi Būvniecības likumā.**

11.3.3. Lai stiprinātu būvizstrādājumu tirgus dalībnieku atbildību, Saeimas Juridiskajai komisijai ir jāizstrādā un Saeimai jāpieņem grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā,¹⁴⁹ **nosakot administratīvo atbildību:** 1) par tādu būvizstrādājumu piedāvāšanu tirgū, kuriem nav nodrošināta normatīvajos aktos noteiktā informācija par to tehniskajām un fizikālajām īpašībām; 2) par tādu būvizstrādājumu piedāvāšanu tirgū, kuru tehniskās un fizikālās īpašības nav noteiktas saskaņā ar piemērojamām tehniskajām specifikācijām; 3) par tādu būvizstrādājumu piedāvāšanu tirgū, kuru faktiskās ekspluatācijas īpašības neatbilst deklarētajām.

11.3.4. Gadījumos, kad PTAC konstatē, ka komersants laidis apgrozībā neatbilstošus būvizstrādājumus, ir būtiski gan ierobežot turpmāku to piegādāšanu, gan informēt par neatbilstības faktu tās personas, kurām šādi būvizstrādājumi jau ir piegādāti. Šīs personas visefektīvāk var informēt pats piegādātājs, **tāpēc Saeimas Tautsaimniecības komisijai ir jāizstrādā un Saeimai jāpieņem grozījumi Būvniecības likumā, nosakot, ka PTAC šādos gadījumos ir tiesības uzlikt piegādātājam par pienākumu pašam informēt būvizstrādājumu pircējus par neatbilstības faktu un ar to saistītiem riskiem.** Turklāt šādā veidā tiktu palielināta piegādātāja atbildība.

11.3.5. Būvniecības likuma 18. panta 6.¹ daļā noteikts, ka, ja būvinspektors būvlaukumā konstatē neatbilstības normatīvo aktu prasībām, viņš ir tiesīgs apturēt būvdarbus. Būvvalde var pieņemt lēmumu par atļauju turpināt būvdarbus pēc tam, kad **no PTAC saņemta informācija par trūkumu novēršanu**, bet gadījumos, kad būvvalde uzdevusi izvērtēt būvizstrādājuma neatbilstības ietekmi uz būtiskām būvei izvirzītām prasībām, — arī izvērtējums. Būvvaldei, saņemot informāciju par būvizstrādājumu neatbilstību normatīvo aktu prasībām, Būvniecības likuma 12. panta trešās daļas 5.² punktā ir paredzēta rīcības brīvība lemt par nepieciešamību uzdot būvniecības ieceres iesniedzējam izvērtēt neatbilstības ietekmi uz būtiskām būvei izvirzītām prasībām. **Kā norādījis PTAC, nav iespējams saņemt pozitīvu PTAC atzinumu** par būvizstrādājumiem, kurus PTAC ir atzinis, kā neatbilstošus normatīvo aktu prasībām. Piemēram, PTAC ir konstatējis, ka ražotājs nav ieviesis ražošanas procesa kontroles sistēmu. Kā korektīvās darbības no ražotāja puses ir ražošanas procesa kontroles sistēmas ieviešana, par atbilstošiem būvizstrādājumiem tiks uzskatīti tikai tie, kas ražoti un laisti tirgū pēc minētās sistēmas ieviešanas, bet tas nebūs attiecināms uz jau piegādātajiem būvizstrādājumiem.¹⁵⁰ Neatbilstības var būt dažādas un tās dažādi ietekmē būvēm izvirzītās pamatprasības, līdz ar to par būvdarbu kontroli atbildīgajām iestādēm, saņemot informāciju par būvizstrādājumu neatbilstību normatīvo aktu prasībām ir jāorganizē konstatētās neatbilstības ietekmes izvērtēšana uz būvei izvirzītajām pamatprasībām, jo savādāk nav iespējams pārbaudīt, vai pielietotie materiāli neietekmē ēkas drošību. **Komisija atbalsta PTAC priekšlikumu¹⁵¹ grozīt**

¹⁴⁷ PTAC priekšlikumi būvizstrādājumu tirgus jomā. Sk.: PTAC 01.07.2015. [vēstule Nr.4.2.-5/477.](#)

¹⁴⁸ Ekonomikas ministrijas un Latvijas Pašvaldību viedoklis par PTAC priekšlikumiem. Sk.: Ekonomikas ministrijas 22.07.2015. [vēstule Nr. 1-1-6097.](#), Latvijas Pašvaldību savienības 31.07.2015. [vēstule Nr. 0720152471/A1683.](#)

¹⁴⁹ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: pieņemts 07.12.1984. (spēkā no 01.07.1985.)// Ziņotājs, 20.12.1984., Nr.51.

¹⁵⁰ PTAC priekšlikumi būvizstrādājumu tirgus jomā. Sk.: PTAC 01.07.2015. [vēstule Nr.4.2.-5/477.](#)

¹⁵¹ Turpat.

Būvniecības likuma 18. panta 6.¹ daļu un 12. panta trešās daļas 5.² punktu, nosakot kārtību, ka būvvalde var pieņemt lēmumu par atļauju turpināt būvdarbus pēc tam, kad ir novērsta vai nepastāv konstatētās neatbilstības negatīvā ietekme uz būvei izvirzītajām pamatprasībām, paredzot gadījumus, kad obligāti jāveic izvērtējums. Šādas tiesības arī jāpiešķir Būvniecības birojam.

11.3.6. Būvizstrādājumu tirgus uzraudzību PTAC veic četras amatpersonas, kuru pienākumos ietilpst arī citu produktu uzraudzība. Tirgus uzraudzība tiek veikta tirdzniecības un ražošanas vietās, uz valsts robežas, kā arī būvlaukumos.¹⁵² Pats PTAC ir norādījis, ka tā plašā kompetence dažādās tehniski sarežģītās jomās pretstatā mazajam darbinieku skaitam **var radīt nepilnīgas uzraudzības risku.**¹⁵³ Komisija uzskata, ka, ņemot vērā augstos pārkāpumu rādītājus, **ir jāpalielina PTAC kapacitāte būvizstrādājumu uzraudzības jomā, palielinot finansējumu ekspertīžu veikšanai un, iespējams, arī darbinieku skaitu, tālab Ministru kabinetam un Saeimai ir jāpalielina PTAC finansējums.**

11.3.7. Ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes regulas Nr.305/2011 sarežģītību, būvniecībā iesaistītajiem lielas problēmas sagādā pašiem izspriest, uz kuriem būvizstrādājumiem minētā regula ir attiecināma. Tas ir viens no faktoriem, kas veicina lielo pārkāpumu skaitu būvizstrādājumu tirgus jomā. **Tāpēc Ekonomikas ministrijai steidzami jāizveido internetā datubāze, kurā būtu pieejama informācija par būvizstrādājumu atbilstību apliecināšu dokumentāciju, kritērijiem, pēc kuriem tā jāvērtē, kā arī cita nepieciešamā informācija. Datubāzes izveidošanai valdībai un Saeimai ir jāparedz attiecīgs finansējums.**¹⁵⁴ Iespējams, šāda datubāze būtu jāizveido Būvniecības informācijas sistēmas ietvaros.

12. Publiskie iepirkumi būvniecībā

12.1. Viens no drošas būvniecības elementiem ir kvalitatīvi celtniecības materiāli. Pēc Zolitūdes traģēdijas publiskajā telpā ir izskanējušas bažas par Lielveikala celtniecībā izmantoto materiālu kvalitāti un pat pieņēmums, ka tas varēja būt iemesls traģēdijai.¹⁵⁵ Publiskie pasūtījumi aizņem būtisku būvniecības tirgus daļu – 2014.gadā 2652 publiskie iepirkumi celtniecības jomā sastādīja 898 miljonus eiro jeb 32 procentus no visiem publiskajiem iepirkumiem.¹⁵⁶ Ņemot vērā to, ka lielākajai daļai sabiedriski nozīmīgu būvju celtniecībā izmanto publisko iepirkumu procedūras rezultātā iegādātus materiālus, Komisija iedziļinājās publisko iepirkumu procedūrās un analizēja to normatīvo regulējumu.

12.2. Publisko iepirkumu procedūras regulē Publisko iepirkumu likums,¹⁵⁷ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums,¹⁵⁸ kā arī Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likums.¹⁵⁹ 2014.gadā publisko iepirkumu jomā ir pieņemtas trīs jaunas direktīvas,¹⁶⁰ kuru vadlīnijas

¹⁵² Ekonomikas ministrijas 15.01.2015. [vēstule Nr.1-1-428](#) par atbildēm uz Komisijas 29.12.2014. [vēstulē Nr.233.9/18-14-12/14](#) uzdotajiem jautājumiem, 16.lpp.

¹⁵³ PTAC darbības stratēģija 2014.–2016.gadam, 24.lpp. Pieejams: <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/ptac-strategija>.

¹⁵⁴ PTAC priekšlikumi būvizstrādājumu tirgus jomā. Sk.: PTAC 01.07.2015. [vēstule Nr.4.2.–5/477](#).

¹⁵⁵ Z.Mače. *Maxima* lietas pirmais izrāviens. Žurnāls "Ir", 2014.gada 20.–26.novembris, Nr.47, 21.–22.lpp. Pieejams: http://www.saeima.lv/zolitude/publikacijas/IR_22012015.pdf.

¹⁵⁶ Iepirkumu uzraudzības biroja mājaslapā pieejamā informācija. Pieejams: <http://www.iub.gov.lv/lv/mekletiepirkumus>.

¹⁵⁷ Publisko iepirkumu likums: pieņemts 06.04.2006. (spēkā no 01.05.2006.)// Latvijas Vēstnesis, 25.04.2006., Nr.65.

¹⁵⁸ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums: pieņemts 25.08.2010. (spēkā no 04.09.2010.)// Latvijas Vēstnesis, 03.09.2010., Nr.140.

¹⁵⁹ Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likums: pieņemts 13.10.2011. (spēkā no 16.11.2011.)// Latvijas Vēstnesis, 02.11.2011., Nr.173.

¹⁶⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2014/24/ES (2014.gada 26.februāris) par publisko iepirkumu. Pieejams: <http://goo.gl/jd0FCu>; Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2014/25/ES (2014.gada 26.februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs. Pieejams:

nacionālajā normatīvajā regulējumā Latvijai ir jāiestrādā līdz 2016.gada aprīlim.¹⁶¹ Tas nozīmē, ka Publisko iepirkumu likumā ir jāiestrādā principi ne tikai ēnu ekonomikas ietekmes mazināšanai, bet arī jāstiprina apakšuzņēmēju uzraudzība un, pats galvenais, augstākā līmenī jānodrošina pasūtījuma izpildes kvalitātes uzraudzība.¹⁶² Jaunās direktīvas Publisko iepirkumu likumā liek mainīt prioritātes par labu sociālajiem, vides un darba tiesību jautājumiem, mazinot zemākās cenas kritērija lomu.¹⁶³ Līdz šim neskaitāmie likuma uzlabojumi¹⁶⁴ iepirkumu jomā nav varējuši ietekmēt valsts un pašvaldību iesīkstējušo praksi, kurā priekšroka tiek dota finansiāli izdevīgākajam piedāvājumam, kā galveno vērtēšanas kritēriju izvēloties zemāko cenu (“lētākās naglas” princips).¹⁶⁵ Jāatzīmē, ka no 2015.gada 1.augusta, kad stājās spēkā jaunākie grozījumi Publisko iepirkumu likumā,¹⁶⁶ ir palielināts pasūtītāju pienākums izvērtēt, vai piedāvājums nav nepamatoti lēts, kā arī izanalizēt, vai pretendenti (un to apakšuzņēmēji) atbilst izslēgšanas noteikumiem. Tāpat pasūtītājam jau šobrīd ir pienākums no Valsts ieņēmumu dienesta pieprasīt atzinumu par ģenerāluzņēmēja un apakšuzņēmēju darba stundas likmes atbilstību vidējam atalgojumam sfērā.¹⁶⁷ Minēto grozījumu ieviešana praksē ir būtiska arī drošas būvniecības jomā, tiem vajadzētu novērst situācijas, kad lētāki celtniecības materiāli vai pārlietu lēts darbaspēks rada apdraudējumu drošai celtniecībai. Pastāv risks, ka šie grozījumi pagarinās piedāvājumu pārbaudes laiku, palielinās korupcijas riskus un administratīvo slogu gan pretendentiem, gan pašvaldību iepirkumu komisijām.¹⁶⁸

12.3. Publisko iepirkumu likums nosaka divus piedāvājuma izvēles kritērijus: saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu vai piedāvājumu ar viszemāko cenu. Lai gan ir gadījumi, kad izvēle tiek izdarīta par labu zināmam pretendentam, lai izvairītos no situācijas, kad par zemāko cenu tiek iegādātas apšaubāmas kvalitātes preces,¹⁶⁹ būvniecības publisko iepirkumu konkursu lielākajā daļā uzvar tie pretendenti, kuri norāda zemāko cenu. Iemesli šādai praksei ir bailes zaudēt Eiropas Savienības finansējumu,¹⁷⁰ iestīgt tiesvedības procesos vai saņemt Valsts kontroles pārmetumus.¹⁷¹ Tas kropļo tirgu, neļaujot izraudzīties labākos materiālus un kvalitatīvākos darba veicējus.¹⁷² **Būtībā, izvēloties pretendentu, kurš piedāvā zemāko cenu, jau a priori tiek izslēgta iespēja iegūt kvalitatīvu rezultātu.** Komisija ir vienisprātis ar Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centru un uzskata, ka **Publisko iepirkumu likumā ir jāiestrādā regulējums, kas**

<http://goo.gl/JkFbFt>; Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2014/23/ES (2014.gada 26.februāris) par koncesijas līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu. Pieejams: <http://goo.gl/B6XRSw>.

¹⁶¹ Iepirkumu uzraudzības biroja mājaslapā pieejamā informācija. Pieejams: <http://www.iub.gov.lv/node/57>.

¹⁶² Pārresoru koordinācijas centra vadītāja P.Vilka sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.12., 6.lpp.

¹⁶³ Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra Prezidija priekšsēdētāja V.Birkava sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.12, 4.lpp.

¹⁶⁴ Publisko iepirkumu likums kopš tā pieņemšanas 2006.gadā ir grozīts 12 reizi. Sk.: Publisko iepirkumu likums. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=133536> (Sadaļa “Grozījumi”).

¹⁶⁵ Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra Prezidija priekšsēdētāja V.Birkava sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.12, 4.lpp.

¹⁶⁶ Grozījumi Publisko iepirkumu likumā: pieņemts 02.10.2014. (spēkā no 16.10.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 15.10.2014., Nr.204, pārejas noteikumu 59.–60.punkts.

¹⁶⁷ R.Raudzeps, A.Repšs. Jauni grozījumi Publisko iepirkumu likumā. *Sorainen*: Oktobris, 2014. Pieejams: <http://www.sorainen.com/UserFiles/File/Publications/lv.HTML>.

¹⁶⁸ Latvijas Pašvaldību savienības 21.04.2015. [vēstule Nr.0420151227/A789](#), 2.lpp.

¹⁶⁹ D.Gailīte, G.Litvins. Publiskais iepirkums Latvijā: starp “gandrīz labi” un “ļoti labi”. Lietpratēju diskusija žurnāla “Jurista Vārds” redakcijā. *Jurista Vārds*, 30.06.2015., Nr.25, 9.lpp.

¹⁷⁰ Latvijas Pašvaldību savienības padomnieka tehnisko problēmu jautājumos A.Salmiņa sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.12, 6.lpp.

¹⁷¹ Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra Prezidija priekšsēdētāja V.Birkava sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.12, 4.lpp.

¹⁷² D.Gailīte, G.Litvins. Publiskais iepirkums Latvijā: starp “gandrīz labi” un “ļoti labi”. Lietpratēju diskusija žurnāla “Jurista Vārds” redakcijā. *Jurista Vārds*, 30.06.2015., Nr.25, 9.lpp.

nepieļautu zemākās cenas dominēšanu.¹⁷³ Jāveicina saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma kritērija izvēle, lai izskaustu būvniecības iepirkumos zemākās cenas principu, kas rada nelabvēlīgus apstākļus kvalitatīva rezultāta sasniegšanai. Ekonomikas ministrijai, sadarbojoties ar nozares speciālistiem, būtu jāizstrādā vadlīnijas un kritēriji saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma izvērtēšanai, ņemot vērā ne vien cenu, bet arī būvdarbu izpildes termiņu, garantijas un defektu novēršanas laiku u.c.¹⁷⁴ Papildus minētajam Publisko iepirkumu likumā ir jāpalielina iepirkuma procedūrā uzvarējušo pretendentu atbildība par būvdarbu izpildes kvalitāti.

12.4. Viena no būtiskākajām problēmām, kuru Komisija nevar nepieminēt, aplūkojot iepirkumu procedūras, ir liels sūdzību skaits gan Iepirkumu uzraudzības birojā, apstrīdot iepirkumus, gan tiesās, pārsūdzot IUB lēmumus. Tas nopietni aizkavē publisko iepirkumu procesu būvniecībā un tautsaimniecībā kopumā.¹⁷⁵ Arī pašvaldības ir norādījušas,¹⁷⁶ ka būtu jāmazina liels nepamatoto sūdzību skaits IUB, nosakot iepirkuma noteikumu un procedūras pārsūdzībai drošības naudas iemaksu, kura tiktu atmaksāta pamatotas sūdzības gadījumā.¹⁷⁷ Lai gan norma par iesniegumu depozītiem Satversmes tiesā ar 2010.gada 19.aprīļa spriedumu lietā Nr.2009-77-01 ir tikusi atzīta par nesamērīgu, IUB ir jāizstrādā samērīgi kritēriji drošības naudas ieviešanai. Tas būtu neatsverams līdzeklis nepamatoto iesniegumu atsijāšanā, jo tie veido pusi no visiem saņemtajiem iesniegumiem.¹⁷⁸

12.5. Iepirkumu komisiju locekļiem bieži vien trūkst nepieciešamo zināšanu,¹⁷⁹ lai kvalitatīvi izvērtētu pretendentu iesniegtos piedāvājumus, vadoties ne tikai pēc cenas, bet arī pēc piedāvātajiem risinājumiem, izmantotajiem materiāliem, piesaistīto ekspertu kvalifikācijas un pieredzes utt. Uzlabot situāciju varētu metodoloģiski ieteikumi, kas iepirkuma speciālistiem paaugstinātu izpratni par iepirkuma procedūru un novērstu nepilnības iepirkuma dokumentācijas sagatavošanas procesā.¹⁸⁰ Ieteikumus (t.sk. standartlīgumus un vadlīnijas) konkrētu nozaru iepirkuma procedūrām IUB jāizstrādā, sadarbojoties ar nozares speciālistiem.

12.6. Lai uzvarētu iepirkumu konkursos, būvnieki, kā arī citu nozaru pārstāvji (piemēram, apsardzes kompānijas) startē kā cita ģenerāluzņēmēja apakšuzņēmēji. Oficiāli pieteiktie pretendenti atbilst iepirkumam izvirzītajām prasībām un iesniegtajai dokumentācijai. Pēc uzvaras konkursos, ignorējot dokumentācijā uzrādītās kvalifikācijas, pie darba ņemas apakšuzņēmēju darbinieki, kuri neatbilst prasībām.

12.6.1. Saskaņā ar pašreizējo normatīvo regulējumu pretendents iepirkuma piedāvājumā var norādīt speciālistus ar atbilstošu kvalifikāciju, bet reāli objektā strādās citi strādnieki, kuriem šādas kvalifikācijas vai izglītības nav. Lai gan Publisko iepirkumu likumā ir noteiktas prasības apakšuzņēmējiem, praksē nav izstrādāts kontroles mehānisms, kas liktu ģenerāluzņēmējiem izmantot tikai to apakšuzņēmēju pakalpojumus, kuri norādīti konkursiem iesniegtajos dokumentos.¹⁸¹ Ir normatīvi jānostiprina efektīvi kontroles mehānismi, kas nepieļautu

¹⁷³ Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra 09.02.2015. vēstule Nr.BKC 12/01, 5.lpp.

¹⁷⁴ Latvijas Pašvaldību savienības 21.04.2015. vēstule Nr.0420151227/A789, 1.–2.lpp.

¹⁷⁵ Biedrības “Latvijas ceļu būvētājs” izpilddirektora Z.Brunava sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. sēdes protokols Nr.12, 7.lpp.

¹⁷⁶ Salaspils novada domes 14.07.2015. atbildes vēstule Nr.ADM/1-18/15/1685.

¹⁷⁷ Latvijas Būvinženieru savienības valdes priekšsēdētāja M.Straumes paustais viedoklis. Sk.: Komisijas 09.03.2015. sēdes protokols Nr.12, 4.lpp.

¹⁷⁸ D.Gailīte, G.Litvins. Publiskais iepirkums Latvijā: starp “gandrīz labi” un “ļoti labi”. Lietpratēju diskusija žurnāla “Jurista Vārds” redakcijā. Jurista Vārds, 30.06.2015., Nr.25, 13.lpp.

¹⁷⁹ Publisko tiesību institūta direktora A.Dravnieka sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. sēdes protokols Nr.12, 7.lpp.

¹⁸⁰ Turpat, 10.lpp.

¹⁸¹ Latvijas Būvnieku asociācijas prezidenta N.Grinberga sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. sēdes protokols Nr.12, 4.lpp.

manipulācijas ar izvirzītajām prasībām un neļautu konkursu uzvarētājus aizstāt ar citiem uzņēmējiem.

12.6.2. Publisko iepirkumu likumā noteikts, ka pasūtītājs var vienpusēji atkāpties no līguma, izslēdzot kandidātu vai pretendentu no turpmākās dalības iepirkumu procedūrā, ja viņš iepriekš nav pildījis ar konkrēto pasūtītāju noslēgtu iepirkuma līgumu vai vienošanos.¹⁸² Iespēja izslēgt pretendentu no dalības publiskajā iepirkumā ir pieļaujama tikai tad, ja šāds noteikums precīzi ierakstīts iepirkuma nolikumā,¹⁸³ turklāt tam ir jāatbilst ES direktīvās pieļautajiem izslēgšanas pamatiem un Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai.¹⁸⁴ Pašreizējā normatīvajā regulējumā nav paredzēts vērtēt pretendenta reputāciju, būvniecības normatīvo aktu pārkāpumu esamību un pretendenta iepriekš veikto darbu kvalitāti, kuri nav saistīti tikai ar konkrēto pasūtītāju. Publisko iepirkumu konkursos var piedalīties arī tie uzņēmēji, kuri ir pārkāpuši būvniecības normatīvos aktus vai kuru iepriekš celtie objekti ir atzīti par nekvalitatīviem, ja vien tas nav bijis saistīts ar konkrēto pasūtītāju. **Iestrādājot Latvijas tiesību aktos direktīvas 2014/24/ES 101.pantu, nekvalificētu vai negodīgu pretendentu varētu izslēgt no konkursa par pārkāpumiem iepirkuma līgumos arī ar citiem pasūtītājiem.**¹⁸⁵

12.7. Pēc iepirkuma līguma noslēgšanas nereti tiek veikti grozījumi līguma nosacījumos, pēc kuru izdarīšanas likumā noteiktajā kārtībā būtu jāizsludina atkārtots konkurss, tomēr praksē šī kārtība nereti netiek ievērota, turklāt IUB nav tiesīgs iejaukties iepirkumos jau pēc līguma noslēgšanas, turpretī pretendents uz tā pamata tiesā var lūgt, lai līgums tiek atzīts par spēkā neesošu.¹⁸⁶ **Lai nodrošinātu lielāku atklātumu iepirkuma procesā, iepirkuma līgumus un to grozījumus vajadzētu publicēt IUB mājaslapā. Tas ļautu izvairīties no būtisku līguma noteikumu grozīšanas jau tūlīt pēc iepirkuma līguma noslēgšanas. Šāda prakse mazinātu tiesvedības riskus, kas bieži vien ir sekas šādām darbībām.**¹⁸⁷

12.8. Eiropas Savienības struktūrfondu finansējuma nosacījumi degradē būvniecības nozari, jo to ietvaros tiek noteikti pārāk īsi termiņi, kuros nav iespējams kvalitatīvi izstrādāt tehnisko projektu.¹⁸⁸ Nereti pieteikšanās ES fondu finansējumam tiek izsludināta pēdējā brīdī, kā rezultātā pieteikuma iesniegšanas termiņš ir vien dažī mēneši, kuru laikā valsts vai pašvaldību iestādēm ir ne vien jāizraugās piemērotākā publiskā iepirkuma procedūra tehniskā projekta projektētāju izvēlei, bet šis tehniskais projekts ir arī jāizstrādā. **Projektiem, kurus finansē no ES fondiem, būtu jānosaka pietiekams laiks, lai varētu paspēt izstrādāt kvalitatīvu projektu, kā arī nodrošināt piemērotāko iepirkuma procedūru.**

12.8.1. Ir jārada centralizētas iepirkuma institūcijas, kas organizētu publisko iepirkumu procedūru iepirkumiem, kuri pārsniedz konkrētu naudas summu. Centralizētas publisko iepirkumu procedūras ieviešana veicinātu to, ka lielākajiem būvprojektiem tiktu piesaistīti

¹⁸² Publisko iepirkumu likuma 39.² panta pirmā daļa.

¹⁸³ D.Gailīte, G.Litvins. Publiskais iepirkums Latvijā: starp “gandrīz labi” un “ļoti labi”. Lietpratēju diskusija žurnāla “Jurista Vārds” redakcijā. Jurista Vārds, 30.06.2015., Nr.25, 13.lpp.

¹⁸⁴ Turpat.

Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā C-465/11 *Forposta SA* pret *Poczta Polska SA*, kurā noteikts, ka par pretendenta izslēgšanas pamatu var būt tikai iepriekš izbeigts līgums ar konkrēto pasūtītāju, kurš nav pildījis savas līgumsaistības.

¹⁸⁵ D.Gailīte, G.Litvins. Publiskais iepirkums Latvijā: starp “gandrīz labi” un “ļoti labi”. Lietpratēju diskusija žurnāla “Jurista Vārds” redakcijā. Jurista Vārds, 30.06.2015., Nr.25, 14.lpp.

Minētajam piekrīt arī Latvijas Pašvaldību savienība, aicinot Publisko Iepirkumu likuma 46.panta pirmās daļas 1.punktu papildināt ar vārdiem “pieredze, personāla kvalifikācija”. Sk.: Latvijas Pašvaldību savienības 21.04.2015. [vēstule Nr.0420151227/A789](#), 1.lpp.

¹⁸⁶ D.Gailīte, G.Litvins. Publiskais iepirkums Latvijā: starp “gandrīz labi” un “ļoti labi”. Lietpratēju diskusija žurnāla “Jurista Vārds” redakcijā. Jurista Vārds, 30.06.2015., Nr.25, 15.lpp.

¹⁸⁷ Turpat.

¹⁸⁸ Latvijas Arhitektu savienības padomes priekšsēdētāja vietnieces E.Rožulapas sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.12, 4.lpp.

iepirkuma jomas eksperti, kuru piesaistīšana tikai ar pašvaldību rīcībā esošajiem līdzekļiem varētu būt apgrūtināša.

12.9. Grozījumi Publisko iepirkumu likumā, kas stājās spēkā 2015.gada 1.augustā, vietējos uzņēmumus nostāda nevienlīdzīgākās pozīcijās, jo liedz iespēju pārbaudīt ārvalstu uzņēmumu stundas atalgojumu attiecīgajā nozarē.¹⁸⁹ **Normatīvajā regulējumā būtu jānoteic, ka atbildīgākie ar būves drošumu saistītie darbi būvobjektā ir jāveic pašam ģenerāluzņēmējam, izslēdzot iespēju tos nodot apakšuzņēmējiem, kuriem nav attiecīgās pieredzes un kvalifikācijas, tādējādi nodrošinot vienlīdzīgākas iespējas visiem pretendentiem.**

12.10. Izstrādājot jauno Publisko iepirkumu likumu, jāapsver iespēja nošķirt iepirkumus būvniecības jomā no pārējiem iepirkumiem, paredzot tiem jaunajā likumā atsevišķu nodaļu.¹⁹⁰

12.11. Iepirkuma speciālistu profesionālās sagatavotības trūkums kontekstā ar nespēju pamatot iepirkuma procesā pieņemtos lēmumus ir praksē bieži novērojama parādība, kas likumsakarīgi izriet no profesionālās apmācības programmas trūkuma Latvijas izglītības sistēmā.¹⁹¹ **Būtu jāizvērtē iespēja ieviest iepirkuma speciālista profesijai atbilstošu izglītības programmu, lai vismaz lielākajiem iepirkumiem varētu piesaistīt kvalificētus speciālistus, kuri spētu sagatavot kvalitatīvu iepirkuma dokumentāciju.**

13. Par nepieciešamību ieviest identifikācijas kartes būvniecībā nodarbinātajiem

13.1. Vispārīgajos būvnoteikumos galvenajam būvdarbu veicējam un atbildīgajam būvdarbu vadītājam ir noteikts pienākums iesaistīt būvniecības procesā tikai atbilstošas kvalifikācijas būvdarbu izpildītājus, kas praktiski ietver jebkuru strādnieku būvobjektā. Tomēr minētais pienākums ir tikai deklaratīva prasība, kura praksē reti kad tiek īstenota, jo nav izveidots kontroles mehānisms.¹⁹² Reālā situācija darba tirgū ir tāda, ka praktiski jebkurš cilvēks, neatkarīgi no kvalifikācijas un prasmēm, var atrast darbu celtniecībā, līdz ar to viena no būvniecības procesa stadijām – būvdarbi, lielā mērā netiek kontrolēti. To pierāda arī augstais ēnu ekonomikas īpatsvars būvniecības nozarē, kas 2014. gadā tiek lēsts līdz pat 48,9 procentu apmērā.¹⁹³ **Pastāvot šādai problēmai, nav izslēdzama Zolitūdes traģēdijai līdzīgas nelaimes atkārtšanās.**

13.2. Kā viens no risinājumiem šai problēmai ir identifikācijas karšu ieviešana visiem būvniecībā nodarbinātajiem.¹⁹⁴ Šāda karšu ieviešana ļautu visiem būvstrādniekiem izvirzīt noteiktas kvalifikācijas prasības un kontroles institūcijām efektīvi uzraudzīt šo prasību ievērošanu, tādējādi no darba tirgus izslēdzot nekvalificētos strādniekus. Nosakot, ka bez šādas kartes nav iespējams strādāt būvniecībā, ievērojami tiktu samazināts ēnu ekonomikas īpatsvars nozarē.¹⁹⁵ Identifikācijas karšu ieviešana arī mazinātu zemākās cenas kritērija lomu publiskajos iepirkumos, jo ļautu efektīvi cīnīties ar gadījumiem, kad pretendents iepirkuma piedāvājumā norāda speciālistus ar atbilstošu kvalifikāciju, bet reāli objektā strādā citi strādnieki, kuriem šādas kvalifikācijas nav.

¹⁸⁹ Latvijas Pašvaldību savienības padomnieka tehnisko problēmu jautājumos A.Salmiņa sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 09.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.12, 6.lpp.

¹⁹⁰ Latvijas Pašvaldību savienības 21.04.2015. [vēstule Nr.0420151227/A789](#), 1.lpp.

¹⁹¹ D.Gailīte, G.Litvins. Publiskais iepirkums Latvijā: starp “gandrīz labi” un “ļoti labi”. Lietpratēju diskusija žurnāla “Jurista Vārds” redakcijā. Jurista Vārds, 30.06.2015., Nr.25, 8.–9.lpp.

¹⁹² Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra 09.02.2015. [vēstule Nr.BKC 12/01](#)

¹⁹³ Putniņš T., Sauka A. Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009-2014. (SSE Riga Ilgtspējīga biznesa centrs.) Pieejams: http://www.sseriga.edu/files/content/sseriga_enu_ekonomikas_indekss_2009_2014.pdf

¹⁹⁴ Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra 09.02.2015. [vēstule Nr.BKC 12/01](#)

¹⁹⁵ Ārvalstu prakse par identifikācijas kartēm būvniecības nozarē apkopota ziņojumā „Social identity cards in the European construction industry”, kurš tika sagatavots Eiropas būvniecības nozares sociālo partneru veiktā projekta ietvaros. Pieejams: <http://www.fiec.eu/en/cust/documentview.aspx?UID=c6c28629-f220-4072-ac77-c5fe4cecef91>

13.3. Ārvalstu pieredze liecina, ka identifikācijas kartes tiek ieviestas ar mērķi nodrošināt atbilstošu profesionālo kvalifikāciju, drošības standartu un arodveselības prasību ievērošanu, ēnu ekonomikas īpatsvara samazināšanu nozarē un nelaimes gadījumu skaitu samazināšanu būvobjektos. Spānija, Itālija, Lietuva, Lielbritānija, Luksemburga, Zviedrija, Dānija, Somija, Rumānija, Francija, Beļģija ir ieviesušas identifikācijas kartes vai līdzīgas sistēmas būvniecības jomā. **Jāatzīmē, ka visas šīs valstis identifikācijas karšu sistēmas ir izstrādājušas un nodrošina to pārvaldi vai nu ar tiešu nozares starpniecību, vai ļoti cieši sadarbojoties ar to.**¹⁹⁶

13.4. Pamatojoties uz iepriekšminēto, Komisijas viedoklis ir sekojošs: Saeimas Tautsaimniecības komisijai ir jāizstrādā un Saeimai ir jāpieņem grozījumi Būvniecības likumā, nosakot identifikācijas karšu ieviešanu būvniecības nozarē strādājošajiem, paredzot Ministru kabinetam tiesības izstrādāt atsevišķus Ministru kabineta noteikumus. Ministru kabineta noteikumus jāparedz, ka identifikācijas karšu ieviešana un sistēmas uzturēšana tiek deleģēta nozares nevalstiskajam sektoram, precīzi nosakot ieviešanas etapus un gala termiņu. Valdībai un Saeimai ir jāparedz attiecīgs finansējums šī priekšlikuma īstenošanai.

14. Prasības vides pieejamībai būvniecībā personām ar invaliditāti

14.1. Papildus iepriekšminētajiem priekšlikumiem par būvniecības jomu regulējošo normatīvo aktu uzlabošanu Komisija ir nonākusi pie secinājuma, ka nepieciešams uzlabot vides pieejamību un evakuācijas kārtību ārkārtas situācijās personām ar invaliditāti. Prasība nodrošināt vides pieejamību ir iekļauta spēkā esošā Būvniecības likuma 4.panta 6.punktā kā viens no būvniecības principiem; detalizētākas vides pieejamības prasības ir paredzētas būvnormatīvos.¹⁹⁷ Savukārt kārtība, kādā veicama personu ar invaliditāti evakuēšana, nav normatīvi noregulēta, un tas liecina par to, ka pašreizējais regulējums ir nepilnīgs.

14.2. Aplūkojot ārkārtas krīzes vadību un civilās aizsardzības sistēmas nepilnības, kā arī uzklusot Komisijas pieaicināto ekspertu, Invalīdu un viņu draugu apvienības "Apeirons" viedokli, Komisija secina, ka, izstrādājot normatīvo regulējumu un jaunu kārtību attiecībā uz personu ar invaliditāti tiesībām, būtu nepieciešams noteikt obligātu saskaņošanu ar nevalstiskajām organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti intereses.¹⁹⁸ Komisija pievienojas "Apeirona" viedoklim, ka papildus spēkā esošajām būvniecības regulējumā ietvertajām normām par vides pieejamību būtu jānosaka arī atbildība un sankcijas par vides pieejamības normu neievērošanu visās būvniecības stadijās.¹⁹⁹

14.3. Savukārt, veicot evakuācijas pasākumus ārkārtas situācijās, ir svarīgi ievērot, lai arī cilvēki ar dzirdes traucējumiem uztvertu trauksmes signālus un instrukcijas, bet cilvēki ar redzes traucējumiem varētu izprast darbības trauksmes gadījumos.²⁰⁰ Normatīvā līmenī ir jāparedz, lai cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem informācija būtu viegli uztverama.²⁰¹ Ievērojot personu ar invaliditāti vajadzības, jaunajos ugunsdrošības noteikumos, kā arī tiem pakārtotajās ugunsdrošības instrukcijās²⁰² jāparedz piemēroti evakuācijas ceļi un palīdzības sniegšanas veidi.

¹⁹⁶ Ārvalstu prakse par identifikācijas kartēm būvniecības nozarē apkopota ziņojumā „Social identity cards in the European construction industry”, kurš tika sagatavots Eiropas būvniecības nozares sociālo partneru veiktā projekta ietvaros. Pieejams: <http://www.fiec.eu/en/cust/documentview.aspx?UID=c6c28629-f220-4072-ac77-c5fe4cecef91>

¹⁹⁷ Ministru kabineta 30.06.2015. noteikumi Nr.331 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 208-15 "Publiskas būves"" (spēkā no 01.07.2015.)// Latvijas Vēstnesis, 30.06.2015., Nr.125.

¹⁹⁸ Invalīdu un viņu draugu apvienības "Apeirons" 18.05.2015. [vēstule](#), 1.lpp.

¹⁹⁹ Turpat.

²⁰⁰ Invalīdu un viņu draugu apvienības "Apeirons" vadītāja I.Baloža sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 27.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.17, 8.lpp.

²⁰¹ Invalīdu un viņu draugu apvienības "Apeirons" 18.05.2015. [vēstule](#), 2.lpp.

²⁰² Ministru kabineta 17.02.2004. noteikumi Nr.82 "Ugunsdrošības noteikumi" (spēkā no 21.02.2004.)// Latvijas Vēstnesis, 20.02.2014., Nr.28, 10.9.6.punkts.

Turklāt ārstniecības iestādēm jānodrošina Noteikumos par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām noteiktās vides pieejamības prasības, lai operatīvi varētu sniegt ārstniecisko palīdzību personām ar invaliditāti arī ārkārtas situācijās.²⁰³

15. Par nepieciešamību ieviest lobisma tiesisko reglamentāciju

15.1. Ar jaunā Būvniecības likuma izstrādi saistīto amatpersonu un būvniecības nevalstisko organizāciju pārstāvju paustie viedokļi,²⁰⁴ kā arī bijušā Ekonomikas ministrijas valsts sekretāra Jura Pūces sievas vadītās biedrības "Ascendum" saņemtie ziedojumi no būvniecības uzņēmumiem²⁰⁵ Komisijai liek secināt, ka jaunā Būvniecības likuma izstrādi ir ietekmējis ļoti spēcīgs būvnieku lobijs.

15.2. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja izstrādātajā likumprojektā "Lobisma atklātības likums" tiek sniegta šāda lobisma definīcija: "Lobēšana ir apzināta privātpersonas interesēs veikta saziņa ar publiskās varas institūcijas pārstāvi nolūkā ietekmēt publiskās varas institūcijas pārstāvja rīcību dokumentu un to projektu ierosināšanas, izstrādes, saskaņošanas, pieņemšanas vai izsludināšanas procesā."²⁰⁶ **Demokrātiskā un tiesiskā valstī lobēšana ir normāla un pat vēlama parādība, kas veicina normatīvo aktu kvalitātīvu izstrādi, pie nosacījuma, ka lobētāju argumentācija tiek pienācīgi izvērtēta un tiek nodrošināta lobēšanas procesa atklātība un lobētāju vienlīdzība.**²⁰⁷ Pretējā gadījumā lobisms var negatīvi ietekmēt normatīvo aktu saturu, atspoguļojot šaurām grupām izdevīgus, bet sabiedrībai neizdevīgus noteikumus, kā tas Komisijas ieskatā izpaužas Būvniecības likumā.

15.3. Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijai ir jāizstrādā un Saeimai jāpieņem Lobēšanas atklātības likums un jāspēr pirmie soļi nevienlīdzīgas lobēšanas apkarošanā²⁰⁸ un likumdošanas caurredzamības uzlabošanā. **Būtu jāievieš publisks lobētāju reģistrs,** piemēram, žurnāla formā, kurā norādītu, kuri lobīji pārstāv kādas konkrētas organizācijas intereses.²⁰⁹ Lobētāju reģistrs kalpotu par atskaites punktu paskaidrojumu pieprasīšanai par likumprojektiem, kuri pieņemti pretēji Saeimas komisiju sēdēs nolemtajam un paredzamajam iznākumam.²¹⁰ Lobisma tiesiskā regulējuma ieviešana veicinātu ne vien atklātību visās likumdošanas stadijās, bet arī pastiprinātu likumdevēja atbildību par pieņemtajiem normatīvo aktu grozījumiem.²¹¹

²⁰³ Ministru kabineta 20.01.2009. noteikumi Nr.60 "Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām" (spēkā no 12.02.2009.)// Latvijas Vēstnesis, 11.02.2009., Nr.23, 3.2.punkts, 4.punkts.

²⁰⁴ Uz to, ka jaunā Būvniecības likuma izstrādes laikā ir bijusi lobīju ietekme, norāda Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS pētniece, būvniecības jomas eksperte A.Lešinska, bijušais (19.01.2010.–27.11.2013.) Ekonomikas ministrijas valsts sekretārs J.Pūce, Būvindustrijas nevalstisko organizāciju koordinācijas centra Prezidiņa priekšsēdētājs V.Birkavs, 11.Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja I.Čepāne, bijušais Saeimas Juridiskā biroja juridiskais padomnieks E.Pastars. Arī pašreizējais Saeimas Tautsaimniecības komisijas priekšsēdētājs R.Naudiņš norādījis, ka būvnieku spiediens uz Saeimas deputātiem un ministriem ir liels. Sk.: Komisijas 16.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.10, 5., 10.lpp., V.Birkava 09.07.2015. sniegtā informācija Latvijas Radio 1 raidījumā "Pēcpusdiena." Pieejams: <http://goo.gl/PGUxgO>; I.Čepānes 03.12.2013. sniegtā informācija Latvijas Radio raidījumā "Krustpunktā". Pieejams: <http://goo.gl/78uX9d>; Komisijas 15.12.2015. sēdes stenogramma, 33.lpp.

²⁰⁵ Komisijas 16.02.2015. [sēdes protokols](#) Nr.10, 6.–7.lpp.

²⁰⁶ Lobēšanas atklātības likumprojekts. 2014.gada 13.janvāra redakcija. Pieejams: <http://goo.gl/9VLuUI> un <http://goo.gl/ljtQRg>.

²⁰⁷ V.Kalniņš. Parlamentārā lobēšana starp pilsoņa tiesībām un korupciju. – Rīga, 2005. Pieejams: <http://goo.gl/EwLX8W>.

²⁰⁸ M.Ķirsons. Lobisma jomā spiež uz deputātu godaprātu. Dienas Bizness, 06.07.2015., 7.lpp.

²⁰⁹ Komisijas priekšsēdētāja R.Baloža 09.07.2015. sniegtā informācija Latvijas Radio 1 raidījumā "Pēcpusdiena". Pieejams: <http://goo.gl/PGUxgO>.

²¹⁰ Sabiedrības par atklātību "Delna" direktora G.Jankova 09.07.2015. sniegtā informācija Latvijas Radio 1 raidījumā "Pēcpusdiena". Pieejams: <http://goo.gl/PGUxgO>.

²¹¹ M.Ķirsons. Lobisma jomā spiež uz deputātu godaprātu. Dienas Bizness, 06.07.2015., 7.lpp.

C. Valsts un pašvaldības dienestu gatavība rīcībai ārkārtējās situācijās

16. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta veikto darbību un tehnisko iespēju novērtējums saistībā ar Zolitūdes traģēdiju

16.1. Glābšanas darbos sakarā ar Zolitūdes traģēdiju tika iesaistīti ne tikai valsts un pašvaldības rīcībā esošie cilvēku resursi, bet tika izmantots arī privātzņēmēju rīcībā esošais materiāltehniskais nodrošinājums. Tāpat palīdzīgu roku piedāvāja citas valstis (piemēram, Igaunija, Lietuva, Krievija). **Izmeklēšanas komisija uzskata, ka glābšanas darbi sakarā ar Zolitūdes traģēdiju tika organizēti savlaicīgi, tomēr Komisija konstatēja, ka Traģēdija ir atklājusi virkni trūkumu Latvijas valsts civilās aizsardzības sistēmā un dienestu savstarpējās koordinācijas jomā.** Zolitūdes traģēdija ir palīdzējusi izprast, kādi uzlabojumi normatīvajos aktos nekavējoties veicami. Komisijai ir skaidrs, kādus speciālus aprīkojumus steidzami nepieciešams iegādāties, lai iespējamās traģēdijas gadījumā glābēji varētu kvalitatīvāk veikt savus darbus.

16.2. Talsu traģēdija 1997.gadā, kad pilsētas svētkos, VUGD demonstrējot savu tehniku, gāja bojā deviņi bērni, ir viens no vistraģiskākajiem notikumiem VUGD vēsturē, kas atklāja un saasināja daudzas VUGD iekšienē pastāvošās problēmas – darbaspēka trūkumu, strādājošo zemo atalgojumu, kā arī VUGD tehniskā nodrošinājuma zemo līmeni. Savukārt 2010.gada 2.oktobrī Kristaps Streičs – negadījumā nokļuvušais režisors – pēc motodeltaplāna avārijas Daugavpils novada Vecsalienes pagastā gāja bojā tādēļ, ka glābšanas operācijā savlaicīgi nesaņēma palīdzību.²¹² Minētais gadījums parādīja, ka stresa situācijā cilvēks nereti nespēj precīzi nosaukt savu atrašanās vietu, tālab nepieciešama pozicionēšanas sistēma,²¹³ kas informāciju par negadījuma vietu ģenerē pati, ja vien cilvēks ir aktivizējis šādu nepieciešamību. Vienlaikus VUGD jāpievērš lielāka uzmanība cilvēkiem ar specifiskām prasmēm – piemēram, alpīnisma, zemūdens meklēšanas u.c. Ne mazāk svarīgi kā nodrošināt šādu prasmju iegūšanu glābējiem ir šīs prasmes, izmantojot teorētiskās un praktiskās nodarbības, saglabāt un uzturēt attiecīgā līmenī, taču pats būtiskākais ir nodrošināt, lai dienestā šādi cilvēki būtu pastāvīgi, jo ugunsdzēsēja–glābēja zemais atalgojums nereti ir par iemeslu tam, kādēļ dienējošie pamet VUGD, turklāt ir daudz vakantu amata vietu. Gan Zolitūtes traģēdija, gan ugunsgrēks 2013.gada 20.jūnijā Latvijas Republikas Valsts prezidenta rezidencē Rīgas pilī²¹⁴ parādīja, ka VUGD ir spējīgs ilgstoši koordinēt un vadīt lielus cilvēku resursus no vairākiem glābšanas darbos iesaistītajiem dienestiem, prot piemeklēt konkrētajai situācijai nepieciešamo un pārvaldīt lielu sarežģītas tehnikas daudzumu, taču šie notikumi viennozīmīgi parādīja arī to, ka VUGD rīcībā esošie tehniskie līdzekļi lielākoties fiziski un morāli noveco daudz straujāk, nekā šis dienests ar tam atvēlētajiem budžeta līdzekļiem spēj tos atjaunot.²¹⁵ Apgalvot, ka jaunas tehnikas un aprīkojuma iepirkšana izslēgs traģēdijas nākotnē, nevar, taču to, ka tehnisko resursu izmantošanas robeža ir ļoti tuvu, nekādā gadījumā nedrīkst atstāt bez pienācīgas uzmanības.

16.3. Pašlaik VUGD rīcībā ir 92 ugunsdzēsības depo ēkas, no kurām tikai divas atbilst visām mūsdienu prasībām.²¹⁶ Šie depo atrodas Vidzemē: tie ir Cēsu (2014) un Valkas (2015) depo kompleksi, kas celti ar ES līdzfinansējumu. Lielākā daļa no pārējiem 90 depo ir vāji aprīkoti un sliktā tehniskajā stāvoklī. Vairums (65%) glābēju depo ir uzbūvēti padomju okupācijas periodā, bet pēc neatkarības atjaunošanas uzbūvēti vai renovēti tikai 2 procenti VUGD ēku. Viena trešā daļa

²¹² TVNET/De Facto. Kā patiesībā notika režisora Kristapa Streiča glābšana. 09.10.2011. Pieejams:

<http://goo.gl/WMvOK>.

²¹³ Juristu biedrības prezidenta A.Borovkova sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 30.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.15, 7.lpp.

²¹⁴ Delfi. Prezidents: jautājums par VUGD tehnisko nodrošinājumu ir primāri risināms. 24.07.2013. Pieejams:

<http://goo.gl/Whnwdf>.

²¹⁵ VUGD 10.08.2015. [vēstule Nr.22-1.22/1227](#), 12.lpp.

²¹⁶ VUGD 10.08.2015. [vēstule Nr.22-1.22/1227](#), 8.–9.lpp., Iekšlietu ministrijas 12.08.2015. [vēstule Nr.1-28/1896](#), 6.lpp.

(33%) depo ēku uzbūvētas vēl pirms Otrā pasaules kara.²¹⁷ Attālums starp šīm lielākoties vāji aprīkotajām un sliktā tehniskajā stāvoklī esošajām ēkām ir 30–50 kilometru, un tas nozīmē, ka glābēji notikuma vietā var ierasties novēloti, ja negadījums noticis tālu no depo. Tādējādi netiek nodrošināta Ministru kabineta 2004.gada 3.februāra noteikumos Nr.61 “Kārtība, kādā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests veic un vada ugunsgrēku dzēšanu un glābšanas darbus”²¹⁸ paredzēto normu izpilde, kuras nosaka, cik ilgā laikā glābējiem jāierodas notikuma vietā.²¹⁹ Līdz ar to pastāv iespēja, ka iedzīvotāji var laikus nesaņemt palīdzību dažādos gadījumos (ugunsgrēki, avārijas u.c.) atbilstoši šajos noteikumos paredzētajam. Tas norāda uz apstākli, ka **VUGD depo ēku daudzums ir nepietiekams un, valdībai veidojot budžetu, ir jāatrod finansējums plānveidīgai 15 depo ēku jaunbūvei (esošo vietā), 32 esošo depo rekonstrukcijai un 40 esošo depo renovācijai.**²²⁰

16.4. Komisija ir saņēmusi informāciju, ka VUGD rīcībā ir liels skaits transportlīdzekļu (83 no tiem – 1984.gada ražojums un vecāki, 141 – ražoti laikā no 1984.gada līdz 1993.gadam, bet 162 – no 1994.gada līdz 2003.gadam),²²¹ kuru nolietojums pārsniedz Ministru kabineta 2009.gada 15.decembra noteikumos Nr.1486 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārto grāmatvedības uzskaiti” paredzēto transportlīdzekļu lietderīgas izmantošanas laiku – 10 gadus.²²² Funkciju izpildei nepieciešamais speciālās transportlīdzekļu tehnikas vienību skaits (729 tehnikas²²³ vienības jeb 39,4%) ir neatbilstošs Ministru kabineta 2011.gada 21.jūlija noteikumos Nr.458 “Noteikumi par Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam ugunsgrēku dzēšanai un glābšanas darbiem nepieciešamajām iekārtām, speciālo un tehnisko aprīkojumu, kā arī tā normām” noteiktajam skaitam (1850 tehnikas²²⁴ vienībām).²²⁵ Situāciju labi ilustrē fakts, ka 2015.gada 9.aprīlī remontā atradās 62 VUGD tehnikas vienības.²²⁶ Jāpiezīmē, ka, izmantojot galvenokārt vecus transportlīdzekļus, tos nepieciešams bieži remontēt, tādējādi palielinot noslogojumu pārējiem transportlīdzekļiem, turklāt VUGD transportlīdzekļu ekspluatācijas laiks ir īsāks nekā administratīvajiem transportlīdzekļiem – tas ir paredzēts aptuveni pieciem gadiem, jo šie transportlīdzekļi tiek izmantoti 24 stundas diennaktī, veicot arī izbraukumus ārpus pilsētu teritorijām.²²⁷ Iekšlietu ministrija atbilstoši tai piešķirtajam finansējumam ilgtermiņa saistībām līdz 2018.gadam plāno tērēt 36 286 423 eiro speciālo ugunsdzēsības un glābšanas transportlīdzekļu iegādei, taču ar to iegādi netiks nodrošināts viss VUGD nepieciešamās speciālās tehnikas daudzums.²²⁸

²¹⁷ Pielikums Iekšlietu ministrijas 08.05.2014. rīkojumam Nr.1-12/1047. VUGD darbības stratēģija 2014.–2016. gadam, 6.lpp. Pieejams: <http://www.vugd.gov.lv/files/textdoc/VUGDSt2014.pdf>.

²¹⁸ Ministru kabineta 03.02.2004. noteikumi Nr.61 “Kārtība, kādā Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests veic un vada ugunsgrēku dzēšanu un glābšanas darbus” (spēkā no 07.02.2004.)// Latvijas Vēstnesis, 06.02.2004., Nr.20, 5.–6.punkts.

²¹⁹ Iekšlietu ministrijas 28.04.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/1130](#) uz Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas 01.04.2015. vēstuli Nr.9/6-142-52-12/15, 1.–2.lpp.

²²⁰ VUGD 10.08.2015. [vēstule Nr.22-1.22/1227](#), 9.lpp.

²²¹ Iekšlietu ministrijas 28.04.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/1130](#) uz Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas 01.04.2015. vēstuli Nr.9/6-142-52-12/15, 3.lpp.

²²² Ministru kabineta 15.12.2009. noteikumi Nr.1486 “Kārtība, kādā budžeta iestādes kārto grāmatvedības uzskaiti” (spēkā no 01.01.2010.)// Latvijas Vēstnesis, 28.12.2009., Nr.203.

²²³ Iekšlietu ministrijas 28.04.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/1130](#) uz Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas 01.04.2015. vēstuli Nr.9/6-142-52-12/15, 3.lpp.

²²⁴ Turpat.

²²⁵ Ministru kabineta 21.06.2011. noteikumi Nr.458 “Noteikumi par Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam ugunsgrēku dzēšanai un glābšanas darbiem nepieciešamajām iekārtām, speciālo un tehnisko aprīkojumu, kā arī tā normām” (spēkā no 29.06.2011.)// Latvijas Vēstnesis, 28.06.2011., Nr.98.

²²⁶ Iekšlietu ministrijas 28.04.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/1130](#) uz Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas 01.04.2015. vēstuli Nr.9/6-142-52-12/15, 3.–4.lpp.

²²⁷ Turpat, 4.lpp.

²²⁸ Iekšlietu ministrijas 12.08.2015. [vēstule Nr.1-28/1896](#), 7.lpp.

16.5. Lai gan Iekšlietu ministrijas un VUGD pārstāvji Izmeklēšanas komisijai apgalvoja, ka VUGD kapacitāte, materiāltehniskais nodrošinājums un cilvēku resursi ir pietiekami, lai nodrošinātu glābšanas darbu kvalitatīvu veikšanu,²²⁹ **Komisija ir nākusi pie atzinuma, ka nepieciešams ne tikai steidzami atjaunot ugunsdzēsības depo ēkas, plānveidīgi iepirkt vai nomāt²³⁰ jaunus, mūsdienu prasībām atbilstošus speciālos transportlīdzekļus, bet arī veicināt atbilstošu atalgojumu nozares darbiniekiem, kā arī celt darbinieku profesionālo kvalifikāciju.**

16.6. Komisijas sēdēs iezīmējās arī problēma, kas saistīta ar neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanu cietušajiem. Glābšanas darbu laikā mediķu atrašanās bīstamajā zonā ir jautājums, kam pēc Zolitūdes traģēdijas tiek pievērsta pastiprināta uzmanība. **Saskaņā ar normatīvajos aktos VUGD noteiktajām funkcijām un uzdevumiem šis dienests vada un veic glābšanas darbus, glābēji ir apmācīti un gatavi sniegt pirmo palīdzību, taču medicīniskās palīdzības sniegšana nav viņu kompetencē.²³¹**

17. Traģēdijas ietekmē veiktie uzlabojumi ugunsdrošības un civilās aizsardzības jomu regulējošos normatīvajos aktos

17.1. Ir jāatzīst, ka gan Iekšlietu ministrija, gan VUGD ir ņēmuši vērā Zolitūdes traģēdijas sniegtās mācības un centušies stiprināt ugunsdrošības un civilās aizsardzības kapacitāti. Ir sagatavota virkne tiesību aktu projektu, kas sekmēs ugunsdrošības speciālistu izglītības un kvalifikācijas paaugstināšanu, tiek strādāts pie iekšlietu nozares dienestu materiāltehniskās bāzes modernizēšanas, prevencijas pasākumiem ugunsdrošības un civilās aizsardzības jomā, kā arī pie Iekšlietu ministrijas pakļautībā esošo amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm atlīdzības sistēmas pilnveidošanas.²³² Pašreizējais normatīvais regulējums noteic, ka katrā tirdzniecības objektā, kurā strādā vai kuru vienlaikus var apmeklēt 10 un vairāk cilvēku, ir jānotiek atbildīgo personu apmācībai ugunsdrošības jomā un darbinieku instruktāžai ugunsdrošības jautājumos.²³³ Jaunais Ugunsdrošības noteikumu projekts²³⁴ paredz, ka par ugunsdrošības apmācību atbildīgajai personai ir nepieciešama profesionālā izglītība ugunsdrošībā vai attiecīga apmācība ugunsdrošības jomā,²³⁵ kā arī tiek precizēts regulējums attiecībā uz evakuācijas ceļiem.²³⁶ **Atskatot trauksmes signālam vai pamanot ugunsgrēku, ikvienai personai saskaņā ar minēto projektu būs pienākums evakuēties no ēkas vai būves;** ir papildinātas arī normas par drošības zīmju lietošanu un uguns aizsardzības sistēmu uzturēšanu, tajās iekļauts aizliegums izmantot būves pretēji būvprojektā paredzētajam lietošanas veidam, noteikti apstākļi, kas pielīdzināmi nepieļaujamam riskam, un ietverta prasība dzīvojamās telpās izvietot autonomos dūmu detektorus.

²²⁹ VUGD 24.04.2015. [atbildes vēstule Nr.22/1.22/564](#), 8.–9.lpp., Iekšlietu ministrijas 14.04.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/978](#), 1.lpp.

²³⁰ **Piebilde.** Iekšlietu ministrija un VUGD norāda, ka transportlīdzekļu nomāšana uz pieciem gadiem ir finansiāli izdevīgākais risinājums šā dienesta nodrošināšanai ar nepieciešamo speciālo transportlīdzekļu skaitu. Sk.: Iekšlietu ministrijas 28.04.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/1130](#) uz Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas 01.04.2015. vēstuli Nr.9/6-142-52-12/15, 4.lpp.

²³¹ Biedrības “Zolitūde 21.11.” pārstāves R.Ločmeles-Luņovas sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 30.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.15, 8.lpp.: ugunsdrošības un civilās aizsardzības eksperta V.Zaharova sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 20.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.16, 8.lpp.; Iekšlietu ministrijas 14.04.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/978](#), 5.lpp.

²³² Iekšlietu ministrijas paveiktās un turpmākās darbības normatīvo aktu sakārtošanā minētas 12.08.2015. vēstules pielikumā. Sk.: Iekšlietu ministrijas 12.08.2015. [vēstule Nr.1-28/1896](#), 2.lpp.

²³³ Ministru kabineta 17.02.2004. noteikumi Nr.82 “Ugunsdrošības noteikumi” (spēkā no 21.02.2004.)// Latvijas Vēstnesis, 20.02.2004., Nr.28, 8.1.punkts.

²³⁴ Noteikumu projekts “Ugunsdrošības noteikumi”. Pieejams: <http://goo.gl/OZhXtc>.

²³⁵ Noteikumu projekta “Ugunsdrošības noteikumi” anotācijas I sadaļas “Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība” 2.punkts. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40340907>.

²³⁶ VUGD 10.08.2015. [vēstule Nr.22-1.22/1227](#), 13.lpp.

17.2. Zolitūdes traģēdija ir veicinājusi arī jauna Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likuma projekta izstrādi.²³⁷ Salīdzinājumā ar līdzšinējo normatīvo regulējumu likumprojektā tiek **paredzēta attiecīgo ministriju un pašvaldību konkrēta atbildība un loma katastrofu pārvaldīšanas koordinēšanā**, tiek noteikti infrastruktūras īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākumi civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas jomā, kā arī paredzēts, ka civilās aizsardzības pasākumi jāplāno, pamatojoties uz riska novērtēšanas rezultātā iegūtajiem datiem.²³⁸

17.3. Institūciju sadarbības un koordinācijas jautājumi ārkārtējās situācijās ir atrunāti Valsts civilās aizsardzības plānā un pašvaldību civilās aizsardzības plānos atbilstoši iedalījumam trijos līmeņos (notikuma vieta, pašvaldības līmenis, valsts līmenis), kā arī civilās aizsardzības jomu reglamentējošos ārējos normatīvajos aktos.²³⁹ Pašvaldību līmenī darbojas 71 civilās aizsardzības komisija, kuru loma ir tikai konsultatīva un koordinējoša, valsts līmenī ir izveidota Krīzes vadības padome, kuras loma tāpat ir konsultatīva un koordinējoša.²⁴⁰ Vairāk par valsts un pašvaldību lomu ārkārtējās situācijās tiek runāts 18.nodaļā.

17.4. Papildus iepriekš minētajam katrā VUGD teritoriālās struktūrvienības pārziņas rajonā (turpmāk – pārziņas rajons) ir izveidots specializētās tehnikas saraksts, kurā apkopota informācija par visu potenciāli pieejamo tehniku, tās raksturlielumiem un sniegta kontaktinformācija; saraksts ir pieejams VUGD un katrai konkrētā pārziņas rajonā esošajai civilās aizsardzības komisijai.²⁴¹

17.5. Līdz Zolitūdes traģēdijai Valsts civilās aizsardzības plānā ēku sagrūšanas riski tika saistīti vienīgi ar zemestrīcēm. Pēc Traģēdijas ēku sabrukšanas riski ir nodalīti atsevišķi, esošajā Valsts civilās aizsardzības plānā nosakot detalizētāku rīcības modeli iesaistītajām institūcijām.²⁴² **Valsts civilās aizsardzības plāns papildināts arī ar jaunu (32.) pielikumu par ēku un būvju sabrukšanu, kurā noteikti preventīvie, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumi, par to atbildīgās institūcijas, darbu izpildītāji un pasākumu izpildes termiņi, ko Komisija atzinīgi novērtē.**²⁴³

18. Par nepieciešamību izstrādāt vadlīnijas tirdzniecības darbinieku drošībai darba vietās

18.1. Zolitūdes traģēdija sabiedrības atmiņā visvairāk iespiedusies tieši ar lielo upuru un ievainojumus guvušo cilvēku skaitu. Starp 54 dzīvību zaudējušajiem bija arī četri Lielveikala darbinieki.²⁴⁴ Zolitūdes traģēdija parādīja, ka tirdzniecības darbinieki nav pietiekami informēti par drošības pasākumiem, kas veicami ārkārtējās situācijās,²⁴⁵ kā arī to, ka trūkst visaptverošu vadlīniju par darbinieka rīcību situācijās, kad darba vietā tiek apdraudēta viņa drošība un veselība.²⁴⁶ **Tirdzniecības nozarē ir nodarbināti 20 procenti no darbspējīgajiem iedzīvotājiem, pārējie**

²³⁷ Likumprojekts “Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likums”. Pieejams: <http://goo.gl/2azwvG>.

²³⁸ Likumprojekta “Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likums” anotācijas I sadaļas “Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība” 2.punkts. Pieejams: <http://goo.gl/2azwvG>.

VUGD 10.08.2015. [vēstule Nr.22-1.22/1227](#), 10.lpp., Iekšlietu ministrijas 12.08.2015. [vēstule Nr.1-28/1896](#), 4.lpp.

²³⁹ VUGD 10.08.2015. [vēstule Nr.22-1.22/1227](#), 4.lpp.

²⁴⁰ Turpat.

²⁴¹ VUGD priekšnieka vietnieka K.Eklona sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 20.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.16, 7.lpp.

²⁴² VUGD priekšnieka vietnieka K.Eklona sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 20.04.2015. [sēdes protokols](#) Nr.16, 6.lpp. un Komisijas 11.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr.18, 4.lpp.

²⁴³ Grozījumi Valsts civilās aizsardzības plānā: pieņemts 14.10.2014. (spēkā no 14.10.2014.)// Latvijas Vēstnesis 17.10.2014., Nr.206.

²⁴⁴ Pārresoru koordinācijas centra [informatīvais ziņojums](#) “Par Zolitūdes traģēdiju un tās seku novēršanu”, 18.lpp.

²⁴⁵ Latvijas Tirdzotāju asociācijas izpilddirektores Z.Štolceres sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 30.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.15, 5.lpp.

²⁴⁶ Latvijas Tirdzotāju asociācijas 03.12.2014. [vēstule Nr.ak-120301](#), 1.lpp.

80 procenti regulāri izmanto šīs nozares uzņēmumu pakalpojumus. Tātad liels ir to iedzīvotāju skaits, kurus var skart negadījumi kādā tirdzniecības iestādē.²⁴⁷

18.2. Krīzes vadības un civilās aizsardzības sistēmas nepilnību izvērtēšanai veltītajās Komisijas sēdēs tika aplūkots arī jautājums par publisku ēku īpašnieku, apsaimniekotāju un telpu nomnieku pienākumu un atbildību drošības risku gadījumā apturēt ēkas ekspluatāciju un, ja nepieciešams, veikt arī cilvēku evakuāciju. Komisija, pievienojoties Latvijas Tirgotāju asociācijas viedoklim, nonāca pie secinājuma, ka **Ministru kabinetam ir jāizstrādā vispārstaistošas vadlīnijas darbinieku rīcībai, saskaroties ar dzīvības un veselības apdraudējumu darba vietā.**

18.3. Darbinieku drošība ārkārtējās situācijās nav tikai un vienīgi darba devēju atbildība. Ar izmaiņām civilās aizsardzības jomu reglamentējošos normatīvajos aktos ir paredzēts uzlikt atbildību par drošības pasākumu neievērošanu arī indivīdam.²⁴⁸ Tas cieši sasaistās ar nepieciešamību konkretizēt tirdzniecības darbinieku rīcību gadījumos, kad apdraudēta viņu drošība. Jautājums par tirdzniecības darbinieku drošību ārkārtējās situācijās Ministru kabineta noteikumos “Darba aizsardzības prasības darba vietā” nav normatīvi neregulēts.²⁴⁹ Lai novērstu likuma robus šajā jautājumā, **Labklājības ministrijai būtu jāizstrādā vadlīnijas pamatprofesiju (pārdevēja, kasiera, zāles darbinieka u.c.) rīcībai ārkārtējās situācijās.**²⁵⁰ Paraugs šāda veida vadlīnijām ir atrodams Eiropas sociālā dialoga projekta “Trešās puses apdraudējumi” trešajā un ceturtajā nodaļā, kurās noteikti soļi veidam, kādā tirdzniecības nozarē strādājošajiem identificēt, novērst un samazināt iespējamo risku, kas radies ārkārtējās situācijās.²⁵¹ Ievērojot to, ka būtiskos jautājumos par darbinieku rīcību ārkārtējās situācijās regulējums normatīvo aktu līmenī ir ļoti neskaidrs vai tā vispār nav (piemēram, darba devējam nav noteikts pienākums evakuēt darbiniekus, atskanot balss izziņošanas sistēmai), Komisija piekrīt Latvijas Tirgotāju asociācijas priekšlikumam: lai maksimāli atvieglotu ieviešamo vadlīniju saprotamību ikvienam tirdzniecības nozares darbiniekam, darbinieku nepieciešamās rīcības atveidošanai būtu jā sagatavo videomateriāls, šim nolūkam piešķirot mērķdotāciju no valsts budžeta, savukārt videomateriāla pavairošana būtu pašu tirdzniecības uzņēmumu pienākums.²⁵²

19. Valsts un pašvaldību uzdevumi ārkārtējās situācijās

19.1. Komisijai, analizējot katastrofu pārvaldīšanu un koordinēšanu Zolitūdes traģēdijas kontekstā, aktualizējās jautājums par valsts un pašvaldību institūciju sadarbību un kompetencēm ārkārtējās situācijās. Zolitūdes traģēdijas seku novēršana uzskatāmi parādīja, ka **valsts institūcijām, VUGD un pašvaldībām nepieciešams sadarboties vietēja mēroga katastrofu**²⁵³ **novēršanā.** Zolitūdes gadījumā Rīgas dome aktīvi iesaistījās gan glābšanas darbos, piesaistot tiem nepieciešamo inženiertehniku – autoceltņus, frontālos iekrāvējus, universālo ekskavatoru, traktorus, kravas automašīnas, kā arī nosūtot uz notikuma vietu 46 pašvaldības policijas darbiniekus, gan

²⁴⁷ Latvijas Tirgotāju asociācijas izpilddirektore Z.Štolceres sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 30.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.15, 5.lpp.

²⁴⁸ VUGD priekšnieka vietnieka K.Eklona sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 30.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.15, 6.lpp.

²⁴⁹ Ministru kabineta 28.04.2009. noteikumi Nr.359 “Darba aizsardzības prasības darba vietās” (spēkā no 01.01.2010.)// Latvijas Vēstnesis, 06.05.2009., Nr.69, 3.punkts.

²⁵⁰ Latvijas Tirgotāju asociācijas 03.12.2014. [vēstule Nr.ak-120301](#), 1.lpp.

²⁵¹ Eiropas sociālais dialogs: daudznozaru vadlīnijas cīņai ar trešās personas vardarbību un uzmākšanos saistībā ar darbu. Pieejams: <http://www.eurocommerce.eu/media/71594/Latvian.pdf>.

²⁵² Latvijas Tirgotāju asociācijas izpilddirektore Z.Štolceres sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 30.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.15, 5.lpp.

²⁵³ Vietēja mēroga katastrofas ir katastrofas, kuru radīto postījumu apjoms nepārsniedz vienas pašvaldības administratīvās teritorijas robežas un skartās pašvaldības administratīvajā teritorijā esošie resursi ir pietiekami katastrofas pārvaldīšanai. Sk.: Civilās aizsardzības likums: pieņemts 05.20.2006. (spēkā no 01.01.2007.)// Latvijas Vēstnesis, 26.10.2006., Nr.171, 3.panta otrās daļas 1.punkts.

sociālā atbalsta nodrošināšanā cietušajiem un viņu tuviniekiem ar Rīgas domes Sociālā dienesta un Rīgas domes Labklājības departamenta starpniecību.²⁵⁴ Problēmas koordinācijas jomā ilustrē piemērs par autobusu norīkošanu uz Zolitūdes traģēdijas vietu, proti, vairākas amatpersonas sazinājās ar personu, kas bija atbildīga par autobusiem, izraisot neizpratni par patiesi nepieciešamo autobusu skaitu.²⁵⁵

19.2. Salīdzinājumā ar VUGD pilnvaru apjomu, pašvaldību uzdevumi ārkārtējās situācijās ir visai ierobežoti.²⁵⁶ Civilās aizsardzības jomā pašvaldības pilda tikai atbalsta funkciju²⁵⁷ un ir tieši pakļautas Ministru kabineta rīkojumiem un VUGD norādījumiem.²⁵⁸ Pašreizējā normatīvajā regulējumā katastrofu un traģēdiju tiesiskie un organizatoriskie pamati ir atrunāti Civilās aizsardzības likumā.²⁵⁹ VUGD un pašvaldību sadarbība balstās uz civilās aizsardzības plānu, kuru individuāli izstrādā katra pašvaldība.²⁶⁰ Kā jau iepriekš minēts, pašvaldību līmenī darbojas 71 civilās aizsardzības komisija, kuru loma ir vien koordinējoša un konsultatīva, turklāt lielais komisiju skaits rada sadrumstalotību katastrofu pārvaldīšanas jomā²⁶¹ un **pašreizējā situācijā visu pašvaldību finansiālās iespējas nav līdzvērtīgas.**²⁶² **Komisija pievienojas VUGD viedoklim, ka būtu jāpārdomā pašvaldību civilās aizsardzības komisiju skaita samazināšana civilās aizsardzības resursu optimizācijas un kvalitātes celšanas nolūkā.**²⁶³

19.3. Izvērtējot civilās aizsardzības sistēmas nepilnības, kā arī uzklusot Latvijas Pašvaldību savienības viedokli, Komisija nāca pie vairākiem secinājumiem ne vien attiecībā uz Zolitūdes traģēdijas seku novēršanu, bet arī attiecībā uz jautājumiem par vietēja mēroga katastrofu pārvaldīšanu.²⁶⁴ Spēkā esošais normatīvais regulējums neparedz pašvaldībām tiesības noteikt ārkārtēju situāciju savā administratīvajā teritorijā. Tādējādi gadījumos, kad ārkārtēja situācija nav izsludināta, pašvaldību uzdevumus regulējošie normatīvie akti neļauj pašvaldībām pielāgot savas darbības iedzīvotāju drošības, veselības, dzīvības un īpašuma aizsardzībai, situācijas operatīvam risinājumam un apdraudējuma seku novēršanai.²⁶⁵

19.4. Komisija uzskata, ka ir nepieciešams būtiski palielināt pašvaldību uzdevumus katastrofu seku novēršanas procesā, kā arī jāļauj pašvaldībām, ievērojot normatīvi izstrādātus katastrofu bīstamības pakāpju un paredzamo draudu līmeņa novērtēšanas kritērijus, noteikt īpašu tiesisko režīmu to administratīvajās teritorijās.²⁶⁶ Lai gan Iekšlietu ministrija ir norādījusi, ka pašvaldību tiesības katastrofas un tās draudu gadījumā pietiekami skaidri nosaka Civilās aizsardzības likums,²⁶⁷ Komisija rosina **precizēt kompetenču sadalījumu un hierarhiju starp valsts un pašvaldību iestādēm,** konkretizējot pašvaldību tiesības veikt operatīvos pasākumus ārkārtējās situācijās. Pašvaldībām būtu jāveido uzkrājumu fondi katastrofu seku likvidācijai, lai ārkārtējas situācijas pārvarēšanas dēļ nevajadzētu samazināt finansējumu to bērnodrūzēm,

²⁵⁴ Pārresoru koordinācijas centra [informatīvais ziņojums](#) "Par Zolitūdes traģēdiju un tās seku novēršanu.", 4.–9.lpp.

²⁵⁵ Rīgas domes deputāta D.Turlā sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 11.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr.18, 4.lpp.

²⁵⁶ Civilās aizsardzības likums: pieņemts 05.10.2006. (spēkā no 01.01.2007.)// Latvijas Vēstnesis, 26.10.2006., Nr.171, 9.pants.

²⁵⁷ Rīgas domes deputāta D.Turlā sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 11.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr.18, 4.lpp.

²⁵⁸ Civilās aizsardzības likums: pieņemts 05.20.2006. (spēkā no 01.01.2007.)// Latvijas Vēstnesis, 26.10.2006., Nr.171, 6.pants.

²⁵⁹ Turpat, 2.pants.

²⁶⁰ VUGD priekšnieka vietnieka K.Eklona sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 11.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr.18, 3.lpp.

²⁶¹ VUGD 10.08.2015. [vēstule Nr.22-1.22/1227](#), 5.lpp.

²⁶² Rīgas domes deputāta D.Turlā sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 11.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr.18, 4.lpp.

²⁶³ VUGD 10.08.2015. [vēstule Nr.22-1.22/1227](#), 10.lpp.

²⁶⁴ Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvja E.Bartkeviča sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 11.05.2015. [sēdes videoieraksts](#). 00:35:00 min.

²⁶⁵ Latvijas Pašvaldību savienības 22.04.2015. [vēstule Nr.0420151250/A801](#) par pašvaldību tiesībām izsludināt ārkārtējas situācijas, 2.lpp.

²⁶⁶ Turpat, 1.lpp.

²⁶⁷ Civilās aizsardzības likums, 9.panta trešās daļas 3.punkts. Sk.: Iekšlietu ministrijas 12.08.2015. [vēstule](#), 1.lpp.

sociālajiem dienestiem u.c.²⁶⁸ Komisija atbalsta likumprojekta “Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likums” normu, kas ļaus pašvaldībām piesaistīt privātpersonu resursus reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumu īstenošanai.²⁶⁹

19.5. Ņemot vērā iepriekš minēto, civilās aizsardzības jomas normatīvajā regulējumā **būtu jāpaplašina pašvaldību uzdevumi:**

19.5.1. likumprojekts “Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likums” būtu jāpapilda ar atsevišķu sadaļu par pašvaldību kompetencēm, palielinot to pilnvaras civilās aizsardzības jomā.²⁷⁰ Pašreizējā redakcijā likumprojekts paredz pašvaldības domei tiesības vērsties pie Ministru prezidenta ar lūgumu pārņemt vietēja mēroga katastrofas pārvaldīšanu;²⁷¹

19.5.2. likumprojekts “Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likums” būtu jāpapildina ar normām par iespējamiem izņēmumu gadījumiem, kuros pašvaldību civilās aizsardzības komisijas būtu tiesīgas pašas lemt par īpaša tiesiskā režīma noteikšanu savā teritorijā katastrofu gadījumā, kā arī par nepieciešamību evakuēt iedzīvotājus no katastrofu apdraudētajām vai skartajām teritorijām, veicot iedzīvotāju uzskaiti, pagaidu izmitināšanu, ēdināšanu, sociālo aprūpi un medicīniskās palīdzības sniegšanu,²⁷² un par koordinētas piespiedu evakuācijas īstenošanas kārtību.

20. Apsardzes darbinieku apmācības un sertifikācijas kārtības uzlabošanas nepieciešamība

20.1. Bažas par apsardzes darbinieku profesionālo sagatavotību ārkārtējām situācijām, kas izskanēja pēc Zolitūdes traģēdijas,²⁷³ bija saistītas ar apstākli, ka apsargi īsi pirms traģēdijas neevakuēja cilvēkus no Lielveikala pēc trauksmes signāla (balsis izziņošanas sistēmas) atskanēšanas.²⁷⁴ Komisija izvērtēja šo apsardzes darbinieku rīcību, kā arī iedziļinājās apsardzes darbinieku apmācības procesa un sertifikācijas efektivitātē.

20.2. Apsardzes darbinieka darbības tiesiskais pamats ir Apsardzes darbības likums,²⁷⁵ kā arī Ministru kabineta noteikumi Nr.742 “Apsardzes sertifikātu izsniegšanas noteikumi”,²⁷⁶ Ministru kabineta noteikumu Nr.461 “Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību” 5.13.4.grupa “5414 Apsardzes darbinieki”.²⁷⁷ Apsardzes darbības likuma 16.panta pirmajā daļā noteikts, ka personai, kura vēlas iegūt apsardzes darbinieka kvalifikāciju, ir jāapgūst izglītības programma, kas izstrādāta, balstoties uz profesijas standartu.²⁷⁸ Sertifikātu

²⁶⁸ Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvja E.Bartkeviča sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 11.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr.18, 5.lpp.

²⁶⁹ Iekšlietu ministrijas 12.08.2015. [vēstule Nr.1-28/1896](#), pielikuma 2.nodaļa, 4.lpp.

²⁷⁰ Likumprojekts “Civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas likums”. Pieejams: <http://goo.gl/2azwvG>.

²⁷¹ Iekšlietu ministrijas 12.08.2015. [vēstule Nr.1-28/1896](#), 1.–2.lpp.

²⁷² Latvijas Pašvaldību savienības 22.04.2015. [vēstule Nr.0420151250/A801](#) par pašvaldību tiesībām izsludināt ārkārtējas situācijas, 2.lpp.

²⁷³ Latvijas Republikas tiesībsarga J.Jansona 23.02.2015. [atzinums](#) pārbaudes lietā Nr.2013-159-22, 1.lpp. Delfi. *Maxima* apsargi nestrādā, profesionāli paziņo bijušais drošības dienests. 25.11.2013. Pieejams: <http://goo.gl/HrORaB>.

²⁷⁴ **Piebilde.** Pēc Iekšlietu ministrijas sniegtās informācijas Traģēdijas brīdī 2013.gada 21.novembrī Lielveikalā atradās trīs apsargi uzskatīti darbinieki, no kuriem viens bija saņēmis apsarga sertifikātu un bija norādīts iekšējās drošības dienesta darbinieku sarakstā, bet divi darbinieki bija pieņemti darbā par ēkas un teritorijas uzraugiem. Sk.: Iekšlietu ministrijas 18.03.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/752](#), 3.lpp.

²⁷⁵ Apsardzes darbības likums: pieņemts 13.02.2014. (spēkā no 20.03.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 06.03.2014., Nr.47.

²⁷⁶ Ministru kabineta noteikumi Nr.742 “Apsardzes sertifikātu izsniegšanas noteikumi”: pieņemti 02.12.2014. (spēkā no 12.12.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 11.12.2014., Nr.247.

²⁷⁷ Ministru kabineta noteikumi Nr.461 “Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”: pieņemti 18.05.2010. (spēkā no 01.06.2010.)// Latvijas Vēstnesis, 28.05.2010., Nr.84, 5.13.4.nodaļa.

²⁷⁸ Latvijas Drošības biznesa asociācijas 19.05.2015. [vēstule Nr.10/15](#), 1.lpp.

apsardzes darbībai iegūst Valsts policijā, kur pretendents jānokārto praktisko iemaņu kvalifikācijas pārbaudījums.²⁷⁹ Uz pretendentu nedrīkst attiekties apsardzes sertifikāta izsniegšanas ierobežojumi.²⁸⁰ Likuma pārejas noteikumos atrunāta kārtība, kādā izsniedzami apsardzes sertifikāti līdz 2017.gada 1.jūlijam, kad spēkā stāsies apsarga profesijas standarts.²⁸¹

20.3. Izvērtējot likumā noteiktās apsardzes darbinieka darbības ārkārtējās situācijās, atskatot trauksmes signālam, Komisija nonākusi pie secinājuma, ka šobrīd **spēkā esošais normatīvais regulējums apsarga pienākumos šādas pilnvaras ārkārtējās situācijās nenosaka.**²⁸² **Pamatā apsarga darbību apjoms ir noteikts tikai apsargājamā objekta iekšējās kārtības noteikumos.**²⁸³

20.4. Traģēdijas laikā Lielveikala apsardzi nodrošināja tā iekšējās drošības dienests. Visi šā dienesta darbinieki bija saņēmuši apsardzes sertifikātus.²⁸⁴ Apsardzes darbības likums regulē gan apsardzes komersantu (kas tiek nodarbināti uz atsevišķa līguma pamata kā ārpakalpojumu sniedzēji), gan iekšējās drošības dienestu (kas ir uzņēmuma iekšienē izveidota struktūrvienība, kuras darbinieki papildus sava izveidotāja objekta apsardzes funkcijām nereti veic arī informācijas apstrādi, darbinieku pārkāpumu fiksēšanu un izmeklēšanu) rīcību. Papildus **Komisija rosina valdību noteikt kopējas prasības likumā definētajiem apsardzes veidiem (fiziskā, tehniskā, inkasācijas apsardze)**²⁸⁵ **neatkarīgi no tā, vai šos apsardzes veidus īsteno apsardzes komersants vai iekšējās drošības dienests, kā arī specifiskas prasības abu apsardzes veidu īstenotājiem tiem attiecīgi veiktajās likuma nodaļās.**

20.5. Komisijas sēdēs tika apspriestas ar apsarga kvalifikācijas piešķiršanas kārtību saistītās problēmas, proti, tas, ka apsardzes darbības kvalifikācijas pārbaudījumā galvenais uzsvars tiek likts uz uzbrukuma atvairīšanas un aizturēšanas taktiku, bet tas nozīmē, ka **līdzšinējā sertifikācijas sistēma ir nelietderīga, jo tā ir vien formāla un objektīvi neatspoguļo personāla sagatavotību amata pienākumu veikšanai.**²⁸⁶ Lai gan apmācība sniedz zināšanas par apsardzes darbības jomu reglamentējošiem normatīvajiem aktiem, apsardzes objektu veidiem, apsardzes darba organizāciju, apsardzes tehniskajām sistēmām u.c., tomēr **neatkarīgi no mācību programmas apsardzes darbiniekam ir nepieciešama papildu apmācība tieši apsargājamā objektā.**

20.6. Jau pašlaik darba tirgū ir radusies situācija, kad **komersanti ne vienmēr var pieņemt darbā sertificētus apsardzes darbiniekus,**²⁸⁷ uz ko norāda arī Valsts policijas veiktās pārbaudes 30 tirdzniecības centros, kuros no 112 apsardzes komersantu darbiniekiem apsardzes sertifikātu nebija 42 personām.²⁸⁸ Darba devējam ir papildus jāveic apsardzes darbinieku instruktāža par konkrētā apsargājamā objekta specifiku. Tāpēc policija un Iekšlietu ministrija norāda uz to, ka **būtu jāatvieglo apsardzes sertifikātu saņemšanas kārtība vienkāršāko apsardzes pienākumu veicējiem, lai nodrošinātu nozarē nodarbinātos ar vismaz minimālu normatīvo aktu zināšanu apjomu un novērstu situāciju, kad komersanti dod priekšroku kandidātiem bez**

²⁷⁹ Latvijas Republikas tiesībsarga J.Jansona 23.02.2015. [atzinums](#) pārbaudes lietā Nr.2013-159-22, 2.lpp.

²⁸⁰ Apsardzes darbības likums: pieņemts 13.02.2014. (spēkā no 20.03.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 06.03.2014., Nr.47, 15.pants.

²⁸¹ Apsardzes darbības likums: pieņemts 13.02.2014. (spēkā no 20.03.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 06.03.2014., Nr.47, pārejas noteikumu 7.punkts. Vairāk par apsardzes standartu sk.: Iekšlietu ministrijas 17.06.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/1481](#) uz Saeimas deputātu 11.06.2015. jautājumu Nr.73/J12, 1.lpp.

²⁸² Apsardzes darbības likums: pieņemts 13.02.2014. (spēkā no 20.03.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 06.03.2014., Nr.47, 18.pants.

²⁸³ Latvijas Republikas tiesībsarga J.Jansona sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 23.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.14, 7.lpp.

²⁸⁴ Iekšlietu ministrijas 18.03.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/752](#), 3.lpp.

²⁸⁵ Apsardzes darbības likums, 3.panta pirmā daļa.

²⁸⁶ Latvijas Drošības biznesa asociācijas 19.05.2015. [vēstule Nr.10/15](#), 2.lpp.

²⁸⁷ Iekšlietu ministrijas 17.06.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/1481](#) uz Saeimas deputātu 11.06.2015. jautājumu Nr.73/J12, 3.lpp.

²⁸⁸ Iekšlietu ministrijas 12.08.2015. [vēstule Nr.1-28/1896](#), 11.lpp.

sertifikātiem.²⁸⁹ Komisijas sēdēs izskanējušais priekšlikums ieviest apsardzes sertifikātu gradāciju novestu pie tā, ka galvenokārt tiktu nodarbinātas personas, kuras atbilstu minimālajam profesijas standartam, turklāt būtu jāveic arī pašu apsardzes objektu gradācija.²⁹⁰

20.7. Komisija pievienojas tiesībsarga paustajam viedoklim, ka **normatīvā līmenī ir jānosaka skaidra un vienveidīga apsargu rīcība trauksmes gadījumā sabiedriskās (publiskās) telpās, kur atrodas cilvēki, un apsargu obligāts pienākums būtu nekavējoties veikt cilvēku evakuāciju.**²⁹¹ Vienlaikus jāpatur prātā, ka atsevišķās sabiedriskās (publiskās) telpās, piemēram, nelielā veikalā, kafejnīcā, frizētavā, ražošanas objektā u.tml., var nebūt apsardzes darbinieka un par darbinieku drošību un evakuācijas prasību ievērošanu atbild darba drošības speciālists, kā arī Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likumā un Ministru kabineta noteikumos Nr.82 “Ugunsdrošības noteikumi” paredzētajā kārtībā zemesgabala vai ēkas īpašnieks vai tā nomnieks (lietotājs), ja tas paredzēts līgumā.²⁹² Normatīvie akti nevar uzlikt uzņēmumam pienākumu algot apsardzes darbinieku vai noteikt evakuācijas veikšanai nepieciešamo apsardzes darbinieku skaitu, **šādās situācijās par darbinieku drošību atbild paši darba devēji.**²⁹³ **Izmeklēšanas komisija atbalsta Iekšlietu ministrijas pausto viedokli un secina, ka būtu jāapsver iespēja Darba aizsardzības likumā paredzēt darba devēja pienākumu nodrošināt ne tikai nodarbināto, bet arī citu objektā esošo cilvēku evakuācijas pasākumus.**²⁹⁴

20.7.1. Iekšlietu ministrijai, Valsts policijai un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam būtu jāiesaistās programmas “Apsardzes darbs” sadaļas “Apsardzes darbinieka rīcība ārkārtējās situācijās” satura pilnveidē.²⁹⁵

20.7.2. Lai nodrošinātu apsarga profesijas kvalifikācijas piešķiršanu pēc vienotiem principiem līdz apsarga profesijas standarta ieviešanai 2017.gadā, Valsts policijai, uzklusot nevalstisko organizāciju viedokli, būtu jāizstrādā profesionālās pilnveides programmas “Apsardzes darbs” paraugprogramma un spēkā esošo profesiju standarta saturam atbilstoši kvalifikācijas pārbaudījuma jautājumi.²⁹⁶

20.7.3. Valdībai būtu jāizvērtē iespēja, ka arī pēc apsarga standarta spēkā stāšanās joprojām pastāvētu gan profesionālās pilnveides programma, gan augstākās izglītības programma un vienlaikus tiktu palielināta darba devēju atbildība par savu darbinieku kvalifikācijas paaugstināšanu, kā tas ir citviet Eiropā, kur mācību ilgums ir krietni īsāks par pašlaik Latvijā normatīvi noteiktajām 160 stundām.²⁹⁷

21. Trauksmes cēleju tiesiskās aizsardzības sistēmas ieviešanas nepieciešamība

21.1. Sabiedrības un indivīdu turpmākai drošībai ir svarīgi, lai ikviens, kurš pamanījis nākotnē iespējamu būtisku sabiedrisku apdraudējumu, par to informē atbildīgās iestādes un

²⁸⁹ Iekšlietu ministrijas 17.06.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/1481](#) uz Saeimas deputātu 11.06.2015. jautājumu Nr.73/J12, 3.lpp.

²⁹⁰ Turpat, 2.lpp.

²⁹¹ Latvijas Republikas tiesībsarga J.Jansona sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 23.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.14, 8.lpp.

²⁹² Ugunsdrošības un ugunsdzēsības likums: pieņemts 24.10.2002. (spēkā no 01.01.2003.)// Latvijas Vēstnesis, 13.11.2002., Nr.23, 9.pants; Ministru kabineta 17.02.2004. noteikumi Nr.82 “Ugunsdrošības noteikumi” (spēkā no 21.02.2004.)// Latvijas Vēstnesis, 20.02.2014., Nr.28.

²⁹³ Darba devēja pienākums nodrošināt nepieciešamos evakuācijas pasākumus un norīkot darbiniekus, kuri ir apmācīti nodarbināto evakuācijas pasākumu veikšanā, ir noteikts Darba aizsardzības likuma 12.pantā. Sk.: Darba aizsardzības likums: pieņemts 20.06.2001. (spēkā no 01.01.2002.)// Latvijas Vēstnesis, 06.07.2001., Nr.105.

²⁹⁴ Iekšlietu ministrijas 18.03.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/752](#), 6.lpp.

²⁹⁵ Latvijas Republikas tiesībsarga J.Jansona sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 23.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.14, 8.lpp.

²⁹⁶ Latvijas Drošības biznesa asociācijas 19.05.2015. [vēstule Nr.10/15](#), 2.–3.lpp.

²⁹⁷ Francijā mācību ilgums ir 32 stundas, Somijā – atkarībā no licences veida – 40 vai 60 stundas, Vācijā – 40 stundas, Dānijā un Spānijā – 111 līdz 240 stundas.

amatpersonas. Minētā iemesla sakarā Komisijas sēdēs, apspriežot civilās aizsardzības un katastrofu pārvaldīšanas sistēmu, tika diskutēts arī par problēmām, kas saistītas ar nepieciešamību ieviest trauksmes cēlēju tiesiskās aizsardzības sistēmu.

21.2. Par pārkāpumiem būvniecībā šobrīd ikviens var ziņot Valsts kancelejas un Ekonomikas ministrijas sadarbības rezultātā tapušajā mājaslapā www.mazaksslogs.gov.lv sadaļā “Ziņojumi par pārkāpumiem būvniecībā”. Ziņojuma anonimitāte tiek nodrošināta.²⁹⁸ Šādi ziņojumi jau ir palīdzējuši konstatēt atsevišķu būvju nedrošuma pazīmes, kā arī atklāt vairākus patvaļīgas būvniecības gadījumus.²⁹⁹ Jāatzīmē, ka, lai gan **atbildīgajām iestādēm ir pienākums nodrošināt par pārkāpumiem ziņojušās personas anonimitāti, kriminālprocesa uzsākšanas pamats nevar būt tikai anonīma informācija.**³⁰⁰ Krimināllikuma 157.pants paredz atbildību arī par apzināti nepatiesiem citas personas apkaunojošiem izdomājumiem.³⁰¹

21.3. Izvērtējot sabiedriskā labuma biedrības “Sabiedrība par atklātību – Delna” priekšlikumus³⁰² par nepieciešamību normatīvi regulēt trauksmes celšanas gadījumus dažādās jomās un ieviest atsevišķu likumu trauksmes cēlēju aizsardzībai, **Komisija, uzklaustījusi arī pašvaldību un atbildīgo institūciju viedokli, secināja:**

21.3.1. ar trauksmes celšanu starptautiski tiek saprasta informācijas atklāšana par tādiem iespējamiem tiesību normu un ētikas principu pārkāpumiem institūcijās un valsts, pašvaldību vai privātos uzņēmumos, kas nodara kaitējumu kādai sabiedrības grupai vai sabiedrībai kopumā.³⁰³ Pašreizējā iesniegumu un sūdzību izskatīšanas kārtība ir atrunāta Iesniegumu likumā,³⁰⁴ Informācijas atklātības likumā,³⁰⁵ Darba likumā,³⁰⁶ Tiesībsarga likumā,³⁰⁷ Būvniecības likumā,³⁰⁸ Fizisko personu datu aizsardzības likumā³⁰⁹ u.c. Trauksmes cēlēju tiesiskās aizsardzības sistēma nav attiecināma uz militāro jomu, kur ziņošana subordinācijas kārtībā ir pienākums, nevis tiesība.³¹⁰ Šī gada 20.janvārī Latvijas Republikas Valsts kanceleja, Latvijas Republikas ģenerālprokuratūra, KNAB un biedrība “Sabiedrība par atklātību – Delna” parakstīja četrpusēju memorandu par trauksmes cēlēju tiesiskās aizsardzības mehānisma izveidi, paredzot līdz gada beigām izstrādāt likumprojektu šāda mehānisma izveidei;³¹¹

21.3.2. izvērtējusi pašvaldību viedokli attiecībā uz trauksmes cēlēju tiesiskās aizsardzības pastiprināšanu, Komisija pievienojās apgalvojumam, ka **līdzšinējais normatīvais regulējums**

²⁹⁸ Ekonomikas ministrijas 30.07.2015. [atbildes vēstule Nr.411-1-6295](#), 1.lpp.

Piebilde. Informatīvi materiāli par trauksmes celšanas iespējām ir pieejami arī interneta vietnē www.celtrauksmi.lv un Ministru kabineta mājaslapā: http://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/infografika_trauksmes_celeji_final_0.pdf.

²⁹⁹ Ekonomikas ministrijas 30.07.2015. [atbildes vēstule Nr.411-1-6295](#), 1.lpp.

³⁰⁰ Valsts policijas 22.07.2015. [atbildes vēstule Nr.20/2-23002](#), 2.lpp.; Kriminālprocesa likums: pieņemts 21.04.2005. (spēkā no 01.10.2005.)// Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005., Nr.74., 369.panta trešā daļa.

³⁰¹ Valsts policijas 22.07.2015. [atbildes vēstule Nr.20/2-23002](#), 3.lpp.

Krimināllikums: pieņemts 17.06.1998. (spēkā no 01.04.1999.)// Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998., Nr.199/200, 157.pants.

³⁰² Biedrības “Sabiedrība par atklātību – Delna” 01.07.2015. [vēstule Nr.4.4/21](#).

³⁰³ Biedrības “Sabiedrība par atklātību – Delna” sniegtais trauksmes cēlēju jēdziena skaidrojums. Pieejams:

<http://www.celtrauksmi.lv/kas-ir-trauksmes-celsana.html>.

³⁰⁴ Iesniegumu likums: pieņemts 27.09.2007. (spēkā no 01.01.2008.)// Latvijas Vēstnesis, 11.10.2007., Nr.164, 9.pants.

³⁰⁵ Informācijas atklātības likums: pieņemts 09.10.1998. (spēkā no 20.11.1998.)//Latvijas Vēstnesis, 06.11.1998., Nr.24, 11.panta sestā daļa.

³⁰⁶ Darba likums: pieņemts 20.06.2001. (spēkā no 01.06.2002.)// Latvijas Vēstnesis, 06.07.2001., Nr.105, 9.pants.

³⁰⁷ Tiesībsarga likums: pieņemts 06.04.2006. (spēkā no 01.01.2007.)// Latvijas Vēstnesis, 25.04.2006., Nr.64, 23.panta trešā daļa.

³⁰⁸ Būvniecības likums: pieņemts 09.07.2013. (spēkā no 01.10.2014.)// Latvijas Vēstnesis, 30.07.2013., Nr.146, 6.¹ panta pirmās daļas 6. un 8.punkts.

³⁰⁹ Fizisko personu datu aizsardzības likums: pieņemts 23.03.2000. (spēkā no 20.04.2000.)// Latvijas Vēstnesis, 06.04.2000., Nr.123/124.

³¹⁰ Nacionālo bruņoto spēku 23.07.2015. [atbildes vēstule Nr.02-940](#), 1.–2.lpp.

³¹¹ Liepājas pilsētas domes 23.07.2015. [atbildes vēstule Nr.334907/2.1.9./334150](#), 1.lpp., I.Leitāns, K.Roķis.

Regulējumu trauksmes cēlēju aizsardzībai apņemas izstrādāt līdz gada beigām. 20.01.2015. Pieejams: <http://goo.gl/ilu4tF>.

pietiekami skaidri nodala iestāžu kompetences un atsevišķs likums nav nepieciešams.³¹² Pašvaldību sniegtā informācija liecina, ka visbiežāk tiek saņemtas sūdzības, kas saistītas ar blakusesošo nekustamo īpašumu īpašnieku savstarpēju izrēķināšanos, nevis ar būvniecības jomas drošības jautājumiem.³¹³ Visai bieži atbildīgo iestāžu pārbaužu rezultāti tiek izmantoti, lai panāktu sev vēlamu rezultātu;³¹⁴

21.3.3. trauksmes cēlēju tiesiskās aizsardzības sistēmai vajadzētu būt centralizētai, ziņojumu pieņemšanai un izskatīšanai varētu izveidot atsevišķu institūciju.³¹⁵ Sistēmai būtu jāaizsargā gan privātās, gan publiskās personas, turklāt jāizvērtē iespēja amatpersonu iesniegumus vērtēt atsevišķi, paātrinātā kārtībā, jo iesaistīto amatpersonu sniegtā informācija nereti ir pamats sistēmisku pārkāpumu atklāšanai;³¹⁶

21.3.4. jāpalielina Būvniecības biroja pilnvaras atbilstoši Būvniecības likuma 2.pantā ietvertajam mērķim, uzliekot Būvniecības birojam par pienākumu ne tikai pēc būtības izvērtēt iesniegumus par pārkāpumiem būvniecības jomā, bet arī konstatēto normatīvo aktu pārkāpuma gadījumā atcelt vai atzīt pieņemto lēmumu par prettiesisku, uzlikt būvvaldei par pienākumu izskatīt administratīvo lietu no jauna vai lūgt būvvaldi novērst pārkāpumus;³¹⁷

21.3.5. valsts iestādēs būtu jānodrošina “vienas pieturas princips”, lai personai, ziņojot par pārkāpumiem, informācija būtu jānodod tikai vienu reizi, bet iestādēm sadarbības rezultātā jāveic informācijas tālāka izvērtēšana un jāpieņem lēmumi par turpmāko rīcību, lai novērstu birokrātisko “futbolu”, kad iedzīvotāja zvans tiek pārdresēts vairākiem saņēmējiem, radot papildu slogu pašai privātpersonai;³¹⁸

21.3.6. neatkarīgi no likumprojekta par trauksmes cēlēju tiesisko aizsardzību virzības būtu jāparedz droši un konfidenciāli ziņošanas kanāli, jāpilnveido ar trauksmes celšanas gadījumiem saistīto datu uzkrāšanas sistēma, jāparedz, kas segs nepamatotas rīcības gadījumā radušos zaudējumus, ar normatīvu regulējumu jānosaka institūcijas, kurās trauksmes cēļi var vērsties, kā arī skaidri jāparedz iesniegumu izskatīšanas kārtība tajās, ja nepieciešams, nodrošinot valsts juridisko palīdzību trauksmes cēļam gan tiesā, gan ārpus tās.³¹⁹ Papildus iepriekš minētajam būtu jāveic sabiedrības informēšana par iespējām droši iesniegt informāciju,³²⁰ kā arī jāizvērtē, vai minētās sistēmas ieviešana būtiski nepalielinās slogu atbildīgajām iestādēm,³²¹ – tādā gadījumā būtu jāpalielina resursi atbildīgajām iestādēm šādas sistēmas funkciju pilnīgai nodrošināšanai.

³¹² Daugavpils pilsētas domes 15.07.2015. [atbildes vēstule Nr.1.2.-4/1627](#); Ventspils pilsētas domes 22.07.2015. [atbildes vēstule Nr.1-08/2823](#); Salaspils novada domes 14.07.2015. [atbildes vēstule Nr.ADM/1-18/15/1685](#); Rēzeknes pilsētas domes 17.07.2015. [atbildes vēstule Nr.3.1.1.18/1127](#); Jūrmalas pilsētas domes 22.07.2015. [atbildes vēstule Nr.11-18/3068](#), 1.–2.lpp.; [Rīgas domes 27.07.2015. atbildes vēstule Nr.RD-15-1872-nd, 1.lpp.](#)

³¹³ Cēsu novada pašvaldības 28.07.2015. [atbildes vēstule Nr.4/2795](#); Rēzeknes pilsētas domes 17.07.2015. [atbildes vēstule Nr.3.1.1.18/1127](#), [Rīgas domes 27.07.2015. atbildes vēstule Nr.RD-15-1872-nd, 2.lpp.](#)

³¹⁴ Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta 17.07.2015. [atbildes vēstule Nr.22-1.22/1121](#), 2.lpp.

³¹⁵ Ogres novada pašvaldības 23.07.2015. [atbildes vēstule Nr.1-10.1/252](#), 1.lpp.; [Rīgas domes 27.07.2015. atbildes vēstule Nr.RD-15-1872-nd, 2.lpp.](#)

³¹⁶ Būvniecības valsts kontroles biroja 22.07.2015. [atbildes vēstule Nr.1-3/504](#), 2.lpp.

³¹⁷ Būvniecības valsts kontroles biroja 22.07.2015. [atbildes vēstule Nr.1-3/504](#), 3.lpp.

³¹⁸ Biedrības “Sabiedrība par atklātību – Delna” direktora G.Jankova sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 23.03.2015. [sēdes protokols](#) Nr.14, 10.lpp.

³¹⁹ Talsu novada pašvaldības 03.08.2015. [atbildes vēstule Nr.12-31/3543](#); Jēkabpils pilsētas pašvaldības 16.07.2015. [atbildes vēstule Nr.2.7.29/149](#), 1.lpp.

³²⁰ Ķekavas novada domes 21.07.2015. [atbildes vēstule Nr.1-7/15/1737](#).

³²¹ [Rīgas domes 27.07.2015. atbildes vēstule Nr.RD-15-1872-nd, 1.-2.lpp.](#); [Limbažu novada domes 20.07.2015. atbildes vēstule Nr. 4-13.3/15/815](#); Salaspils novada domes 14.07.2015. [atbildes vēstule Nr.ADM/1-18/15/1685](#).

22. Vienotas agrīnās apziņošanas platformas ieviešana un civilās trauksmes sistēmas modernizēšana

22.1. Valstī pastāvot apdraudējumam, iedzīvotāji tiek brīdināti ar civilās trauksmes un apziņošanas sistēmas palīdzību, izmantojot trauksmes sirēnas. Kopš šīs sistēmas izveidošanas tā ir tikai reizi izmantota 2005.gadā, kad bija reāls apdraudējums.³²² Jau 2013.gadā Krīzes vadības padomes sekretariāts sadarbībā ar VUGD un tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centru “SKDS” pētīja apziņošanas sistēmas efektivitāti un nāca pie atzinuma, ka līdzšinējā apziņošanas sistēma ir jāuzlabo. Par to liecina apstākļi, ka 50 procentu iedzīvotāju bija dzirdējuši trauksmes sirēnas un tikai 65 procenti zināja, kā rīkoties ārkārtējās situācijās.³²³ Līdzšinējai trauksmes apziņošanas sistēmai ir vairāki būtiski trūkumi – ilga sistēmas aktivizēšanas laiks (29 minūtes),³²⁴ radio un televīzijas darba laika ierobežojumi, regulāras apkopes un pārbaūžu nepieciešamība, nepietiekamais pārklājums lauku teritorijās.³²⁵

22.2. Komisija aicina valdību modernizēt līdzšinējo apziņošanas sistēmu un ieviest šūnu apraides (*cell broadcasting*)³²⁶ sistēmu iedzīvotāju informēšanai ārkārtējos gadījumos, kā arī izdarīt nepieciešamos grozījumus Elektronisko sakaru likumā.³²⁷

³²² **Piebilde.** Sistēma tika izmantota 2005.gadā, kad sprāga maģistrālais gāzes vads pie Valmieras, savukārt sistēmas pārbaudes saskaņā ar MK noteikumiem [Nr.530](#) “Civilās trauksmes un apziņošanas sistēmas izveidošanas, izmantošanas un finansēšanas kārtība” tiek veiktas divreiz gadā. Sk.: I.Šaboha. Ja skan trauksmes sirēnas. Latvijas Vēstneša portāls par likumu un valsti, 06.09.2012. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/250740-ja-skan-trauksmes-sirenas/>.

³²³ VUGD. Iedzīvotāji atzīst medijus par visefektīvāko veidu apziņošanai civilās trauksmes gadījumā. 12.06.2013. Pieejams: <http://goo.gl/rgDc5L>.

³²⁴ Iekšlietu ministrijas 28.04.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/1130](#) uz Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas 01.04.2015. vēstuli Nr.9/6-142-52-12/15, 9.lpp.

³²⁵ VUGD 10.08.2015. [vēstule Nr.22-1.22/1227](#), 5.lpp.; Iekšlietu ministrijas 14.04.2015. [atbildes vēstule Nr.1-28/978](#), 12.lpp., Sk.: VUGD. No 148 pārbaudītajām trauksmes sirēnām darbības traucējumi konstatēti 16 sirēnām. 04.06.2015. Pieejams: <http://goo.gl/SbTzY1>.

³²⁶ **Piebilde.** Šūnu apraide ir sistēma, kur, izmantojot mobilo sakaru operatoru infrastruktūru un mobilos telefonus, iespējams brīdināt tikai draudu skartās teritorijas iedzīvotājus, nosūtot ziņu uz viņu telefoniem, kā arī informēt par trauksmes izbeigšanos vai apdraudējuma neesamību, piemēram, trauksmes sirēnu pārbaudes laikā. Sk.: A.Bērtule. Apsver iespēju mainīt trauksmes sistēmu Latvijā. LSM.lv, 12.06.2013. Pieejams: <http://goo.gl/3PCfqM>.

³²⁷ Elektronisko sakaru likums: pieņemts 28.10.2004. (spēkā no 01.12.2004.)// Latvijas Vēstnesis, 17.11.2004., Nr.183.

D. Traģēdijas seku novēršana

23. Ar traģēdijā cietušajiem saistītie sociālās nodrošināšanas jautājumi

23.1. Jau nākamajā dienā pēc traģēdijas – 2013.gada 22.novembrī – tika sasaukta Ministru kabineta ārkārtas sēde “**Par situāciju saistībā ar traģēdiju tirdzniecības centrā Priedaines ielā 20, Rīgā un veicamajiem pasākumiem traģēdijas seku novēršanai**”, kurā atbildīgajām ministrijām tika doti uzdevumi un norādījumi traģēdijas seku novēršanai un palīdzības sniegšanai traģēdijā cietušajām personām.³²⁸ Pirmajos mēnešos pēc katastrofas valdība izvairījās no kontaktēšanās ar bojāgājušo ģimenēm un ievainotajiem,³²⁹ tomēr, pēc cietušo atklātas vēstules publicēšanas masu informācijas līdzekļos, un Ministru prezidentes Laimdotas Straujumas personīgas iniciatīvas no 2014.gada 11.marta līdz 2015.gada 26.martam kopumā Ministru kabinets ir organizējis piecas sēdes³³⁰ un veicis virkni pasākumu,³³¹ lai nodrošinātu cietušajiem atbalstu, sniegtu informāciju, sociālo palīdzību un izsniegtu pabalstus un kompensācijas.³³² Turklāt tika izdarīti grozījumi normatīvajos aktos attiecībā uz sociālajiem pabalstiem amatpersonām un būvniecību, sagatavoti vairāki tiesību aktu projekti saistībā ar ugunsdrošības un civilās aizsardzības kapacitātes stiprināšanu, kā arī pieņemti tiesību akti darba aizsardzības jomā, iniciēti grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, Valsts sociālo pabalstu likumā, kā arī izstrādāts Psihologu likuma projekts.³³³

23.2. Valsts finansiālais ieguldījums traģēdijas seku novēršanā laika posmā no 2013.gada 21.novembra līdz 2014.gada 1.oktobrim kopā ir aptuveni 4,2 miljoni eiro.³³⁴ Savukārt labdarības organizācijā “Ziedot.lv” līdz 2014.gada 10.jūlijam cietušajiem un bojāgājušo tuviniekiem tika saziēti 1 462 131,48 eiro.³³⁵ Ievērojami līdzekļi tika saziēti arī citu Latvijā reģistrēto sabiedriskā labuma organizāciju kontos, kā arī Rīgas domes speciāli izveidotajā kontā, Traģēdijā cietušajiem ziedoja arī Latvijas Pareizticīga Baznīca.³³⁶ Valsts kontroles revīzijas dati tomēr parāda, ka ne visi līdzekļi, kas tika piešķirti ministrijām traģēdijas seku likvidēšanai, ir pareizi un lietderīgi izlietoti.³³⁷

23.3. Zolitūdes traģēdijas seku likvidēšana ir iezīmējusi nepieciešamību domāt par sociālās palīdzības (cietušajiem un bojāgājušo tuviniekiem) sniegšanas koordināciju jau no pirmajām katastrofas stundām. Palīdzības sniegšanā iesaistīto pušu savstarpējās koordinācijas trūkums radīja nesamērīgu līdzekļu un palīdzības sadalījumu, jo bija cietušie, kuri vienlaikus saņēma palīdzību no vairākām nevalstiskajām organizācijām, un bija tādi, kuriem palīdzība netika sniegta, jo atbildīgajiem dienestiem nebija informācijas par viņiem.

23.4. Traģēdija atklāja arī patiesību, ka valstī nav skaidru vadlīniju, kā sniedzama sociālā palīdzība cietušajiem un kurš konkrēti par to ir atbildīgs. Šeit atzinīgi jānovērtē iedzīvotāju pašorganizēšanās, kas ir operatīvākais līdzeklis palīdzības sniegšanai situācijās, kad valstij nav skaidru vadlīniju cietušo atbalstam vai ārkārtas finansējuma sadalei. Īpaši jāuzteic fonds “Ziedot.lv” un citas nevalstiskās organizācijas (biedrības „Latvijas Sarkanais Krusts” un „Skalbes”,

³²⁸ Pārresoru koordinācijas centra [informatīvais ziņojums](#) “Par Zolitūdes traģēdiju un tās seku novēršanu”.

³²⁹ Biedrības “Zolitūde 21.11.” 20.07.2015. [vēstule](#) “Par traģēdijā cietušo sociālo atbalstu”.

³³⁰ Ministru kabineta mājaslapā [pieejamā informācija](#).

³³¹ Pārresoru koordinācijas centra [informatīvais ziņojums](#) “Par Zolitūdes traģēdiju un tās seku novēršanu”.

³³² Pārresoru koordinācijas centra [informatīvais ziņojums](#) “Par Zolitūdes traģēdiju un tās seku novēršanu”.

³³³ Ar Zolitūdes traģēdiju un to seku novēršanu saistīto tiesību aktu vai to projektu [saraksts](#), 12. Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas priekšsēdētājas A. Barčus sniegtā informācija. Sk.: 18.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr. 19, 4.lpp.

³³⁴ Valsts kancelejas sagatavotā [informācija](#).

³³⁵ Turpat. Inforgrafika. Pieejams: http://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/zolitudes_infografika.pdf.

³³⁶ Biedrības “Zolitūde 21.11.” pārstāves R.Ločmeles-Luņovas sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 18.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr.19, 4.–5.lpp

³³⁷ Latvijas Republikas Valsts kontroles 30.04.2015. [revīzijas ziņojums](#) “Par Veselības ministrijas 2014.gada pārskata sagatavošanas pareizību”, Valsts kontroles 07.08.2015. atbildes vēstule 9.-3.5.4.1/343, 2.–3.lpp.

Resursu centrs „Marta”, Latvijas Samariešu apvienība), kuras prasmīgi iesaistīja iedzīvotājus līdzdarboties traģēdijas seku novēršanā. Traģēdijā cietušajiem un bojāgājušo tuviniekiem atbalstu sniedza ne vien nevalstiskās organizācijas, brīvprātīgie un mediķi, bet arī Nacionālo bruņoto spēku un dažādo konfesiju kapelāni, visā Latvijā tika rīkoti dievkalpojumi un piemiņas brīži, garīgu atbalstu varēja saņemt gan notikuma vietā, gan slimnīcā, gan sērojošo mājās.³³⁸ Tāpat Zolitūdes traģēdija atklāja Latvijas iedzīvotāju spēju apvienoties savu tiesību un interešu aizsardzībai – biedrība “Zolitūde 21.11.” ir pirmais šāds precedents Austrumeiropā. Skandināvijā līdzīga biedrība tika izveidota Norvēģijā pēc A. Breivīka traģiskā terorakta.³³⁹ Kā neveiksmīgs vērtējams sabiedriskās izmeklēšanas komisijas darbs. Tā beidza savu pastāvēšanu neilgi pēc nodibināšanas, tādēļ jo būtiskāka ir valsts koordinējošā loma sabiedrisko organizāciju darbā, lai to sniegtā palīdzība ne tikai nepārklātos, bet arī lai šādas organizācijas, neizprotot palīdzības sniegšanas mehānismus valstī, netraucētu darbu citām organizācijām, kuras sadarbojas ar valsti.³⁴⁰ Zolitūdes traģēdijas gadījumā – pretstatā traģēdijai Talsos – pateicoties tieši nevalstisko organizāciju darbībai un sabiedrības spējai pašorganizēties, uzreiz tika sniegts atbalsts cietušajiem un viņu tuviniekiem, savukārt Talsu gadījumā tiesvedība par zaudējumu atlīdzību un morālā kaitējuma piedziņu turpinājās līdz pat 2013.gadam³⁴¹ un valsts piešķīra līdzekļus vairāku kompensāciju izmaksai tikai no 2014.gada budžeta.³⁴² **Izvērtējot Zolitūdes traģēdijas sniegtās mācības, Komisija ierosina Uzņēmumu reģistram nodrošināt un Valsts kancelejai koordinēt metodoloģisko palīdzību arī Talsu traģēdijā cietušo biedrības izveidošanai.**

23.5. Komisija secina, ka jāveic būtiski uzlabojumi ārkārtēju situāciju un krīžu pārvarēšanā iesaistīto medicīnisko dienestu darbību regulējošajos normatīvajos aktos, jāizveido regulējums psihologu, kuri pēc esošā normatīvā regulējuma nav iekļauti ārstniecības atbalsta personu reģistrā,³⁴³ darbībai un atbalsta sniegšanai cietušajiem, nosakot ne tikai atbalsta sniegšanas pienākumu, bet arī termiņus, kādos un cik ilgi palīdzība sniedzama. Jāuzlabo mediķu un psihologu apmācības kārtību un gatavības uzlabošanu rīcībai ārkārtējās situācijās, jo, piemēram, Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centra eksperti pēdējo piecu gadu laikā nav piedalījušies mācībās par tiesu medicīnisko ekspertīžu veikšanas un nodrošināšanas taktiku un sadarbību ar citiem dienestiem ārkārtas situācijās ar lielu bojāgājušo skaitu.³⁴⁴ **Komisija rosina Veselības ministriju izstrādāt valsts mēroga plānu medicīniskās un krīžu palīdzības sniegšanai emocionāli traumatizējošu notikumu un katastrofu gadījumos dažādu apjomu cietušo grupām, izveidot kompetentu krīžu speciālistu sarakstu, kuri varētu sniegt nepieciešamo medicīnisko un psiholoģisko palīdzību cietušajiem ne tikai galvaspilsētā, bet arī ārpus tās.**³⁴⁵

23.6. Komisija pievienojas fonda “Ziedot.lv” un biedrības “Zolitūde 21.11.” viedoklim, ka valsts vai pašvaldību iestādēm būtu jāuzņemas koordinējošā loma ārkārtas situācijās, cieši sadarbojoties ar nevalstiskajām organizācijām un brīvprātīgajiem sabiedrības locekļiem, lai novērstu sociālās palīdzības nesniegšanu vai tās pārklāšanos.³⁴⁶ Zolitūdes traģēdijas seku

³³⁸ Sk., piemēram: <http://goo.gl/JpCZOI>, <http://goo.gl/ECH738>, <http://goo.gl/ZE84nW>.

³³⁹ Biedrības “Zolitūde 21.11.” pārstāves R.Ločmeles-Luņovas sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 18.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr.19, 4.–5.lpp. Vairāk par 2011.gada 22.jūlija teroraktu Norvēģijas galvaspilsētā Oslo un jauniešu noņemšanu Utejas salā, kur kopumā dzīvību zaudēja 77 personas, sk.: <http://goo.gl/yKGIImD>.

³⁴⁰ Fonda “Ziedot.lv” vadītājas R.Dimantas sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 18.05.2015. [sēdes stenogramma](#), 4.lpp. Vairāk par sabiedriskās izmeklēšanas komisijas izjukšanas iemesliem sk.: <http://goo.gl/tkJY5g>.

³⁴¹ Delfi.lv. VUGD: Noslēgušās gadiem ilgās tiesvedības Talsu traģēdijas upuriem. 01.08.2013. Pieejams: <http://goo.gl/r9pVBd>.

³⁴² Delfi.lv. Piešķir līdzekļus kompensācijas izmaksai Talsu traģēdijā cietušajam Ručevskim. 14.01.2014. Pieejams: <http://goo.gl/MOU5Ro>.

³⁴³ Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centra 19.05.2015. [atbildes vēstule Nr. 01-09/8193](#), 2.lpp.

³⁴⁴ Valsts tiesu medicīnas ekspertīzes centra 12.05.2015. [atbildes vēstule Nr. 409-2015/L8.-5](#), 2.lpp.

³⁴⁵ Rīgas Stradiņa Universitātes Psihosomatiskās medicīnas un Psihoterapijas klīnikas 19.05.2015. [atbildes vēstule Nr. 06-4/2015](#).

³⁴⁶ Fonda “Ziedot.lv” 21.07.2015. [vēstule Nr.6.4/15/89](#), 1.lpp.

novēršanas un sociālās palīdzības sniegšanas kontekstā notika cieša vairāku valsts iestāžu un nevalstisko organizāciju sadarbība. Komisijas sēdēs tika runāts par grūtībām, ar kādām saskārās atbildīgās institūcijas, organizējot darbu atbilstoši personas datu aizsardzības noteikumiem.³⁴⁷ **Labklājības ministrijai, piesaistot Pārresoru koordinācijas centru, būtu jāveic normatīvajos aktos paredzētās personas datu aizsardzības prasību pielāgošana ārkārtas situāciju vajadzībām.**

23.7. Izvērtējot valsts un pašvaldību sniegto finansiālo atbalstu, ir jānošķir divi aspekti: sākotnējā Rīgas domes piešķirtā palīdzība cietušajiem pabalsta veidā un kompensācijas bojāgājušo ģimenēm un pabalsti smagāk cietušajiem. Lai gan atzinīgi novērtējama valsts sniegtā palīdzība gan cietušajiem, gan viņu tuviniekiem, būtu jāizvērtē šāda pabalstu sniegšanas precedenta ietekme uz kompensācijām bojāgājušo ģimenes locekļiem negadījumos arī ārpus šādas daudzskaitlīgas traģēdijas konteksta. **Būtu nepieciešams konkrēts normatīvais regulējums, kas noteiktu gadījumus un apmērus, kad un kādos iedzīvotājiem būtu tiesības pretendēt uz pabalstiem un sociālu palīdzību no valsts.**

23.8. Visbeidzot, būtu jānosaka principi, pēc kuriem citas sabiedrības grupas, piemēram, Talsu traģēdijā cietušie, varētu pretendēt uz tādiem nodokļu atvieglojumiem, kādi ir paredzēti Zolitūdes traģēdijā cietušajiem un bojāgājušo tuviniekiem ar likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 109.panta grozījumiem.³⁴⁸

³⁴⁷ Rīgas domes Labklājības departamenta direktores I.Kondrātes sniegtā informācija. Sk.: Komisijas 18.05.2015. [sēdes protokols](#) Nr.19, 4., 6.lpp.

³⁴⁸ Grozījumi likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”: pieņemts 28.11.2013. (stājas spēkā 30.11.2013.)// Latvijas Vēstnesis, 29.11.2013., Nr.234.